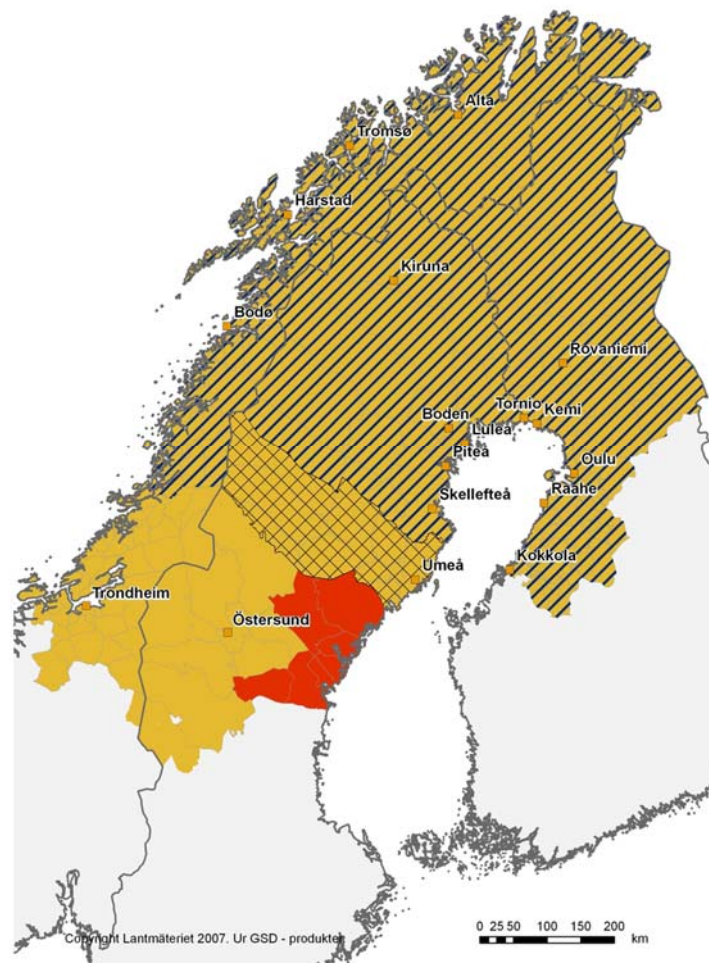

Euroopan unionin rakennerahastot

INTERREG IVA

Pohjoinen

Länsstyrelsen
Norrbotten

Euroopan alueellinen yhteistyö

Rajat ylittävä yhteistyö

INTERREG IVA POHJOINEN

CCI 2007CB163PO032

Hyväksytty komissiossa 12.12.2007/K/2007/6130

1	Johdanto	5
1.1	Ohjelman kehittämisprosessi.....	5
2	Analyysi	7
2.1	Lähtökohdat.....	7
2.2	Ohjelma-alue 2007–2013	7
2.2.1	Tukikelpoiset alueet	8
2.2.2	Väestö.....	10
2.2.3	Luonto ja ympäristö	14
2.2.4	Elinkeinoelämä ja työmarkkinat.....	15
2.2.5	Koulutus ja tutkimus- ja kehittämistoiminta	18
2.2.6	Liikenneyhteydet ja saavutettavuus	21
2.2.7	Identiteetti, kieli ja kulttuuri.....	23
2.3	Ohjelmakauden 2000 – 2006 kokemuksia	25
2.4	SWOT-analyysi ja päätelmät	29
3	Ohjelman yhteys muihin strategioihin, suunnitelmiin ja ohjelmiin	33
3.1	Yhteisön strategiset suuntaviivat.....	33
3.2	EU: n kestävä kehityksen strategia.....	33
3.3	Kansalliset ja alueelliset strategiat	34
3.4	EU:n rahoittamat ohjelmat	35
3.4.1	Alueellisen kilpailukyvyn ja työllisyyden ohjelmat.....	35
3.4.2	Maatalousrahaston ja kalatalousrahaston ohjelmat	36
3.4.3	Rajat ylittävät ohjelmat	36
3.4.4	Valtioiden väliset ohjelmat.....	37
3.4.5	EU: n seitsemäs puiteohjelma	38
3.4.6	Muut EU-ohjelmat.....	39
3.5	Visio	39
3.6	Tavoitteet ja strategia	40
3.6.1	Tavoitteet.....	40
3.6.2	Strategia.....	40
3.6.3	Kestävä kehitys, tasa-arvo ja saamen kieli.....	41
3.7	EU:n strategia Itämeren aluetta varten	43
4	Prioriteetit.....	44
4.1	Prioriteettien valinta	44
4.2	Prioriteetti 1 - Elinkeinoelämän kehittäminen	48
4.3	Prioriteetti 2 - Tutkimus, kehitys ja koulutus.....	52
4.4	Prioriteetti 3 - Alueellinen toimivuus ja identiteetti.....	55
4.5	Prioriteetti 4 - Saamen osaohjelma.....	59
4.6	Prioriteetti 5 - Tekninen tuki	65
5.	Toteuttaminen.....	66
5.1	Toteuttamisorganisaatio	66
5.1.1	Seurantakomitea	67
5.1.2	Hallintokomiteat.....	68
5.1.3	Hallintoviranomainen.....	68
5.1.4	Todentamisviranomainen	71
5.1.5	Tarkastusviranomainen	72
5.1.6	Jäsenvaltioiden tehtävät.....	73
5.2	Hakemusmenettely ja EU-rahoituksen maksatus	74
5.3	Seuranta ja arviointi	78
6	Ex-Ante arviointi.....	79

7	Ohjelman ympäristövaikutusten arviointi	80
8	Toimet joilla ohjelmalle tuodaan julkisuutta.....	83
Liite 1	Rahoitussuunnitelma 2007-2013.....	84
Liite 2	Kategoriakoodit.....	85

1 Johdanto

Ruotsin elinkeinoministeriö ja Suomen sisäasiainministeriö ovat nimenneet Norrbottenin läänin lääninhallituksen tässä asiakirjassa kuvatun rajat ylittävän yhteistyöohjelman, Interreg IVA Pohjoinen – ohjelman, hallinto- ja todentamisviranomaiseksi. Ohjelmaan kuuluu kaksi osaa, Pohjoinen ja Saamen osaohjelma. Saamen osaohjelma on integroitu ohjelma-asiakirjaan, jossa kuvataan ohjelma-alueen erityisiä saamelaisia yhteistyön edellytyksiä. Maantieteellisesti ohjelma käsittää koko Norrbottenin läänin, Skellefteån, Sorselen, Malån ja Norsjön kunnat Västerbottenin läänistä, Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan maakunnat Suomesta sekä Nordlandin, Tromsin ja Finnmarkin maakunnat Norjasta. Saamen osaohjelman ydinalueeseen kuuluu edellä mainittujen lisäksi myös koko Västerbottenin lääni, Jämtlannin lääni ja osa Taalainmaan läänistä (Idren saamelaisyhdyskunnan alue) Ruotsista sekä Pohjois- ja Etelä-Tröndelagin maakunnat ja osa Hedmarkin maakuntaa (Elgån poronhoitoalue) Norjasta.

Vuodesta 1990 lähtien EU on toteuttanut ohjelmia, joiden tarkoituksena on ollut tukea ja edistää valtakuntien rajat ylittäviä yhteistyömuotoja. Interreg IIA, 1995–1999, ja Interreg IIIA, 2000–2006 yhteisöaloitteista on rahoitettu ohjelma-alueella suuri määrä eri alueiden välisiä rajat ylittäviä hankkeita. Näiden hankkeiden tuloksena luodut arvokkaat uudet yhteydet ja verkostot ja hankittu tieto muodostavat hyvän pohjan ohjelma-alueen tulevalle rajat ylittävälle yhteistyölle. Ohjelmakaudella 2007–2013 Interreg-yhteisöaloite on yksi EU:n koheesiopolitiikan kolmesta tavoiteohjelmasta. Uuden tavoiteohjelman yhteisnimitys on ”Euroopan alueellinen yhteistyö”.

1.1 Ohjelman kehittämisprosessi

Ruotsin ja Suomen hallitukset ovat antaneet Norrbottenin lääninhallitukselle tehtäväksi koordinoita ohjelmaesityksen laatimista. Norrbottenin lääninhallituksen toimeksiannosta Pohjoiskalotin neuvosto muodosti ohjausryhmän – Joint Task Force -ryhmän, jossa Pohjoiskalotin neuvoston lisäksi olivat edustettuina ohjelma-alueen uudet alueet ja Saamelaiskäräjät. Ohjausryhmän lisäksi perustettiin kirjoittajaryhmä - Joint Drafting Team - , jossa olivat edustettuina ohjelma-alueen kaikki alueet ja Saamelaiskäräjät sekä Nordregiosta kirjoittaja, jonka tehtävänä oli laatia alustava asiakirja. Kirjoittaja toimitti perusasiakirjan syyskuun lopussa. Sen jälkeen lääninhallitus ryhtyi hoitamaan ohjelmankirjoitusprosessia yhdessä kirjoittajaryhmän edustajien kanssa.

Kirjoittamisprosessiin on osallistunut laajalti eri alojen kumppaneita. Yhteisiä kumppanuuskokouksia on järjestetty Rovaniemellä, Kiirunassa ja Tromssassa. Lisäksi kirjoittajaryhmän jäsenet ovat tiedottaneet ohjelmasta ja koonneet eri alueellisten toimijoiden kuten viranomaisten, kuntien sekä muiden järjestöjen näkemyksiä. Norrbottenin läänin lääninhallituksen web-sivulla www.bd.lst.se on julkaistu ohjelmaluonnoksia koko

kirjoittamisprosessin ajan. Kirjoittajaryhmä on pohtinut saatuja kommentteja ja ehdotuksia ja ottanut ne huomioon ohjelmatyössä.

EY-asetukset, Euroopan komission säännöt sekä komission strategiset linjaukset ovat ohjanneet ohjelman laadintaa. Ohjelman sisällön ja tavoitteiden lähtökohtana on ollut luonnolliset yhteistyöedellytykset omaavien toimenpiteiden ja prioriteettien tunnistaminen. Ohjelma-alueen maantieteellisten alueiden yhteistoiminnalla ja yhteistyöllä pyritään edistämään myös Euroopan unionin Lissabonin strategian ja Göteborgin agendan toteuttamista. Myös edellisillä ohjelmakausilla saatujen kokemusten hyödyntäminen on ollut tärkeää toimia priorisoitaessa sekä valintaperusteita ja toteuttamista laadittaessa.

2 Analyysi

2.1 Lähtökohdat

Yksi tärkeimmistä EU:n koheesiopolitiikan teemoista on Lissabonin strategian/Göteborgin agendan taloudelliseen kasvuun suuntautuvien toimien koordinointi. Lissabonin strategia/Göteborgin agenda on EU:n strategia uusien EU:n taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöllisten haasteiden kohtaamiseksi. Tavoitteena on, että Euroopan unioni on vuonna 2010 maailman kilpailukykyisin tietoon perustuva talous, joka kykenee ylläpitämään kestävästä kehitystä, puhtaampaa ympäristöä ja lisäämään sosiaalista yhteenkuuluvuutta.

Helmikuussa 2005 Euroopan komissio otti käyttöön uudistetun Lissabonin strategian, joka keskittyy vahvemman ja kestävämmän taloudellisen kehityksen luomiseen EU:n sisällä. Uudistettuun strategiaan kuuluu kolme pääaluetta: Euroopan vetovoimaisuuden lisääminen, kun on kyse investoinneista ja työvoimasta, taloudellisen kasvun luominen osaamisen ja innovaatioiden avulla sekä useimpien ja parempien työpaikkojen aikaansaaminen. Lissabonin strategia on oleellinen Interreg IVA Pohjoiselle ja monet strategian keskeisistä teemoista on otettu huomioon ohjelman tavoitteita ja prioriteetteja luotaessa, ennen kaikkea kun on ollut kyse elinkeinoelämästä ja osaamiseen perustuvasta taloudellisesta kasvusta ja kilpailukykyvystä.

Kun ajatellaan tulevaa ohjelmakautta, niin koko EU:n koheesiopolitiikka on haasteen edessä, jotta se pystyy vuoden 2001 Göteborgin agendan mukaan paremmin integroimaan ympäristö- ja kestävyysulottuvuutta yhä enemmän taloudelliseen kasvuun perustuvassa politiikassa. Interreg IVA Pohjoinen –ohjelmassa kestävä kehitys, tasa-arvo ja moninaisuus ovat tärkeä osa ohjelmasta rahoitettavista kehittämistoimista.

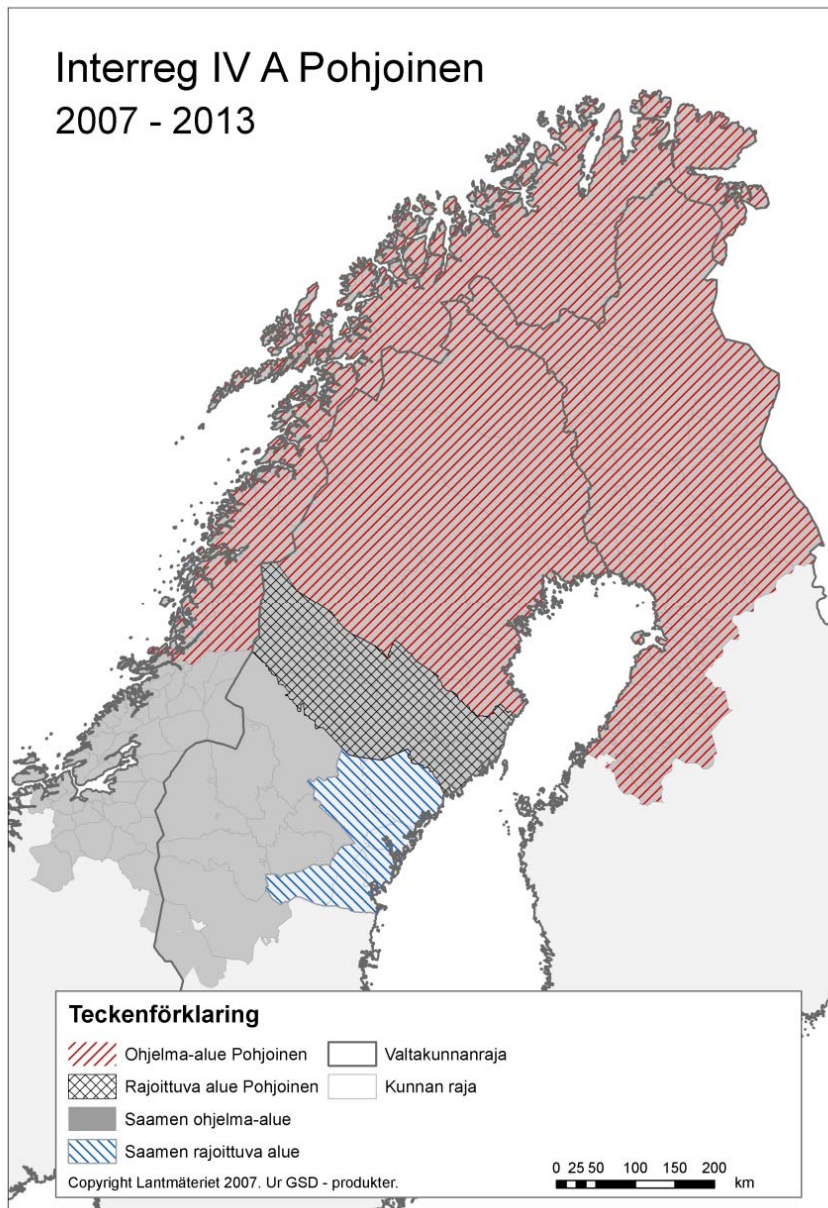
Muita ohjelmassa huomioon otettuja aloitteita ja ohjelmia ovat:

- Tutkimuksen ja teknisen kehityksen seitsemäs puiteohjelma (FP7)
- Alueellisen kilpailukykyyn ja työllisyyden rakennerahasto-ohjelma
- Suomen ja Ruotsin kansalliset strategiat
- Barentsin yhteistyössä toteutettavat painopistealat
- Norjan aluepoliittiset toimintaohjelmat

2.2 Ohjelma-alue 2007–2013

Koska Interreg IVA Pohjoinen – ohjelman ja Saamen osaohjelman ohjelma-alueet ovat päällekkäisiä, kuvataan kummankin alueen keskeiset näkökohdat samassa yhteydessä. Saamelaisten erityisolot ja -tarpeet esitellään erikseen kussakin kohdassa.

2.2.1 Tukikelpoiset alueet

Pohjoinen

Interreg IVA Pohjoinen -ohjelmaan kuuluvat seuraavat tukikelpoiset alueet.

Ruotsi: NUTS III: Norrbottenin lääni, Skellefteån, Sorselen, Malån ja Norsjön kunnat Västerbottenin läänistä.

Suomi: NUTS III: Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakunnat

Norja: Finnmarkin, Tromsin ja Nordlandin maakunnat (Norjan Interreg-rahoitus)

Muu alue Västerbottenin läänistä on tukikelpoinen ”rajoittuvana alueena” asetuksen (EY) N:o 1080/2006 21 (1) artiklan mukaan. Västerbottenin läänistä rajoittuvan alueen muodostavat Storumanin, Vilhelminan, Dorotean, Åselen, Lyckselen, Vindelnin, Bjurholmin, Robertsforsin, Vännäsin, Nordmalingin ja Uumajan kunnat. EAKR-rahoitusta voidaan myöntää rajoittuvalle alueelle 20 % myönnetystä rahaston tuesta rajat ylittävään yhteistyöhön ohjelmatasolla. Alue sisältyy Interreg IVA Pohjoinen -ohjelmaan kahdesta syystä. Ensinnäkin Norrbottenilla ja Västerbottenilla on pitkät yhteistyöperinteet monilla ohjelmassa mainituilla kehittämisaloilla, ja rajoittuvalla alueella on toimijoita, joilla on alueellinen vastuu. Toiseksi rajoittuva alue vahvistaa ohjelma-alueita ja ohjelman toteuttamista esimerkiksi täydentämällä elinkeinoelämän kehittämistä ja tutkimusta omalla osaamisellaan.

EY-asetuksen 1080/2006 21(3) artiklan toimien sijaintia koskevien erityisehtojen mukaan aluekehitysrahasto voi rahoittaa korkeintaan 10 prosenttia vastaavan määrän rahaston tuesta kyseessä olevan operatiivisen ohjelman menoja, jotka ovat syntyneet toimien tai osatoimien toteuttamisesta Euroopan yhteisöön kuulumattomissa maissa sillä edellytyksellä, että toimista on hyötyä yhteisöön kuuluville alueille. Ohjelman Pohjoinen-osan tukea voidaan myöntää Euroopan unionin ulkopuolisille maille sillä edellytyksellä, että toimet ovat strategisia ja tuovat lisäarvoa alueelle ja ohjelman tavoitteiden saavuttamiselle. Toimet eivät kuitenkaan saa olla päällekkäisiä ohjelma-alueen muista EU-ohjelmista rahoitettavien toimien kanssa.

Saamen osaohjelma

Interreg IVA Pohjoinen -ohjelman Saamen osaohjelmaan kuuluvat seuraavat tukikelpoiset alueet:

- Ruotsi: NUTS III: Norrbottenin lääni, Västerbottenin lääni, Jämtlannin lääni ja osa Taalainmaan läänistä (Idren saamelaisyhdyskunnan alue).
- Suomi: NUTS III: Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakunnat
- Norja: Finnmarkin, Tromsin, Nordlandin ja Pohjois- ja Etelä-Trøndelagin maakunnat sekä osa Hedmarkin maakuntaa (Elgån poronhoitoalue) (Norjan Interreg-rahoitus)

Länsi-Norrlannin lääni on tukikelpoinen ”rajoittuvana alueena” asetuksen (EY) N:o 1080/2006 21 (1) artiklan mukaan. Tämä tarkoittaa sitä, että rajoittuvan alueen kanssa toteutettavaan rajat ylittävään yhteistyöhön voidaan myöntää 20 prosenttia EAKR-rahoituksesta. Västerbottenin eteläisimmät saamelaisyhdyskunnat sekä Jämtlannin pohjoiset saamelaisyhdyskunnat käyttävät vuosittain Länsi-Norrlannin alueita talvilaidunalueina. Nämä alueet ovat perinteisesti olleet saamelaisten asumis- ja muuttoalueita. Monet saamelaiset asuvat alueella vakinaisesti ja ovat poronhoitoa harrastavien saamelaisten jälkeläisiä. Saamelaisten kannalta katsottuna on tärkeää, että myös tämä alue on saamelaisaluetta.

Asetuksen (EY) N:o 1080/2006 21 (1) artiklan toimien sijaintia koskevien erityisehtojen mukaan aluekehitysrahastosta voidaan rahoittaa menoja, jotka ovat syntyneet toimien tai osatoimien toteuttamisessa Euroopan yhteisöön kuulumattomissa maissa sillä edellytyksellä, että toimista on hyötyä yhteisöön kuuluville alueille. Saamen osaohjelmasta 10 % EAKR-rahoituksesta voidaan myöntää ensi sijassa Venäjän Kuolan niemimaan saamelaiden kanssa toteutettavaan rajat ylittävään yhteistyöhön. Saamelaiset asuvat Norjassa, Ruotsissa, Suomessa ja Venäjällä, minkä vuoksi on tärkeää, että yhteistyö Kuolan niemimaan saamelaiden kanssa voi jatkua.

2.2.2 Väestö

Pohjoinen

Koko ohjelma-alueen kokonaisväkiluku oli vuonna 2005 1 444 515 asukasta, joista 343 146 asuu Ruotsissa, 638 729 Suomessa ja 462 640 Norjassa.

Taulukko 2: Pohjoisen – ohjelma-alueen pinta-ala ja väkiluku alueittain 2005

Ohjelma-alueen läänit/maakunnat	Kuntien määrä	Väkiluku	Pinta-ala km ²	Asukastiheys/km ²
	2005	2005	2005	2005
Ruotsi				
Norrbotnen	14	251 740	98 249	2,6
Västerbotten ¹	4	91 406	23 569	3,9
Yhteensä	18	343 146	121 818	2,8
Suomi				
Lappi	21	185 780	98 947	1,9
Pohjois-Pohjanmaa	8	382 253	74 239	5,1
Keski-Pohjanmaa	12	70 696	5 272	13,4
Yhteensä	41	638 729	178 458	6,8
Norja				
Finnmark	19	73 074	48 637	1,5
Troms	25	152 741	25 981	5,8
Nordland	44	236 825	38 327	6,2
Yhteensä	88	462 640	112 945	4,5
Ohjelma-alue yhteensä	147	1 444 515	413 221	3,5

¹ Tilastossa ovat ainoastaan seuraavat kunnat; Norsjö, Skellefteå, Sorsele ja Storuman.

Yllä oleva taulukko osoittaa, että ohjelma-alueen useimmille alueille on tyypillistä alhainen väestötiheys. Alhaisin asukasmäärä neliökilometriä kohden Suomessa on Lapissa, Ruotsissa Norrbottenin läänissä ja Norjassa Finnmarkin maakunnassa. Keski-Pohjanmaan maakunnassa Suomessa ja Nordlandin maakunnassa Norjassa asukastiheys on korkein.

Kaikki ohjelmaan osallistuvat maat ovat viime vuosina pyrkinet aktiivisesti nostamaan väestömääriä kuitenkin siinä erityisemmin onnistumatta. Asukasmäärä on 1990-luvulta lähtien laskenut useissa

ohjelma-alueen kunnissa samanaikaisesti, kun taas joissakin kunnissa väestömäärä on kasvanut.

Taulukko 3: Väestökeskittymät ohjelma-alueella 2005

Väestökeskus (yli 20 000 asukasta)	Väestö 2005	Asukkaiden osuus koko länin/maakunnan väestöstä
Ruotsi		
Norrbotnen	Yhteensä 251 740	
Luulaja	72 751	28,9
Piteå	40 873	16,2
Boden	28 176	11,2
Kiiruna	23 135	9,2
Västerbotten	Yhteensä 257 652	
Uumaja	111 244	43,2
Skellefteå	71 910	28,0
Suomi		
Lappi	Yhteensä 185 780	
Rovaniemi	57 835	31,1
Kemi	22 831	12,3
Tornio	22 331	12,0
Pohjois-Pohjanmaa	Yhteensä 382 253	
Oulu	128 962	33,7
Raahe	22 408	5,9
Keski-Pohjanmaa	Yhteensä 70 696	
Kokkola	36 267	51,3
Norja		
Finnmark	Yhteensä 73 074	
Alta	17 889	24,5
Troms	Yhteensä 152 741	
Tromssa	62 558	41,0
Harstad	23 108	15,1
Nordland	Yhteensä 236 825	
Bodö	44 992	19,0

Yllä olevaan taulukkoon on koottu ohjelma-alueen suurimmat väestökeskittymät. Väestön voidaan todeta selvästi keskittyvän muutamaaan aluekeskukseen samalla, kun monessa pienessä kunnassa kärsitään väestön vähenemisestä. Tämä kehityssuunta ja harvan asutuksen mukanaan tuomat ongelmat vaikuttavat poliittiseen keskusteluun aluepolitiikasta ja ohjelma-alueen kaikkien osien mahdollisuudesta samanlaiseen myönteiseen kehitykseen. Alhainen asukastiheys vaikuttaa myös mahdollisuuksiin ylläpitää tyydyttävää palvelutarjontaa.

Alueella, jossa on suhteellisesti enemmän ikääntyneitä kuin nuoria, julkiset kustannukset ovat usein korkeat ja edellytykset vastata elinkeinoelämän työvoimatarpeeseen ovat heikohkot. Myös väestömuutoksen dynaamisuus vaikuttaa taloudelliseen kasvuun monin tavoin. Laajamittaisesta nuorten

poismuutosta voi olla vakavia seurauksia, kun taas oikeaa osaamista omaavien henkilöiden muuttaminen alueelle voi muodostua ratkaisevaksi tekijäksi alueen yrityksille. Väestökehityksen positiiviset ja negatiiviset vaikutukset luovat myös erilaisia haasteita ja mahdollisesti myös uudenlaista osaamista ja uusia palvelutarpeita.

Taulukko 4: Väestömuutokset ikäryhmittäin ohjelma-alueella vuosina 2002-2006

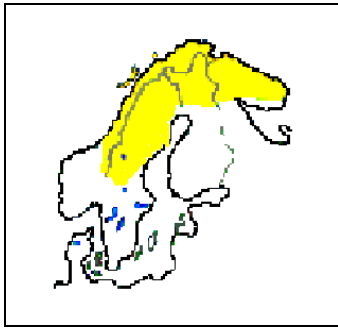
Maantieteellinen alue	Väkiluku 2002					Väkiluku 2006					Väestömuutos
	Yhteensä	Ikäryhmät (prosentteissa)				Yhteensä	Ikäryhmät (prosentteissa)				Yhteensä 02-06
		0-19	20-39	40-64	65+		0-19	20-39	40-64	65+	prosentteissa
Suomi	5 194 901	24,3	26	34,6	15,2	5 255 580	23,4	25,2	35,5	16	1,2
<i>Keski-Pohjanmaa</i>	70 848	27,6	23,6	33,3	15,4	70 696	26	23,2	34,1	16,4	-0,2
<i>Pohjois-Pohjanmaa</i>	368 029	28,8	26,8	31,6	12,8	378 006	28	26,4	32,3	13,4	2,7
<i>Lappi</i>	189 288	25,4	22,5	36,6	15,5	185 800	24	21,5	37,8	17,2	-1,8
Ruotsi	8 909 128	24	26,6	32,2	17,2	9 047 752	23,9	25,6	33,2	17,3	1,6
<i>Västerbotten</i>	254 818	24,4	26,5	31,7	17,4	257 652	24	26,8	32	17,7	1,1
<i>Norrbotten</i>	254 733	23,6	24	34,1	18,2	251 740	23	22,9	35	19,1	-1,2
Norja	4 524 066	26	28,3	30,8	14,9	4 640 219	26	27,1	32,2	14,7	2,6
<i>Nordland</i>	237 503	26,5	26,1	31,3	16,1	236 257	26	24,5	33,1	16,3	-0,5
<i>Troms</i>	151 673	26,5	28,7	31,1	13,6	153 585	26	27,2	32,7	13,8	1,3
<i>Finnmark</i>	73 732	27,2	29,2	30,5	13,1	72 937	27	26,8	32,5	13,6	-1,1

Alueen ikärakenneanalyysi osoittaa, että alueella on nuorten aikuisten (20–39) alijäämä, poikkeuksena yliopistokaupungit kuten Uumaja ja Oulu, ja että alueella on ikääntyneiden henkilöiden (yli 65) ylijäämä verrattuna keskimäärin kussakin maassa. Tämä pitää paikkansa erityisesti Ruotsissa ja Suomessa, kun taas joissakin Norjan pohjoisosissa on päinvastainen ikäjakauma (Troms ja Finnmark).

Saamen osaohjelma

Saamelaiset ovat Euroopan ainoa tunnustettu alkuperäiskansa, etninen ja kulttuurinen vähemmistö, joka asuu etupäässä perinteisellä saamelaisalueella – Sápmi. Saamelaisväestö on asuttanut saamelaisalueen, ennen kuin nykyiset kansallisvaltiot perustettiin. Saamelaisten kokonaismäärän arvioidaan olevan noin 79 000, josta 50 000 asuu Norjassa, 20 000 Ruotsissa, 7 000 Suomessa ja 2 000 Venäjällä.

Kuva 2: Saamelaisten asuinalueet

Jos saamelaisaluetta verrataan muihin Euroopan Unionin jäsenmaihin, voidaan havaita, että väestömäärä on erittäin alhainen, kun taas asuinalue on erittäin laaja. Edellä olevan kuvan osoittamat saamelaisten asuinalueet ulottuvat koillisesta Kuolan niemimaalta Norjan, Ruotsin ja Suomen pohjoisten osien kautta etelään Norjan Engerdaliin ja Ruotsin Idreen tunturijonoa seuraten, neljän maan kautta.

Saamelaisalue - Sápmi jaetaan eri alueisiin; itä-, pohjois-, luulajan- ja eteläsaamelaisiin alueisiin, joiden aluerajat ovat suurelta osin samat kuin saamen kielirajat. Itäsaamelaiseksi alueeksi määritellään Kuolan niemimaata sekä Suomen ja Norjan itäisimmät alueet. Pohjois- ja luulajansaamelaiseksi alueeksi määritellään Norrbottenin lääni Ruotsista, Lapin lääni Suomesta sekä suurin osa Tromsin sekä Finnmarkin maakuntia Norjasta. Suomessa saamelaisten kotialue on määritelty Suomen perustuslaissa, mikä antaa alueelle virallisen aseman. Eteläsaamelaiseksi alueeksi lasketaan Saltfjelletistä etelään sijaitsevat poronhoitoalueet Nordlandin maakunnassa, maakunnat sekä lisäksi osa Hedmarkin kuntaa (Elgån poronhoitoalue) Norjasta ja Ruotsista Västerbottenin lääni, Jämtlannin lääni ja lisäksi Idren saamelaiskylän käyttämä alue Taalainmaan läänistä.

Saamelaisalueet ovat tyypillisiä haja-asutusalueita ja niiden väestökeskukset ovat pieniä. Saamelaisväestöä koskevia muuttotilastoja ei ole olemassa, mutta saamelaisten voidaan olettaa muuttavan enemmän alueelta pois suurempiin keskuksiin saadakseen työtä ja koulutusta kuin muuttavan alueelle.

Saamelaiset ovat perinteisesti tehneet laajaa yhteistyötä. Kieli sekä kulttuuri- ja sukulaisuus suhteet ovat muodostaneet vahvoja, nykyisiä valtakunnan rajoja ylittäviä siteitä. Saamelaisten poliittinen järjestäytyminen alkoi 1900-luvun alussa, jolloin perustettiin saamelaisjärjestöjä, joiden tarkoituksena oli saamelaisten etujen ajaminen. Keskeisinä asiakysymyksinä olivat porotalouden harjoittamiseen liittyvät ehdot ja mahdollisuudet.

Jokaiseen kolmeen Pohjoismaahan perustetut Saamelaiskäräjät ovat luoneet uusia institutionaalisia yhteistyöedellytyksiä rajat ylittävään yhteisten etujen ajamiseen. Vuoden 2000 maaliskuussa Suomen, Norjan

ja Ruotsin saamelaiskäräjät allekirjoittivat yhteistyösopimuksen Saamelaisen Parlamentaarisen Neuvoston perustamisesta. Esitys yhteispohjoismaisesta saamelais-sopimuksesta yhtenäisen saamelaispolitiikan aikaansaamiseksi on jätetty kolmen maan hallituksille käsiteltäväksi. Lisäksi Suomen ja Ruotsin EU-jäsenyys on luonut uusia haasteita ja mahdollisuuksia valtioiden ja alueiden väliseen sekä saamelaispoliittiseen yhteistyöhön.

2.2.3 Luonto ja ympäristö

Pohjoinen

Ohjelma-alue muodostuu useista erilaisista luonnonympäristöistä runsaine kala- ja eläinkantoineen sekä erityisine kasvistoineen ja eläimistöineen. Norjassa maisemakuvaan kuuluvat vuonot ja tunturit. Ruotsissa metsät, suot ja tunturit muodostavat ainutlaatuisen mosaiikkimaisen maiseman ja Suomessa vaarat, metsät, suot ja alangot ovat vallitsevia. Lisäksi ohjelma-alueella on ainutlaatuisia rannikkoalueita kuten Pohjanlahden rannikko ja Pohjois-Norjan rannikkoalueet sekä neljä suojeltua kansallisjokea; Tornionjoki, Kalixjoki, Vindeljoki ja Piteåjoki. Alueen asukkaille ja matkailijoille luonto ja sen moninaisuus tarjoavat ainutlaatuisia luontoelämyksiä ja luontoon pohjautuvia toimintoja. Natura 2000 on tärkeä osa Euroopan yhteistä ympäristötyötä eri lajien ja luontotyyppien säilyttämiseksi tuleville sukupolville. Alueen kansallispuistot, luonnonsuojelualueet ja muut suojellut alueet edistävät merkittävästi biologisen moninaisuuden säilymistä samalla, kun ne ovat erittäin arvokkaita asukkaiden virkistytymisen ja matkailuelinkeinon kehittämisen kannalta.

Alueella on myös teollisuuden tarvitsemia raaka-aineita. Suuri osa alueen nykyisestä hyvinvoinnista perustuu luonnonrikkauksien kuten metsien, veden, malmin, mineraalien, kalan, öljyn ja kaasun hyödyntämiseen. Metsähakkuut, voimalaitosten rakentaminen ja kaivostoiminta ovat esimerkkejä luonnonvarojen hyödyntämisestä. Luonnonvarojemme niin maa- kuin vesivarojemme hyödyntämistapa vaikuttaa pitkällä aikavälillä ratkaisevasti biologiseen moninaisuuteen, pitkäjänteiseen varojen hyödyntämiseen ja luonnon virkistysarvoon. Raaka-ainepohjaisen teollisuuden ympäristöä rasittavia päästöjä voidaan vähentää kehittämällä uusia tekniikoita tehokkaampaan energian ja voimavarojen hyödyntämiseen.

Ohjelma-alueen pohjoisen sijainnin vuoksi vuodenaikojen vaihtelu on selvä ja ilmasto on ajoittain ankara. Talvet ovat kylmät ja pimeät, kun taas kesäkuukausina valoa riittää vuorokauden ympäri. Ohjelma-alue on lumen peitossa 5 – 7 kuukautta vuodessa. Näistä erityisolosuhteista on tiettyä etua matkailuelinkeinolle, mutta viljelykausi on lyhyt ja luonto herkkää.

Saamen osaohjelma

Tunturialue on saamelaisten kotimaa, sillä on pitkä kulttuurihistoria, johon kuuluu suurin osa saamelaisesta kulttuuriperinnöstä. Jotkut voivat pitää

aluetta Euroopan viimeisenä erämaana. Se on kuitenkin itse asiassa saamelaista kulttuurimaisemaa, jossa saamelaiset ovat asuneet periaatteessa mannerjäätikön sulamisesta lähtien. Koko saamelaisalueella on merkkejä ja jäännöksiä asuinpaikoista. Saamelaisalueen ympäristö on herkkä ja altis kulumiselle ja vaurioille, joiden palautuminen ennalleen saattaa kestää kauan. Saamelaisyhteiskunta on jatkuvien erilaisten vaikutusten kohteena, mikä muuttaa myös saamelaisten elintapaa ja heidän suhdettaan luontoon. Saamelaisten elinkeinot perustuvat enimmäkseen uudistuvien luonnonvarojen hyödyntämiseen, mikä tarkoittaa sitä, että vahingoittumaton ympäristö on heidän elinehtonsa. Aluetta eivät käytä yksinomaan saamelaiset, vaan siellä on myös muuta ympäristöön vaikuttavaa toimintaa kuten virkistymetsästäystä ja -kalastusta, moottorikelkkaliikennettä, vaellusreittejä ja niin edelleen. Luonto ei ole pelkästään ammennettavaksi tarkoitettu voimavara, vaan se asettaa aivan toisenlaisia ehtoja noudatettaviksi, jotta päästään pitkäjänteiseen luonnonvarojen hyödyntämiseen. Luontoon kohdistuvien vaurioiden ja kulumisen ehkäiseminen edellyttää kaikkien osapuolten yhteistä näkemystä ja tahtoa pyrkiä pitkäjänteiseen kestävään kehitykseen ja sen ylläpitämiseen.

2.2.4 Elinkeinoelämä ja työmarkkinat

Pohjoinen

Alueen elinkeinoelämä on edelleenkin suuresti riippuvainen raaka-ainevaltaisesta perusteollisuudesta ja siihen suoraan liittyvistä toiminnoista. Ohjelma-alueen teollisuusrakenteelle ovatkin tyypillisiä muutamat suuret yritykset sekä useat pienemmät tilaus- ja alihankkijat. Raaka-aineteollisuus vastaa huomattavasta osasta alueen viennistä. Muiden muassa kaivosteollisuus on erittäin kilpailukykyinen, kysyntä maailmanmarkkinoilla on vakaa ja kasvu on jatkuvaa. Tällä hetkellä yritykset ovat kiinnostuneita investoimaan, kehittämään toimintaansa ja rekrytoimaan uutta henkilöstöä, mikä vaikuttaa myönteisesti koko alueen kehitykseen.

Perusteollisuus tukee sekä väestöä että alihankintayrittäjyyttä, mutta edistää valitettavasti myös sitä, että elinkeinoelämän eriytyminen sukupuolen mukaan jatkuu voimakkaana siten, että miehet työskentelevät perinteisissä ammateissa ja naiset julkisella sektorilla. Julkisen sektorin vahva asema työnantajana voi olla yhteiskunnallinen riski alueelle. Mahdolliset julkisen sektorin säästötoimet koskevat ennen muuta naisia ja haja-asutusalueen kuntia.

Alueen valmistusteollisuutta voidaan kuvata sanoin kasvava, innovatiivinen ja muuttuva. Uusien markkinoiden, asiakasryhmien ja toiminta-alojen tunnistaminen ja niihin panostaminen on saanut aikaan taloudellista kasvua ja kehittymismahdollisuuksia ennen kaikkea bioenergian, lääketieteen ja kemiallisen ja teknisen teollisuuden sekä elektroniikkatuotannon aloilla. Nämä ovat suuria kehittymismahdollisuuksia omaavia tuotantoaloja, jotka ovat myös

alueellisesti tärkeitä, koska ne auttavat ylläpitämään ja lisäämään elinkeinoelämän osaamista. Alueen palvelu- ja huoltoyritykset, joiden toiminta on perinteisesti kohdistunut perusteellisuuden tarpeisiin, eivät ole tähän mennessä kehittyneet siinä laajuudessa, kuin alueen kannalta olisi ollut toivottavaa.

Nykyisen valmistus- ja tuotantoteollisuuden on tehostettava ja pienennettävä tuotantokustannuksiaan entistä enemmän, mm. globalisaation vuoksi. Vaatimukset alhaisemmista tuotantokustannuksista, suurien markkinoiden läheisyydestä sekä raaka-aineiden ja energian paremmasta saatavuudesta voivat johtaa siihen, että yritykset siirtävät koko tuotantonsa tai osia siitä muihin maihin ja muille alueille. Alue voi osaamiseen ja tuotekehitykseen sekä jalostamiseen panostamalla lisätä vetovoimaansa ja kilpailukykyään mahdollisena teollisuussektorin etabloitumisvaihtoehtona.

Melköyan saarelle Pohjois-Norjaan rakennetaan Euroopan ensimmäinen tuotantolaitos maakaasun vientiä varten. Lumikki-hanke (Snövit) on erittäin intensiivisessä vaiheessa ja sen työllistävä vaikutus on huomattava sekä paikallisesti että koko ohjelma-alueella. Hanketta toteuttavat sen luonteesta johtuen enimmäkseen kansainväliset suuryritykset ja vain vähäisessä määrin alueen yritykset. Kun Venäjä alkaa laajemmin hyödyntää Barentsin meren öljyä ja kaasua, niin koko raja-alueen merkitys kasvaa suuresti.

Globalisaatio, yhä tehokkaamman tuottavuuden vaatimukset, yhä kehittyneempi teknologia ja muuttunut suhtautuminen ympäristökysymyksiin ovat tuoneet uusia toimintoja. Alueellamme uusia toimintoja on kehittyneet mm. ympäristöteknologian, tuulivoiman, biopolttoaineen ja bioenergian aloilla. Ympäristö- ja energia-alalla on kuitenkin sekä potentiaalia että jatkokehittämisen tarvetta.

Matkailu on kehittyneet myönteisesti koko alueella, ennen kaikkea Pohjois-Suomessa. Myös testaus- ja kehittämistoiminnassa kehittämismahdollisuudet ovat suuret, ja alueen luonnolliset olosuhteet yhdessä osaamisen kanssa muodostavat kilpailuedun. ICT-toimialat (Information Communication Technology), luovat elinkeinot ja palvelusektori omaavat suuret kehittymisedellytykset. Näillä toimialoilla on suuri merkitys ohjelma-alueelle, koska suurin osa niistä on työvoimaintensiivisiä. Yhtenä esimerkkinä on rajakauppa, erityisesti Tornio–Haaparanta -alueella, joka kehittyy voimakkaasti tuoden mukanaan uusia toimintoja ja työtilaisuuksia.

Monet elinkeinot, ennen kaikkea yhden ja muutaman työntekijän yritykset, joiden toiminta suurilta osin perustuu paikallisiin markkinoihin, ovat suurien haasteiden edessä, koska sukupolvenvaihdos ja investointien tarve saattavat johtaa useiden työtilaisuuksien menetykseen ennen kaikkea alueen harvaan asutuilla seuduilla.

Alueen taloudellinen kasvu nykyisten toimintojen kehittämisen ohella on erittäin riippuvainen uusien ideoiden hyödyntämisestä ja uusien yritysten

perustamisesta ja kehittämisestä. Sekä perinteisten että uusien elinkeinojen uusyrityksyydellä ja innovatiiviseen toimintaan innostamalla voidaan luoda monipuolinen ja vahva alueellinen elinkeinoelämä.

Saamen osaohjelma

Elinkeinojen ja kulttuurin välinen yhteys on erittäin tärkeä saamelaisessa yhteiskunnassa. Mahdollisuudet oman kulttuurinsa säilyttämiseksi ja sen kehittämiseksi eivät koske ainoastaan sellaisia kulttuurin ilmenemismuotoja kuten kirjallisuus, kieli tai taide, vaan myös luonnonvarojen hyödyntämistä ja kulttuurin perustan muodostavien elinkeinojen harjoittamista. Vaikka saamelaiset osallistuvatkin suuressa määrin nyky-yhteiskunnan eriytyneisiin työmarkkinoihin, peruselinkeinot ovat kuitenkin pääasiassa saamelaisen kulttuurin perusta ja tuki.

Saamelaisalueella runsas 10 prosenttia saamelaisista saa toimeentulonsa poronhoidosta. Poronhoidolla ei ole kuitenkaan merkitystä ainoastaan poronhoidossa toimiville. Monet saamelaiset ovat myös kausittain mukana eri työvaiheissa. Duodjin (saamelaiskäsitön) parissa toimii satakunta saamelaista, mutta suhteellisen harva voi pitää käsitöitä ainoana tulonlähteenään. Muutoin saamelaisia työskentelee kaikkien elinkeinojen parissa. Yhä useammat saamelaiset ovat aloittaneet viime vuosien aikana matkailutoimintaa saamelaisten ehdoilla. Osalla saamelaisista matkailuyrityksistä on myös toimintaa, jonka erityispiirteenä on saamelainen kulttuuri. Ne tarjoavat elämys- ja luontomatkailua, opastusta, tietoa saamelaisuudesta ja myös ateriapalvelutoimintaa. Lisäksi alueella on saamelaisia instituutioita, joissa saamelaiset työskentelevät virkailijoina, saamelaiskoulujen työntekijöinä, opettajina, hallinnossa jne.

Saamelaisiin elinkeinoihin ovat perinteisesti kuuluneet poronhoito, metsästys, kalastus, maanviljelys ja duodji (saamelaiskäsitö) sekä myös muunlainen maankäyttö. Saamelaista yhteiskuntaa on kuitenkin viime vuosikymmenien aikana kohdannut laaja rakennemuutos, ennen kaikkea uusilla toimialoilla. Tällä hetkellä yrityksiä toimii tuotteiden jalostuksessa, muotoilun alalla, kulttuuri- ja elämysmatkailussa sekä palveluyrityksinä, jotka hoitavat talousasioita, tulkkaus- ja käännöstoimintaa sekä atk-tehtäviä. Saamelaista elinkeinoelämää hallitsevat pääosin niin sanotut mikroyritykset.

Elinkeinoelämän muutosprosessit ovat tietenkin koskeneet myös saamelaista yhteiskuntaa. Rakennemuutos nykyaikaisempiin ja eriytyneempiin ammatteihin on luonnollisesti työllistänyt saamelaisia muihin ammatteihin perinteisten peruselinkeinojen lisäksi. Pienimuotoista teollisuutta, rakennus- sekä maa- ja vesirakennustoimintaa, tavarakauppaa, ja yksityisiä palveluyrityksiä voidaan yleisesti pitää pieninä yrityksinä, joissa on muutama työntekijä, kilpailu on vähäistä, markkinat ovat rajalliset ja kannattavuus heikko. Lisäksi näiden sektoreiden korkeat pääomakustannukset johtuvat pienellä pääomalla tehdyistä investoinneista.

Kannattavuus- ja pääomakehitys on rajallinen, mikä johtuu taloudellisen ohjauksen, markkinoinnin ja tuotekehityksen riittämättömästä osaamisesta.

Saamelaisalueilla harjoitettava, aivan liian yksipuolinen ja perinteinen elinkeinoelämä tekee uutta luovista ja osaamista kohottavista toimista erittäin tärkeitä. Erityinen uusiutumisen tarve liittyy eriytyneempien työpaikkojen kehittämistarpeeseen alueella. Tämän vuoksi on tärkeää kiinnittää enemmän huomiota työllisyyteen kuin peruselinkeinoin. Elinkeinoelämän yleiset, korkeampaa jatkojalostusta ja tuotekehitystä vaativat muutosprosessit edellyttävät panostuksia uusiutumiseen.

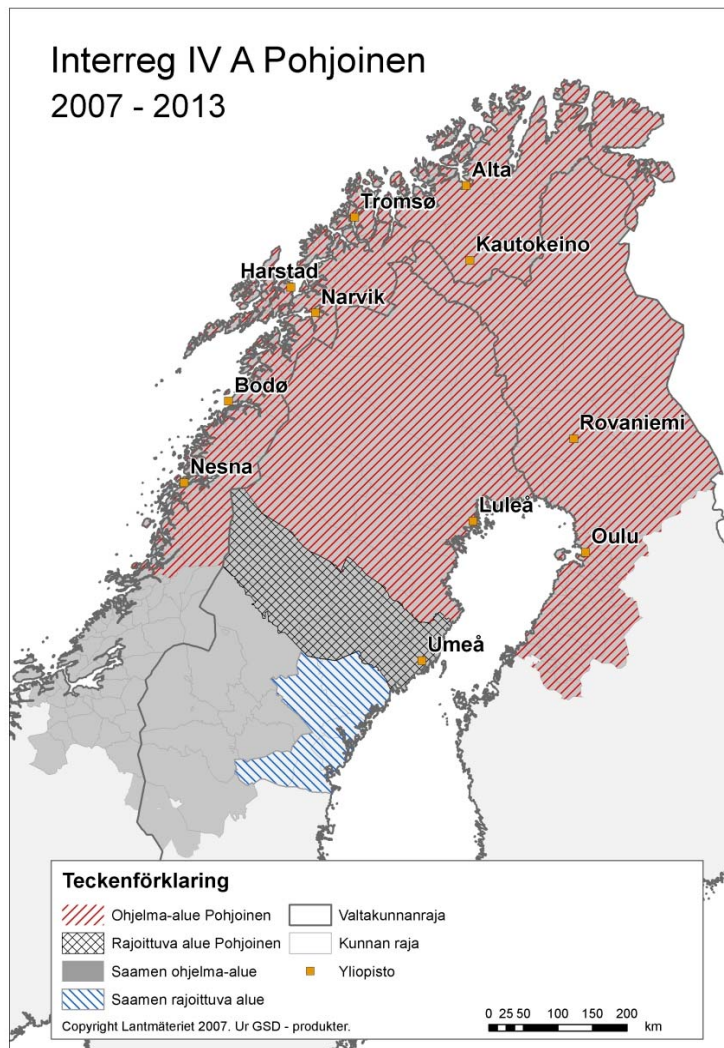
Suurin osa saamelaisista työskentelee sellaisissa ammateissa, jotka eivät ole perinteisiä saamelaisia. Tähän on monia syitä. Yksi on se, että vain harvoilla saamelaisilla on mahdollisuus harjoittaa poronhoitoa, koska laidunmaat ovat rajalliset. Toisena syynä on työn puute lähiympäristössä. On tärkeää panostaa sellaisten uusien työllisyysmahdollisuuksien kehittämiseen, joista on hyötyä saamelaisille, ja joiden avulla saamelaisalue säilyy yhtenäisenä ja kiinnostavana sen asukkaille. Näin vahvistetaan myös saamelaista identiteettiä koko saamelaisalueella. Rajat ylittävä tuki, yhteistyö ja kokemusten vaihto ovat perustekijöitä. Yhteistyöpotentiaalia on hyödynnettävä, niin että alue ajan mittaan voi vaikuttaa myönteisesti yleiseen kehitykseen.

2.2.5 Koulutus ja tutkimus- ja kehittämistoiminta

Pohjoinen

Alueella on hyvät korkeakoulutusmahdollisuudet, sillä alueella toimii monta yliopistoa ja korkeakoulua, ja tutkimus- ja kehittämistoiminta on aktiivista.

Kuva 3 Ohjelma-alueen yliopistot/korkeakoulukoulut

Yllä olevaan karttaan on merkitty ohjelma-alueen yliopisto- ja korkeakoulupaikkakunnat. Ohjelma-alueen Norjan osissa sijaitsevat Tromssan yliopisto sekä Altan, Tromssan, Harstadin, Narvikin, Bodøn ja Nesnan valtiolliset korkeakoulut. Lisäksi on rajat ylittävää osaamista kehittäviä tutkimuslaitoksia kuten Bioforsk Etelä-Varangerista, Norut Nibr Finnmarkista Altasta, Pohjoismainen Saamelaisinstituutti Kautokeinosta, Norut Tromssasta sekä Nordlandsforskning Bodøstä. Bodøn korkeakoulun saanee yliopistotatuksen ohjelmakauden aikana.

Ohjelma-alueen Suomen puolella yliopistot ovat Rovaniemellä ja Oulussa. Lisäksi on neljä ammattikorkeakoulua, jotka sijaitsevat Rovaniemellä, Kemi-Tornio -alueella, Oulussa ja Kokkolassa. Tämän lisäksi on vielä joukko alueen tai alueen ulkopuolisten yliopistojen ylläpitämiä tutkimusasemia.

Ohjelma-alueen Ruotsin puolella on kaksi yliopistoa, Luulajan tekninen yliopisto ja Uumajan yliopisto. Tutkimustyötä Ruotsin puolella harjoittavat myös Itä-Norrbotenin Korkeakoululiitto, Ruotsin Maatalousyliopisto,

ETC (energiatekninen keskus) Piteåssa ja MEFOS (metallurginen tutkimus) Luulajassa.

Kaikissa maissa tehdään monen eri alan tutkimustyötä kuten mm. energia- ja ympäristötutkimusta (kestävää kehitystä tukevaa tutkimusta), informaatioteknologian, kaivostekniikan ja metallurgian, rakennussuunnittelun, kylmän ilmaston ja teknologian, elämysteollisuuden ja matkailun, energian (öljy, kaasu, bio, tuuli), muotoilun, terveyden ja hyvinvoinnin, humanistisen ja yhteiskuntatieteen alojen tutkimusta sekä kalateollisuuden ja merellisiin elinkeinoihin liittyvää tutkimusta.

Yhteistä korkean tason osaamista löytyy myös asiakaslähtöisessä rakentamisessa, materiaalitekniikassa/materiaalitieteessä, tuotannon kehittämisessä, avaruus- ja geofysiikassa, meribioteknologiassa, napaseutututkimuksessa ja luonnonresurssien hyödyntämisessä.

Saamen osaohjelma

Ohjelma-alueen yliopistoja ja korkeakouluja esittävässä kartassa (kts. yllä) ovat mukana myös yliopistot ja korkeakoulut, joissa toteutetaan saamelaistutkimusta ja -koulutusta. Kautokeinossa Norjassa on saamelainen korkeakoulu – Sámi Allaskuvla. Korkeakoulussa käytetään saamen kieltä niin opetuksessa, hallinnossa kuin opiskelijoidenkin kesken. Korkeakoulun ainutlaatuinen profiili on saamelainen koulutus ja tutkimus, jolla on pohjoismaalais-saamelainen ja kansainvälinen näkökulma saamelaisalueen eri tahoilta tulevine opiskelijoineen. Tämän lisäksi monessa pohjoisen alueen yliopistossa on saamelaistutkimuksen laitoksia, esimerkiksi Tromssassa, Uumajassa ja Oulussa. Sámi Instituutta – Pohjoismaainen saamelaisinstituutti – on Kautokeinossa. Se on itsenäinen pohjoismaainen laitos, jolla on yhteydet Sámi Allaskuvla -korkeakouluun. Sen tehtävänä on vahvistaa ja kehittää saamen kieltä, kulttuuria ja yhteiskuntaelämää tutkimustyöllä yleissaamelaisista lähtökohdista. Ruotsissa on Sámi áhpadusguovasj – Saamelaisten koulutuskeskus – joka on aikuiskoulutuslaitos ja jonka tarkoituksena on välittää saamelaiskäsityöhön, ruokaan, peronhoitoon ja saamen kieleen liittyvää saamelaista perinnetietoa. Inarissa Suomessa on vastaavanlainen koulutuslaitos - Sámi oahpahušguovddas – Saamelaisalueen koulutuskeskus.

Saamelainen yhteiskunta on muiden yhteiskuntien tavoin uutta tietoutta ja osaamista edellyttävien muutosten edessä. Väestön hyvä tietotaito ja muodollinen ammattillinen pätevyys muodostavat tärkeän perusvoimavaran. Yhteiskunnallinen kehitys perustuu yhä enemmän tutkimukseen, johon myös teknologia ja poliittiset päätöksetkin tukeutuvat. Vastuu saamelaisesta tutkimuksesta on epäselvä ja hajanainen. Saamelaista tutkimusta tulee arvioida yleissaamelaisesta näkökulmasta. Tutkimuslaitosten kehittämisessä arktisilla alueilla on suuria tutkimuspoliittisia haasteita. Saamelaiskäräjien molemmiin puolin valtakunnan rajoja on muotoiltava pitkän aikavälin saamelainen tutkimuspolitiikka. Yhtenäisen tutkimusstrategian kehittäminen on erittäin

tärkeää niin, että siihen osallistuvat myös Arktinen neuvosto, Barentsin alue, Pohjoismaiden neuvosto ja Pohjoismaiden ministerineuvosto.

2.2.6 Liikenneyhteydet ja saavutettavuus

Pohjoinen

Alueen maantieteellinen sijainti, kylmä ilmasto ja pitkät etäisyydet asettavat suuria vaatimuksia infrastruktuurille ja liikenneyhteyksille. Pitkistä etäisyyksistä seuraa usein maantieteellisesti laajat, harvaan asutut paikalliset työmarkkina-alueet, mikä aiheuttaa mm. lisäkustannuksia hyvän palvelutason ja saavutettavuuden ylläpitämiseksi toimivalla liikenneverkostolla.

Hyvin toimivat ja kestävät tavara- ja henkilökuljetusyhteydet, jotka parantavat väestön ja elinkeinoelämän saavutettavuutta, ovat vahvan kilpailukyvyn edellytys, niin alueellisesti kuin kansallisestikin. Alueella on osittain puutteellinen infrastruktuuri, jota ensi sijassa käytetään pohjois-eteläsuuntaisiin liikenneyhteyksiin. Puutteita on myös sisäisissä (itä-länsi) liikenneyhteyksissä, joita vaikeuttavat pitkät etäisyydet, hankalat ilmastolliset olosuhteet ja heikot markkinat.

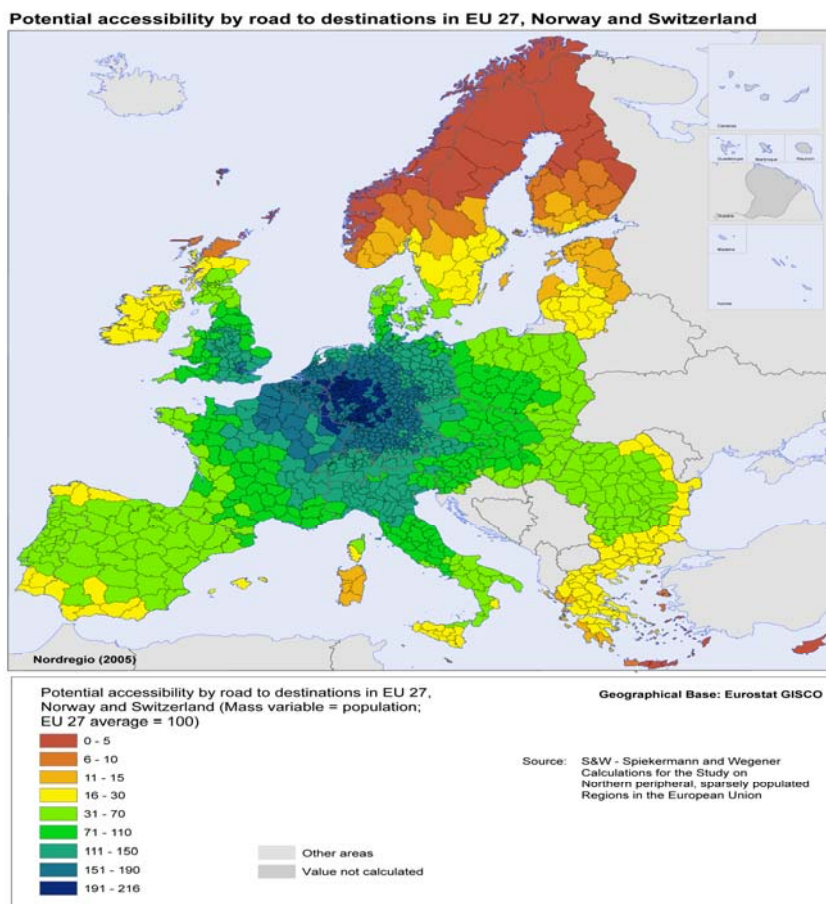
Venäjän ja muiden Itä-Euroopan maiden kanssa käytävän kaupan odotetaan kehittyvän tulevaisuudessa, mikä lisää toimivan itä-länsisuuntaisen infrastruktuurin tarvetta. Kaupankäynnin tärkeä lenkki on nk. N.E.W.-käytävän (The Northern East West Freight Corridor) kehittäminen. Kuljetuskäytävä on yhdistetty rautatie – meriliikenneyhteys Pohjois-Amerikasta Narvikin, Haaparannan / Tornion kautta Aasiaan Ohjelma-alueen ainoat rajat ylittävät rautatieyhteydet ovat Kiirunan ja Narvikin ja Haaparannan ja Tornion välillä. Kiirunan ja Narvikin välistä rataa käytetään etupäässä malmin kuljetukseen ja henkilöliikenteeseen. Suomen ja Ruotsin rajan ylittävää rautatiehenkilöliikennettä ei ole tällä hetkellä Haaparanta / Tornio –alueella. Kunnostamalla Haaparannan rata (Haparandabanen) luodaan yleisesti paremmat mahdollisuudet Suomen ja Ruotsin henkilöliikenteen yhdistämiseksi rautateitse. Lisäksi valtakunnallisten rautatieverkkojen, kuten esim. Norrbotnia / Botnia -radan kehittämisellä vaikuttaa tulevaisuudessa rajat ylittävän rautatieinfrastruktuurin kehittymiselle.

Lentoyhteyksissä on ainoastaan yksi rajat ylittävä yhteys aluekeskusten välillä, nimittäin Luulaja – Kiiruna – Tromssa, jota liikennöidään tällä hetkellä kokeiluluonteisena. Sitä vastoin muut itä-länsisuuntaiset lentoyhteydet hoidetaan pääkaupunkien kautta. Ruotsin puolella on kuusi lentokenttää, joihin on reittilentoja; Luulaja, Kiiruna, Jällivaara, Arvidsjaur, Pajala ja Skellefteå. Suomen puolella reittiliikennettä on kahdeksalle lentokentälle; Ouluun, Kokkolaan, Rovaniemelle, Kittilään, Ivaloon, Kemiin ja Kuusamoon. Enontekiölle on reittiliikennettä vain osan vuotta. Asukkaiden lukumäärään verrattuna Pohjois-Norjassa on enemmän lentokenttiä johtuen vaikeista luonnonmaantieteellisistä oloista. Finnmarkissa on kolme runkolentokenttää ja kahdeksan aluelentokenttää,

Tromsissa kaksi runkolentokenttää ja yksi alueentokenttä ja Nordlandissa kaksi runkolentokenttää ja kaksitoista alueentokenttää.

Ohjelma-alueen Ruotsin puoleisilla alueilla on satamia Skellefteåssa, Luulajassa ja Piteåssa. Kalixin satamaan on laivaliikennettä jäättömänä vuodenaikana. Suomen puolen satamat ovat Kalajoella, Kokkolassa, Raahessa, Oulussa, Kemissä ja Torniossa. Satamia käytetään etupäässä teollisuuden raaka-aineiden, puun ja paperin kuljetukseen. Jonkin verran on myös risteilymatkailutoimintaa. Kaikki ohjelma-alueen Norjan alueet ovat riippuvaisia tehokkaasta ja kilpailukykyisestä merenkulun infrastruktuurista. Rautatieyhteyksiä siellä ei ole samalla tavoin kuin Suomessa ja Ruotsissa, mutta satamarakenne on tehokas, mikä on kalateollisuuden kannalta erityisen tärkeää.

Kuva 4: Suurien markkinoiden saavutettavuus EU:ssa

Yllä oleva kartta osoittaa, että Pohjoismaiden pohjoiset alueet ovat perifeerisiä alueita eurooppalaisessa yhteydessä. Pohjoisesta on pitkä matka Euroopan suurille markkinoille (Saksan läntiset alueet, Iso-Britannia sekä Ranska). Kuvassa ei kuitenkaan näy globaalinen näkökulma, toisin sanoen Amerikan tai Aasian markkinoiden saavutettavuus, eivätkä myöskään Venäjän länsi- ja pohjoisosissa olevat valtavat luonnonvarat. Pohjoismaiden pohjoisosien luonnonvaroihin perustuvalla teollisuudella on potentiaaliset markkinat, jotka ovat yksittäisen eurooppalaisen markkina-alueen ulkopuolella.

Pitkistä etäisyyksistä johtuen tietoliikenteestä saattaa tulla yhä tärkeämpi alueen kehitykselle. Alueella on sekä alan osaamista että infrastruktuuria, mutta kehittämistyön jatkuminen on erittäin tärkeää. Koska informaatioteknologia on keskeisenä kaikilla taloudellisen kasvun aloilla, niin osaamisen kuin teknologian kehittämistä sekä hintatasoa on pidettävä strategisesti erittäin tärkeänä ohjelma-alueella.

Ohjelma-alueen laajakaistaverkko muistuttaa alueen tieverkkoja; ne kulkevat pohjois-etelä suunnassa kussakin kolmessa maassa. Pohjois-Norjan ja Norrbottenin laajakaistaverkkojen yhdistämismahdollisuus on tällä hetkellä työn alla. Esimerkiksi Pohjois-Suomen ja Finnmarkin laajakaistaverkkojen yhdistämiseen tarvitaan lisää strategisia panostuksia. Yhdistämällä laajakaistaverkkoja varmistettaisiin Pohjoiskalotille lisärunkoverkko, jota voitaisiin jatkaa edelleen Venäjälle.

Saamen osaohjelma

Saamelainen asutusalue on suurelta osin erittäin harvaan asuttua, ja sen tietoliikenteen ja tiedonsiirtoverkkojen kehittäminen on puutteellista. Tunturit, haja-asutusalue ja laajoja alueita tarvitseva paronhoito on yhdistelmä ja tekninen haaste nykyajan informaatioteknologialle. IT:n käyttö lisääntyy kaikilla yhteiskunnan sektoreilla, niin myös monella saamelaisen yhteiskunnan alalla. Tällä hetkellä internetissä on paljon tietoa. Internetin käyttö antaa saamelaisille ainutlaatuisen mahdollisuuden ilman välikäsiä levittää tietoa saamelaisesta yhteiskunnasta. Uusi tekniikka yksinkertaistaa myös hallinnollisesti raskaita rutiineja, vähentää kustannuksia ja edistää suoraan eri elinkeinoihin kohdennettavia korkean teknologian ratkaisuja (esim. internet-kaupat). Uusilla tieto- ja teleliikenteen ratkaisuilla voidaan vähentää myös ympäristöhaittoja. Uusi tekniikka lyhentää huomattavasti etäisyyksiä saada tietoa, vaikkakin ihmisten väliset fyysiset etäisyydet ovat pitkät. Se voi avata hyviä mahdollisuuksia sekä raja-alueiden että valtioiden väliseen, mutta myös kansainväliseen tiedonvälitykseen ja tietojen vaihtoon. Lisäksi tekniikkaa voidaan hyödyntää saamelaisista tavaroista ja palveluista tiedottamiseen ja niiden myymiseen.

2.2.7 Identiteetti, kieli ja kulttuuri

Pohjoinen

Ohjelma-alueen kulttuuriyhteisöt ovat kehittyneet perhesiteiden, kulttuurihistorian, kaupan ja työllisyyden kautta. Alueella ovat useat kansallisuudet, kielet ja elintavat olleet jo vuosisatoja tekemisissä toistensa kanssa ja rikastuttaneet toisiaan. Kulttuuristen ilmausten moninaisuus on tärkeää niin yksityiselle kansalaiselle kuin koko alueellekin, koska sen kautta alueen identiteetti vahvistuu ja samalla myös sen vetovoima.

Raja-alue on monikielinen ja monikulttuurinen, mikä on sekä yhteistoiminnan vahvuus että haaste. Skandinaavisten kielten, ruotsin ja norjan sekä suomen kielen ja niiden alueellisten murteiden lisäksi ohjelma-

alueella on kolme tärkeää vähemmistökieltä. Ne ovat meänkieli eli Tornionlaakson suomi, saamen kieli ja kveenin kieli Norjassa. Tärkeää on, että nuoremmille sukupolville välitetään ja tehdään eläväksi kielen, perinteiden ja kulttuuriperinnön alueellinen identiteetti.

Saamen osaohjelma

Saamelaisessa yhteydessä kulttuurikäsite on laajempi ja siihen sisältyy usein myös kulttuurin toteuttajien olemassaolon materiaallinen perusta. Saamelaisalueella on runsaasti toimintoja, joita voidaan kutsua kulttuuriteollisuudeksi. Erilaiset kulttuurin toimintamuodot kuten joiku, teatteri, kirjojen julkaisu, lehtien julkaiseminen, multimedia, valokuvaus, taide, museotoiminta jne. ovat saamelaisen yhteiskunnan tärkeitä osia ja rikastuttavat saamelaista kulttuuria ja tekevät siitä näkyvän. Alueella on säilynyt joukko saamelaisia kulttuuripaikkoja, ja niitä voidaan käyttää saamelaisista ja saamelaisalueesta tiedottamiseen. Joka vuosi järjestetään erilaisia urheilutapahtumia, joiden järjestelyistä maat vastaavat vuorotellen. Eri urheilulajeissa järjestetään saamelaisten mestaruuskilpailut kansallisella ja pohjoismaisella tasolla. Valtioiden rajat ylittävät kulttuuritapahtumat edistävät saamelaisalueen säilyttämistä ja elävöittämistä. Ne vahvistavat myös identiteetin ja kulttuurin yhtenäisyyttä ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Saamelaisten kulttuuri-instituutioiden perustamista, toimintaa ja säilyttämistä arvostetaan korkealle saamelaisessa yhteiskunnassa. On osoittautunut, että saamelaisilla kulttuurirakennuksilla on erityinen merkitys sellaisilla alueilla, joissa saamelaiset ovat vähemmistönä verrattuna muuhun väestöön. Nämä rakennukset edistävät kulttuurisidonnaisuutta ja ovat myös paikkoja, jotka antavat saamelaiselle paikallisyhteiskunnalle mahdollisuudet tuntea yhteenkuuluvuutta, viihtyä ja kehittyä. Saamelainen kulttuuri voi toimia myös paikallisena kehittämistekijänä, kun sitä vahvistetaan. Tämä voi edistää sitä, että saamelaisesta alueesta tulee vetovoimaisempi sekä sen asukkaille että vierailijoille.

Saamen kieli on jo kauan ollut uhattuna, koska eri valtakielet ovat voimakkaasti vaikuttaneet siihen. Kansallisvaltiot myöntävät nykyään saamen kielelle kansallisen vähemmistökielen aseman, ja Norjassa työskennellään sen eteen, että eteläsaamen alue saisi virallisen aseman vähemmistökielialueena. Ruotsissa valmistellaan mietintöä, jossa ehdotetaan samaa. Kielen status määräytyy usein siitä, moniko sitä puhuu ja missä virallisissa yhteyksissä sitä käytetään. Siksi saamelaisen kielihallintoalueen perustaminen on tärkeää, koska kielisääntöjen tulee taata se, että jokaisella henkilöllä on oikeus käyttää saamen kieltä tietyissä julkisissa yhteyksissä. Samalla tavalla myös julkisen yhteisön on huolehdittava siitä, että näiden oikeuksien toteuttamiseen on varattu resursseja. Lapset ja nuoret ovat erityisessä tilanteessa saamelaisalueella. Heidän kasvuoloilleen on tyypillistä monikielinen ja monikulttuurinen yhteiskunta. Kaksikielisyyttä ja monikulttuurista sidonnaisuutta tulee kehittää, jotta lapset ja nuoret saavat perustan kulttuurinsa, sosiaalisuutensa, ammattimaisuutensa ja kielensä kehitykselle. Opetuksen ja koulutuksen avulla on lapsille ja nuorille annettava mahdollisuus tuntea olevansa omalla paikallaan ja pystyä toimimaan niin saamelaisessa kuin

kansallisessakin sekä myös kansainvälisessä yhteiskunnassa. Jotta voidaan onnistua kaksikielisyyden tavoitteessa ja saamen kielen elvyttämisessä, ei ainoastaan riitä, että päteviä kielipedagogeja lisätään, vaan täytyy myös vaatia nopeampaa oppimateriaalin kehittämistä. Tämä voidaan toteuttaa koordinoimalla koko saamelaisen asuinalueen resurssit.

2.3 Ohjelmakauden 2000 – 2006 kokemuksia

Interreg IVA Pohjoisen edeltäjä Interreg IIIA Pohjoinen -ohjelma koostui kolmesta osaohjelmasta: Pohjoiskalotti, Kolarctic-naapuruusohjelma ja Saamen osaohjelma. Kolarctic- naapuruusohjelmasta tulee seuraavalla ohjelmakaudella Kolarctic ENPI CBC – ohjelma, joka on Euroopan naapuruus- ja kumppanuusinstrumentti (European Neighbourhood and Partnership Instrument), EU:n ulkorajoille tarkoitettu rajat ylittävän yhteistyön ohjelma. Interreg IVA Pohjoinen ja Saamen osaohjelma jatkavat rajat ylittävän yhteistyön kehittämistä.

Pohjoiskalotin osaohjelma

Interreg IIIA Pohjoisen Pohjoiskalotin osaohjelman yleistavoitteena oli lisätä alueen toiminnallisuutta kehittämällä elinkeinoelämää, infrastruktuuria ja erityisosaamista ja vahvistamalla alueellista identiteettiä luovien toimien avulla.

Vuosiraporttien, väliarvioinnin ja väliarvioinnin päivityksen mukaan Interreg IIIA Pohjoinen – ohjelman saavuttamat tulokset ylittävät rajat ylittävälle yhteistyölle asetetut tavoitteet. Yritysten välisen rajat ylittävän yhteistyön tuloksena on syntynyt monta uutta työpaikkaa ja olemassa olevia työpaikkoja on säilytetty. Vuoden 2005 lopussa yli 1 200 yritystä oli osallistunut tavalla tai toisella ohjelman toteuttamiseen ja ohjelman toimenpiteillä oli vaikutettu noin 500 työpaikan syntymiseen ja säilyttämiseen.

Monet elinkeinoelämän hankkeet ovat keskittyneet verkostojen luomiseen ja osaamisen kehittämiseen, mm. informaatioteknologian, prosessi-IT:n, puuteollisuuden ja öljyteollisuuden aloilla. Matkailun kehittämisessä yhteiset tuotekehitys- ja markkinointitoimenpiteet ovat olleet osa rajat ylittävää elinkeinoelämän yhteistyötä. Yleisesti voidaan todeta, että monet sellaiset elinkeinoelämän hankkeet, jotka ovat syntyneet yritysten todellisista tarpeista, ovat onnistuneet parhaiten.

Tutkimus- ja kehittämishankkeiden kohteena ovat olleet ympäristö, kylmä ilmasto, teollinen suunnittelu, e-terveys ja IT. Koulutusyhteistyössä on toteutettu monia yhteistyöhankkeita, jotka ovat keskittyneet ammattiin suuntautuviin osaamisen kehittämistoimiin. Muutamilla koulutusaloilla on aloitettu yhteisten koulutusohjelmien kehittäminen.

Rajakuntien yhteistyön kehittämistoimet ovat luonnollisista syistä toteutuneet enimmäkseen Tornionjokilaaksossa. Tornion ja Haaparannan välinen yhteistyö onkin ohjelmakauden aikana syventynyt entisestään.

Esimerkkinä rajakuntien yhteistyöhankkeista voidaan mainita Pellon kielikoulu, Karesuandon hammashoitoklinikka ja yhteisen jätevedenpuhdistamon rakentaminen Kaaresuvantoon. Yhteisten työmarkkinoiden kehittäminen ja Tornionjokilaakson kansainvälisen valuma-alueen yhteinen hallinta ovat esimerkkejä toteutetusta rajakuntien välisestä viranomaisyhteistyöstä.

Infrastruktuuria ja logistiikkaa on kehitetty pääosin yhteisellä tutkimustyöllä. Henkilöliikennettä on tutkittu muutamilla markkinatesteillä, joista yksi koski Luulajan ja Tromssan välisen lentoliikenteen ja toinen Kiirunan ja Narvikin välisen linja-autoliikenteen kehittämistä. Yhteisessä IT-infrastruktuurihankkeessa on kehitetty Norrbottenin ja Tromsin läänin alueellisten runkoverkkojen yhdistämiseen liittyviä toiminnallisia yhteistyömuotoja.

Pohjoiskalotin osaohjelmassa on luotu osaamisen kehittämistä ja tiedonlevittämistä edistäviä kohtaamispaikkoja mm. aluepoliittisten ja nuorisokysymysten pohtimiseksi. Interreg-hankkeiden avulla on myös kehitetty ja toteutettu kulttuuritoimintoja ja -tapahtumia. Varsinaisia kulttuurihankkeita on kuitenkin toteutettu vain muutama. Niiden tavoitteena on ollut alueen kulttuuriperinnön säilyttäminen ja esille tuominen. Esimerkkeinä voidaan mainita Joppausooppera ja Mare Botnicum.

Maitten välisessä hallintokulttuurissa ja myös kansallisen vastinrahoituksen käsittelyssä on todettu eroja, mitkä ovat osaltaan vaikeuttaneet Interreg IIIA Pohjoinen -ohjelman toteuttamista.

Yhteenvetona voidaan todeta, että Interreg IIIA Pohjoinen -ohjelman Pohjoiskalotin osaohjelma on onnistunut monella tavalla. Suuri määrä ihmisiä ja yrityksiä on voinut osallistua erilaisiin osaamista kehittäviin toimiin. Yrityksille kohdennetuissa toimissa odotetut tulokset ovat toteutuneet täysmääräisesti. Rajat ylittävien yhteyksien ja alueen eri toimijoiden välistä verkottumista on vahvistettu huomattavasti. Kaikki toteutetut toiminnot ja kehitystoimet ovat parantaneet alueen rajat ylittäviä yhteistyöedellytyksiä.

Interreg IVA Pohjoinen -ohjelmaa toteutettaessa on tärkeää käyttää ohjelmaa vieläkin laajemmin lisäarvoa tuottaviin ja rakennetta kehittäviin toimiin, jotka ovat konkreettisia ja perustuvat selvästi tunnistettaviin tarpeisiin. Tietenkin rajat ylittävien kehittämispanosten tulee näkyä niin, että hankkeista saatuja kokemuksia ja tuloksia hyödynnetään edelleen.

Väliarvioinnin päivityksessä annettiin mm. seuraavia suosituksia, jotka on otettu huomioon ohjelmakauden 2007 – 2013 suunnittelussa:

- Raja-alueyhteistyö sisältää monia eri näkökohtia. Haasteena on sellaisten indikaattoreiden kehittäminen, joilla voidaan mitata määrällisesti vaikeasti mitattavien tavoitteiden saavuttamista.

- Horisontaaliset tavoitteet eivät ole erityisen konkreettisia. Interreg-ohjelma voi vaikuttaa tasa-arvoon ja ympäristöön vain marginaalisesti. Tämän vuoksi tuleekin harkita erityisten toimien muotoilemista näille tavoitteille.

Saamen osaohjelma

Ohjelmakauden 2000–2006 aikana saamelaiskysymykset jaettiin kahteen eri Interreg-ohjelmaan; Interreg IIIA Pohjoinen ja Ruotsi-Norja-ohjelman osaohjelmiin/osa-alueisiin. Västerbottenin lääni on ollut mukana niin sanottuna 20-prosentin alueena, mutta sillä ei ole ollut omia toimintalinjoja eikä omaa budjettia Västerbottenin läänin kattavassa Interreg-ohjelmassa – Interreg IIIA Merenkurkku – MittSkandiassa. Jako perustuu Interreg IIA -ohjelman ohjelmakautteen. Tästä on ollut sekä hyötyä että haittaa. Hyvänä puolena on ennen kaikkea ollut se, että ohjelma-alueet eivät ole olleet pinta-alaltaan kovin suuria, jolloin ne ovat olleet helposti käsiteltäviä. Alueellinen läheisyys, ennen kaikkea eteläsaamen osa-alueella Åarjelsaemien Dajve, on ollut tärkeä eteläsaamelaisen alueen profiloimiseksi ja sen esille tuomiseksi, koska se sijaitsee saamelaisalueen perifeerisellä alueella. Muiden toimijoiden kanssa luodut yhteenliittymät ovat olleet tärkeitä ohjelman toteuttamisessa. Ajan mittaan haittapuolet ovat kuitenkin painottuneet, koska saamelaisalueen jakaminen on pikemminkin kasvattanut etäisyyksiä, kuin että yhteistyölle ja kehittämiselle olisi löytynyt yhteisiä nimittäjiä. Hankkeilla on tosin ollut mahdollisuus hakea rahoitusta yhteisille hankkeille kummastakin ohjelmasta, mutta lisääntyneet hallinnolliset ja taloudelliset rasitteet ovat olleet vaikeita. Koska saamelaisalue 2007 – 2013 ohjelmakauden aikana kuuluu yhteen ainoaan ohjelmaan, myös ohjelmasihteeristöjen työn hallinnollinen haavoittuvuus pienenee.

Alueiden välisen yhteistyön osaohjelmilla/-alueilla Interreg IIIA Sápmi ja Interreg IIIA Åarjelsaemien Dajve on ollut käytettävissä lähes 36,45 miljoonaa kruunua EU-tukea. Ohjelmista on myönnetty rahoitusta noin 30 hankkeelle. Rahoitusta on myönnetty kahdesta toimenpidekokonaisuudesta – Tiedon hankinta ja osaaminen ja Saamelainen yhteiskuntakehitys.

Alla olevasta taulukosta nähdään hankkeiden jakautuminen toimialoittain. On otettava huomioon, että yksi hanke voi kuulua useampaan toimialaan, esimerkiksi koulutushanke voidaan katsoa myös kielihankkeeksi.

Taulukko 1 Saamelaishankkeiden jakauma

Kategoria	Lukumäärä
Elinkeinoelämän kehittäminen	7
Ympäristö	1
Koulutus/tutkimus/dokumentointi	11
Kieli	5
Kulttuuri	4
IT	1
Media	2
Verkostojen luominen	4

Taulukon esittämistä luvuista voidaan todeta, että koulutusta/tutkimusta/dokumentointia ja kieltä ja kulttuuria koskevia hankkeita on eniten. Nämä alat ovat jo perinteisesti luonnollisia yhteistyöaloja.

2000 – 2006 ohjelmakauden aikana molemmilla osaohjelmilla oli saamen kieli horisontaalisena kriteerinä, millä haluttiin osoittaa kielestä huolehtimisen tärkeyttä. Myös puhtaita kielellisiä hankkeita on toteutettu, ja niiden yleistavoitteena on ollut koordinoita valtion rajat ylittäviä saamen kieleen liittyviä toimia. Koska tämä on osoittautunut olevan onnistunut lähestymistapa kielen kehittämiseksi, saamen kielen tulee olla mukana horisontaalisena kriteerinä myös tämän aloitetun ohjelmakauden aikana.

Ohjelmakaudella on toteutettu yksi selvä ympäristöhanke, jossa saamelaisyhdyskunnat ja kunnat ovat työskennelleet vähentääkseen tunturialueen kulumista. Ympäristötyö on velvoite, joka koskee kaikkia ja jossa kaikilla on yhteinen tavoite luonnonvarojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi, niin ekologisesti, taloudellisesti kuin sosiaalisestikin.

Saamelaista yhteiskuntakehitystä käsittelevien hankkeiden tavoitteena on ollut etupäässä kohtauspaikkojen, verkostojen ja yhteistyön, ei työtilaisuuksien, luominen. Tulos onkin ollut laadultaan pehmeämpi, mikä puolestaan edistää panostusta rajayhteistyöhön perinteisten elinkeinojen, kulttuuriyhteistyön ja koulutuksen aloilla pitkällä aikavälillä. Myös uutta tietoa on saatu eri tutkimushankkeilla ja kasvaneella saamelaisella oppimateriaalitarjonnalla.

Voidaan todeta, että hankkeiden raja-alueellinen arvo on ollut korkea. Mielenkiintoista on lisäksi se, että kahden saamelaiskylän/poronhoitoalueen välinen porotaloushanke on voitu toteuttaa, vaikka poronhoidossa on tavallisesti vaikea tehdä yhteistyötä valtakunnan rajojen yli, koska poronhoitoa säädellään eri tavoin eri maissa. Kieli- ja kulttuurialoilla, koulutuksessa ja tutkimuksessa yhteistyötä on helpompi toteuttaa yhteistyötä. Hankkeet vaihtelevat perinteisistä

elinkeinoista, metsästyksestä ja kalastuksesta kuorolauluun, kirkolliseen yhteistyöhön, saamelaiseen mediaan ja lasten ja nuorten väliseen kulttuuriyhteistyöhön. Voidaan todeta, että hankkeissa on paljolti mukana saamelaisen yhteiskunnan kehittämistoimia. Niin ikään on toteutettu tutkimus- ja koulutushankkeita filmin ja TV:n, perinteisten elinkeinojen duodjin (saamelaiskäsiyö) ja poronhoidon aloilla sekä kehitetty saamen kielen oppimateriaalia.

Yksinomaan elinkeinoelämään suunnattuja hankkeita on ollut vaikea saada aikaan. Hallintokomitean eteläsaamelaisella alueella tekemästä arvioinnista julkaistusta materiaalista ilmeni, ettei henkilöstö- ja taloudellisia voimavaroja ollut, jotta hankkeita olisi voitu toteuttaa omasta toimesta. Arvioijat totesivat lisäksi, että yksityiset yritykset tai henkilöt eivät voineet toteuttaa hankkeita, mikä vaikeuttaa toteuttamista ja tarkoittaa sitä, että kaikkien saamelaiskylien/poronhoitoalueiden pitää olla samaa mieltä. Hakemuskäytäntöä pidetään lisäksi vaikeana ja byrokraattisena.

2.4 SWOT-analyysi ja päätelmät

Alueen kuvaus voidaan kytkeä strategisempaan analyysiin niin sanotun SWOT-analyysin muodossa. On tärkeätä painottaa, että analyysi ei kuvaa pysyviä olosuhteita. Ohjelmastrategia perustuu raja-alueiden vahvuuksien, mahdollisuuksien, heikkouksien ja uhkien tunnistamiseen ja siihen, miten näitä voidaan parhaiten hyödyntää, jotta päästään ohjelman tavoitteisiin. Raja-alueiden ainutlaatuinen luonne, ympäristö ja resurssit luovat edellytyksiä, joita ohjelma hyödyntää lisäarvon saamiseksi ja välittää saatua hyötyä eri toimijoille konkreettisissa hanketoimissa.

Analyysiosan päätelmät tiivistettynä alla olevassa SWOT-analyysissä.

Pohjoinen

<p>Vahvuudet = järjestön/alueen voimavara tai (suoritus)kyky, jota voidaan käyttää määrätietoisesti ja tehokkaasti priorisoitujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja strategioiden toteuttamiseksi, tekijä, jonka varaan voi laskea</p>	<p>Mahdollisuudet = positiivinen tilanne, jota voi hyödyntää</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Vahva perusteellisuus • Ainutlaatuiset raaka-aineet ja energialähteet • Erityiset ilmastolliset ja ilmakehäolosuhteet • Tietyt vahvat koulutus- ja tutkimusympäristöt • Ainutlaatuiset yhteiset kulttuurivoimavarat ja kielten ja kulttuuriperinteiden moninaisuus • Vaihteleva, ainutlaatuinen ja puhdas luonto virkistyskäyttöön ja matkailuelinkeinon kehittämiseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Vakaavaraiset raaka-ainevaltaiset toimialat • Uudet elinkeinot • Ympäristön huomioonottava kasvu m m bioenergiassa ja ympäristötekniikassa • Eri toimijoiden erimuotoisen yhteistoiminnan lisääntyminen ja uudet ratkaisut • Aktiiviset toiminnot alueelle muuton lisäämiseksi • Täydentävät profiilit/erikoistuminen korkean tason osaamisen aloilla • Paremmat liikenneyhteydet (erityisesti itä-länsisuunnassa) • Hyvät tiedot Luoteis-Venäjän uusista

	<p>taloudellisen kasvun aloista ja niiden läheisyys</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vetovoimainen, osittain ainutlaatuinen ja koskematon luonnonympäristö • Mahdollisuus aktiiviseen kulttuurin ja erityispiirteiden benchmarking-toimintaan eri alueilla
Heikkoudet = järjestön rajoite tai este, joka voi vaikeuttaa priorisoitujen tavoitteiden saavuttamista, tekijä, joka pitää poistaa	Uhat = negatiivinen tekijä organisatorisessa ympäristössä, jota vastaan pitää toimia
<ul style="list-style-type: none"> • Rajaesteet (institutionaaliset, kielelliset, henkiset jne.) • Alhainen koulutustaso ja heikko koulutusperinne alueen tietyissä osissa • Pienet ammattimaiset ympäristöt ja pitkät etäisyydet • Nuorten ihmisten haluttomuus palata ”omalle” alueelleen opintojen jälkeen • Alhainen innovaatioaste ja eri innovaatioiden alhainen sovellusaste • Tutkimuksen ja koulutuksen puutteellinen yksityinen rahoitus • Suuri riippuvuus julkisista investoinneista • Pitkät etäisyydet markkinoille • Kuljetus- ja liikenneyhteysinfrastruktuuria ei ole aina sopeutettu raja-alueen tarpeisiin • Puutteelliset taidot ja tiedot yrittäjyydestä ja liiketoiminnasta • Harvaan asuttu sekä keskittynyt väestö- ja yhteiskuntarakente 	<ul style="list-style-type: none"> • Pätevän työvoiman puute • Globalisaation vaikutukset, esim. kilpailutilanteeseen. Yritysten muuttaminen aalueelta, sähköiset palvelut, mutta myös ilmastolliset muutokset ja ympäristöuhat voivat vaikuttaa negatiivisesti • Negatiivinen väestönkehitys ja ikääntyvä väestö • Julkisen sektorin heikko talous alueen tietyissä osissa • Energia- ja kuljetuskustannusten kohoaminen • Odottamattomat negatiiviset kehityssuunnat • Suuremmat kehityserot, alhaisempi yhteenkuuluvuus

Saamen osaohjelma

Vahvuudet – voimavarat, kyky (sisäisesti)	Mahdollisuudet - positiivinen tilanne, jota voi hyödyntää (ulkoisesti)
<ul style="list-style-type: none"> • Yhteinen historia, kulttuuriperinne ja yhteiset perinteet • Yhteinen rajat ylittävä kieli • Saamelainen kulttuurimaisema • Erityiset saamelaiset elinkeinot, vuorovaikutuksessa luonnon ja ekologisen kestävyuden kanssa • Kestävät, vahvat elinkeinot ja laaja kokemus yhdistelmä- elinkeinoista • Pitkät perinne rajat ylittävistä yhteyksistä 	<ul style="list-style-type: none"> • Saamelaisalueesta vahva alue, poistamalla alueellisia eroja • Lisääntynyt yhteistyö muiden keskustason, alueellisten ja paikallisten toimijoiden kanssa • Synergiaedut kehittämällä rajat ylittävää yhteistyötä ja resurssien koordinointi verkottamalla uutta tekniikkaa hyödyntäen • Perinteisten ja uusien saamelaisten elinkeinojen luomat kehittämismahdollisuudet • Vahvemmat saamelaiset alueet lisääntyvällä yhteistyöllä – saamelaisten ydinvoimavarojen tunnistaminen • Ympäristökehitys
Heikkoudet – rajoite, este (sisäisesti)	Uhat – negatiivinen tekijä, jota vastaan pitää toimia (ulkoisesti)
<ul style="list-style-type: none"> • Pieni kieli, jolla eri ilmenemismuotoja • Muut kieliesteet • Raja-alueiden kapea elinkeinopohja – vähän laadukkaita työtilaisuuksia 	<ul style="list-style-type: none"> • Enemmistökielien vahva vaikutus • Saamelaisten henkilöstöresurssien ja osaamisen muuttaminen alueelta • Muutosvastaisuus

<ul style="list-style-type: none"> • Viralliset ja epäviralliset rajaesteet (erilaiset lainsäädännöt ja säännöt sekä erilaiset suhtautumistavat ja perinteet) • Vaikeuksia saada aikaan rajat ylittävää elinkeinoelämän yhteistyötä • Luonnonvarojen yksipuolinen käyttö ei ole hallinnassa • Institutionaalisten voimavarojen vinoutunut jakautuminen (alueellisesti sekä taloudellisesti ja henkilöstön suhteen) • Puutteellinen tasa-arvo 	<ul style="list-style-type: none"> • Kilpailu luonnonvaroista ja laidunmaista sekä oikeudelliset erimielisyydet • Erimielisyydet saamelaisen perinteisen osaamisen ja ympäristön luonnonvarojen käytön välillä • Ympäristön puutteelliset tiedot saamelaisista ja heidän elinehdoistaan • Saamelaisalueen eri osien epätasainen kehitys
---	---

Yllä olevissa taulukoissa on tunnistettu analyysin kannalta tärkeitä ulottuvuuksia, jotka voivat oikein käytettyinä vaikuttaa alueen kykyyn ottaa vastuu omasta kehityksestä ja säädellä omaa tulevaisuutta. Kaikkiin on vaikuttanut ja kaiken on muovannut pitkä historiallinen kehitys, jossa jokainen otettu askel ja tehty päätös on vaikuttanut nykyaikaan. Ulottuvuuksia, joihin voi vaikuttaa tai joilla voidaan vaikuttaa raja-alueen tulevaisuuteen ja vahvistaa kykyä oman ”kohtalonsa” hallintaan on tunnistettu ohjelman vision ja strategian kehittämiseksi sekä koko ohjelma-alueelle yhteisesti että saamelaisalueen osaohjelmalle erikseen. Näitä ovat raja-alueiden ulottuvuudet; elinkeinoelämän kehittäminen, väestömäärän lisääminen, koulutus ja tutkimus ja kehittäminen sekä liikenneyhteydet ja infrastruktuuri sekä identiteetin ja raja-alueellisen suhtautumistavan kytkeminen ihmisten mieliin.

Jos tätä SWOT-analyysiä verrataan edellisen ohjelmakauden analyysiin, niin havaitaan sekä yhtäläisyyksiä että eroja. Joidenkin mahdollisuuksien voidaan todeta kehittyneen vahvuuksiksi, kun taas toisten olevan edelleenkin mahdollisuuksina uudessa ohjelmassa.

Uuden ohjelmakauden SWOT-analyysin vahvuuksissa on useita yhtäläisyyksiä Interreg IIIA Pohjoisen – ohjelman kanssa puhuttaessa luonnonvaroista, raaka-aineista ja luonnon hyödyntämismahdollisuuksista. Jotkut mahdollisuudet ovat kehittyneet vahvuuksiksi ja ohjelman voidaan todeta onnistuneen positiivisten prosessien luomisessa, vaikka haasteita on edelleenkin. Tunnistettavia teemoja on esim. elinkeinoelämän, tutkimuksen ja kehittämisen sekä koulutuksen aloilla. Toinen vahvuus, jonka voidaan katsoa vahvistuneen ohjelmakauden aikana, on saamelainen identiteetti.

Joitakin heikkouksia on kuitenkin jäljellä, ja osa niistä liittyy enemmänkin raja-alueeseen eikä ohjelman odoteta vaikuttavan niihin, esimerkkeinä maantiede ja pitkät etäisyydet. Samalla ohjelman odotetaan vaikuttavan ehkäisevästi negatiivisiin seikkoihin ja saavan aikaan myönteistä kehitystä, jolla voidaan vaikuttaa tiettyjen negatiivisten kilpailuhaittojen poistamiseen, kuten esimerkiksi pitkistä etäisyyksistä markkinoille aiheutuvien haittojen poistamiseen. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan puutteellinen rahoitus ja yksityisten investointien puuttuminen ovat vieläkin heikkouksia ja tähän odotetaan erityisiä toimia uuden ohjelmakauden aikana.

Yhteenvetona voidaan todeta, että monia rajaesteitä on jäljellä ja näiden poistamiseksi odotetaan uusia toimia ja ponnekasta yritystä nykyisen ohjelmakauden aikana. Ohjelma on vaikuttanut tapaan suhtautua kieliin, eikä kielten moninaisuutta pidetä ainoastaan rajaesteenä vaan myös vahvuutena. Myös ohjelma-alueen laajentuminen on vahvuus ja mahdollisuus, mikä täytyy hyödyntää. Ohjelman uudet toimijat ja uudenlainen osaaminen luovat edellytyksiä uusille innovatiivisille ratkaisuille.

3 Ohjelman yhteys muihin strategioihin, suunnitelmiin ja ohjelmiin

3.1 Yhteisön strategiset suuntaviivat

Euroopan neuvosto hyväksyi 6. päivänä lokakuuta 2006 yhteisön yhteenkuuluvuutta koskevat suuntaviivat rakennerahastokaudelle 2007–2013. Strategiset suuntaviivat on asiakirja, jonka komissio on työstänyt auttaakseen kansallisia ja alueellisia viranomaisia uudenaikaistamaan talouttaan ja yhdistämään ohjelmatyön EU:n lisätyn työllisyyden ja laadukkaiden työtilaisuuksien tavoitteeseen.

Strategisten suuntaviivojen rajat ylittävän eurooppalaisen yhteistyön tavoitteena on integroida alueita, joita valtioiden rajat erottavat, mutta joilla on yhteisiä ongelmia, joiden ratkaisemiseksi edellytetään yhteisiä toimia. Vaikka yhteistyöohjelmat onkin muotoiltava kunkin raja-alueen erityisen tilanteen pohjalta, on tärkeää pyrkiä siihen, että tuki suunnataan tärkeimmille priorisoiduille aloille taloudellisen kasvun ja työllisyyden parantamisen tueksi. Yhteistyön tulee lisäksi vaikuttaa taloudelliseen ja sosiaaliseen integraatioon, erityisesti sellaisissa tapauksissa, joissa taloudelliset erot ovat suuret.

Rajat ylittäviin toimiin kuuluu tiedon ja tiedonvälityksen edistäminen, liiketoiminnan ja terveyden- ja sairaanhoidon sekä rajat ylittävien koulutusmahdollisuuksien kehittäminen, rajat ylittävien työmarkkinoiden integrointi sekä ympäristön ja yhteisten uhkien yhteishallinto. Mikäli perustavia edellytyksiä rajat ylittävälle yhteistyölle on jo olemassa, tuki tulee ohjata koheesiopolitiikan avulla toimiin, jotka tuovat lisäarvoa rajat ylittävälle toiminnalle. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi rajat ylittävän kilpailukyvyyn lisäämistä innovaatioiden sekä tutkimuksen ja kehittämisen avulla, aineettomien verkostojen (palvelut) tai fyysisten verkostojen (kuljetukset) yhdistämistä rajat ylittävän identiteetin vahvistamiseksi eurooppalaisen kansalaisuuden osana, työmarkkinoiden rajat ylittävän integraation edistämistä sekä rajat ylittävän vedenhuoltohallinnon ja tulvasuojan käytäntöön ottamista.

3.2 EU: n kestävä kehityksen strategia

Euroopan neuvosto hyväksyi 15.–16. päivänä kesäkuuta 2006 kestävä kehityksen uudistetun strategian. EU:n kestävä kehityksen uudistetun strategian tarkoituksena on tunnistaa ja kehittää toimia, jotta EU kykenee parantamaan jatkuvasti sekä nykyisten että tulevien sukupolvien elämänlaatua.

Strategiassa painotetaan mm. sitä, kuinka tärkeää on, että EU:n varoja käytetään ja kanavoidaan parhaalla mahdollisella tavalla kestävä kehityksen edistämiseksi. Jäsenvaltioiden ja komission tulee koordinoita toimintaansa eri yhteisömekanismien ja muiden

yhteisrahoitusmekanismien täydentävyyden ja synergioiden vahvistamiseksi, esimerkkeinä mm. koheesiopolitiikka, maaseudun kehittäminen, Life+, tutkimus ja tekninen kehitys, kilpailukyvyyn ja innovaation puiteohjelma (CIP) sekä Euroopan kalatalousrahasto (EFF).

3.3 Kansalliset ja alueelliset strategiat

Suomen ja Ruotsin kansalliset strategiset viitekehykset ohjelmakaudelle 2007–2013 on otettu huomioon ohjelmaa laadittaessa. Paremmen koordinoinnin tarvetta on painotettu, koska alueelliset ja kansalliset aloitteet voivat vahvistaa toisiaan ja vaikuttaa siihen, että tavoitteet ja rajat ylittävät lisäarvot saavutetaan paremmin. Tämä edellyttää antoisaa keskustelua rajat ylittävästä yhteistyöstä paikallisten, alueellisten ja kansallisten tahojen välillä.

Muiden merkittävien kansallisten ohjelmatoimien joukossa on erilaisia kaupunkipoliittisia kehittämisohjelmia tai kansallisia maaseutuohjelmia. Useimmilla kansallisilla ohjelmilla on sama aikataulu kuin EU-ohjelmilla, ts. ohjelmakausi alkaa 2007, mikä helpottaa koordinointia. Suomessa ja Ruotsissa uusi maaseutuohjelma korvaa vuodesta 2007 lähtien entisen vuoden 2006 loppuun saakka toteutetun ympäristö- ja maaseutuohjelman sekä tietyt kahden nykyisen rakennerahasto-ohjelman, tavoite 1:n ja Leader + ohjelman toimet.

Norjan hallitus on painottanut aluepoliittisten, kansainvälisiin sopimuksiin sisältyvien toimintamahdollisuuksien käyttämistä. Maakuntahallinnoilla on laajoja valtioiden rajoja ylittäviä yhteyksiä, mikä toimii hyvänä lähtökohdana alueellisen kehityksen jatkotoimille kullakin alueella. EU:n alueelliseen työhön osallistuminen Interregin kautta on tällä hetkellä itsestään selvä ja integroitu osa maakuntahallintojen aluepoliittista työtä. Maakunnat osallistuvat aktiivisesti myös uusien ohjelmien laatimiseen. Norjan osallistuminen kansainväliseen alueelliseen työhön on tärkeä osa alueellista kehittämistyötä. Norjan hallituksen tavoitteena on helpottaa paikallisten ja alueellisten toimijoiden aktiivista osallistumista vastaavien ohjelmien laatimistyöhön.

Kaikilla alueilla/maakunnilla/maakuntaliitoilla on myös omat kehittämisohjelmansa, esim. alueelliset taloudellisen kasvun ohjelmat, alueelliset kehittämisohjelmat, maakuntaohjelmat tai vastaavat. Näitä on käytetty ohjelmaprosessin innoituksena ja tietolähteenä.

Saamen osaohjelma

Norjan saamelaiskäräjät on yhdessä Finnmarkin, Tromsin, Norlandin, Pohjois- ja Etelä-Tröndelagin sekä Hedmarkin maakuntahallintojen kanssa työstänyt yhteisen eri alueiden yhteistyösopimuksen, jonka tarkoituksena on vahvistaa ja tuoda esille saamen kieltä, saamelaista kulttuuria ja yhteiskuntaelämää. Sopimukset ovat monivuotisia ja niiden sisältöä seurataan vuosittain pidettävissä kokouksissa.

Ruotsin saamelaiskäräjät on hyväksynyt mm. kielen ja kulttuurin toimintasuunnitelman ja viimeksi lokakuussa 2006 elinkeinopoliittisen strategiaohjelman.

Norjan ja Suomen saamelaiskäräjät perustivat Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston (SPR) maaliskuussa vuonna 2000. Ruotsi liittyi mukaan vuonna 2002. SPR:n tehtävänä on käsitellä saamelaisia valtion rajat ylittäviä ja rajatonta saamelaisten yhteistyötä vahvistavia asioita. Tämän lisäksi neuvoston tehtävänä on koordinoida ja edustaa saamelaisten yhteisiä pyrkimyksiä kansainvälisesti ja erityisesti suhteessa muihin maailman alkuperäiskansoihin. Parlamentaarinen neuvosto on myös saamelaispoliittinen toimija Barentsin alueen yhteistyössä, Arktisessa neuvostossa, Interreg-ohjelmassa ja YK:n alkuperäiskansoja käsittelevissä kysymyksissä. Saamelainen kielilautakunta on SPR:n alainen elin. Pohjoismaiden saamelaisneuvostolla ja Venäjän saamelaisilla on tarkkailijan asema.

3.4 EU:n rahoittamat ohjelmat

Tarkoituksena on että rajat ylittävät ohjelmat täydentävät toisiaan. Interreg IVA Pohjoinen-ohjelman ja alla mainittujen ohjelmien tulee olla yhteydessä keskenään ja koordinoida työtä ohjelmien toteuttamisen aikana. Yhteistoimintaa voi olla myös Pohjoinen-ohjelman ja muiden ohjelmien hankkeiden välillä. Tällaisissa tapauksissa ohjelmien hallinnot käsittelevät ko. hankkeet erikseen.

3.4.1 Alueellisen kilpailukyvyn ja työllisyyden ohjelmat

Ruotsissa ja Suomessa toteutetaan alueellisen kilpailukyvyn ja työllisyyden ohjelmaa. Ruotsin osa ohjelma-alueesta kuuluu kolmeen kilpailukyky ja työllisyys - tavoiteohjelmaan; Pohjois-Norrlanti (Norrbotten ja Västerbotten), Keski-Norrlanti (Jämtlanti ja Länsi-Norrlanti) ja pohjoinen Keski-Ruotsi (Gävleborg). Suomen osa ohjelma-alueesta kuuluu yhteen vastaavaan ohjelmaan: Pohjois-Suomi (Pohjois-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, ja Lappi). Ohjelmissa on myös resursseja kansainväliseen yhteistyöhön.

Interreg IVA Pohjoinen -ohjelmasta toteutettavien toimien tulee täydentää jäsenvaltioiden kehittämistoimia. Pohjoinen-ohjelman sihteeristö tekee yhteistyötä alueellisen kilpailukyvyn ja työllisyyden kansallisten EU-ohjelmien sihteeristöjen kanssa varmistaakseen ohjelmien välisen täydentävyyden sekä estääkseen mahdolliset päällekkäisyydet ja kaksinkertaisen rahoituksen.

3.4.2 Maatalousrahaston ja kalatalousrahaston ohjelmat

Ruotsin ja Suomen ohjelma-alue kuuluu kokonaisuudessaan Maatalousrahaston maaseudun kehittämisohjelman ja Kalatalousrahaston kansallisen strategisen suunnitelman piiriin.

Kun on kyse Interreg IVA Pohjoinen-ohjelman täydentävyydestä Maatalousrahaston maaseudun kehittämisohjelman ja Kalatalousrahaston kansallisen strategian kanssa, ohjelman sihteeristö ottaa tarpeen vaatiessa yhteyttä kyseessä olevien ohjelmien toteuttamisesta vastaaviin tahoihin.

3.4.3 Rajat ylittävät ohjelmat

Interreg IVA Pohjoinen menee osittain päällekkäin seuraavien rajat ylittävien alueellisen yhteistyön ohjelmien ja ENPI – ohjelmien (European Neighbourhood and Partnership instrument / Euroopan naapuruuden ja kumppanuuden instrumentti) kanssa.

Botnia-Atlantica -ohjelmaan kuuluvat Västerbottenin ja Länsi-Norrlandin läänit sekä Nordanstigin kunta Gävleborgin läänistä, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakunnat, Satakunta ja Nordlandin maakunta. Interreg IVA Pohjoisen ja Botnia-Atlantica välillä on temaattisesti paljon yhteistä. Botnia-Atlanticaan on tällä hetkellä suunniteltu kaksi toimintalinjaa:

1. Yhteistoiminnan rakenteet
2. Yhteistoiminnalla kasvuun

Toimintalinjojen teemoja ovat liikenneyhdydet, yhteenkuuluvuus, osaaminen, elinkeinoelämä ja yhteiskunta.

Ruotsi – Norja -ohjelma ulottuu rajaa seuraten Jämtlandista Pohjois-Tröndelagiin pohjoisessa ja Bohusläniin/Östfoldin maakuntaan. Ohjelmalla vahvistetaan innovatiivisia hankkeita, elinkeinoelämän, tekniikan ja yhteiskuntakehityksen osaamisen kohottamista ja kilpailukykyä.

Kolartic ENPI CBC -ohjelmaan kuuluvat Lappi, Norrbotten, Finnmark, Troms, Nordland, Murmansk, Arkangeli ja Nenetsia. Lisäksi siihen kuuluvat Pohjois-Pohjanmaa, Västerbotten, Karjalan tasavalta, Leningradin alue sekä Pietari rajoittuvina alueina. Suomen, Ruotsin ja Norjan ohjelma-alue on lähes sama kuin Pohjoinen-ohjelman ohjelma-alue (ainoastaan Keski-Pohjanmaa jää ulkopuolelle). Ohjelmasta rahoitetaan pohjoismaisten ja venäläisten kumppaneiden välisiä yhteistyöhankkeita. Ohjelman toimenpiteitä kohdennetaan yritysten, tutkimus- ja oppilaitosten, julkisten organisaatioiden, kolmannen sektorin toimijoiden sekä alueiden asukkaiden välisten yhteistyöverkostojen sekä yhteisen toiminnan kehittämiseen. Prioriteetit ovat seuraavat:

- Taloudellinen ja sosiaalinen kehitys
- Yhteiset haasteet
- Kansalaisten välinen yhteistyö ja identiteetin kehittäminen

Karelia ENPI CBC -ohjelmaan kuuluvat Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu ja Pohjois-Karjalan maakunta Suomessa ja Karjalan Tasavalta Venäjällä. Ohjelmasta rahoitetaan suomalaisten ja venäläisten kumppaneiden välisiä hankkeita. Ohjelman yleistavoitteena on lisätä alueen hyvinvointia rajat ylittävällä yhteistyöllä. Prioriteetteja ovat seuraavat:

- Taloudellinen kehitys
- Elämänlaatu

Yllämainituista rajat ylittävistä ohjelmista yhtymäkohtia on eniten Interreg IVA Pohjoisen-ohjelman ja Botnia-Atlantica ja Kolarctic ENPI CBC -ohjelmien välillä.

Botnia-Atlantica ja Interreg IVA Pohjoinen -ohjelmien hallintoviranomaiset ja sihteeristöt tekevät yhteistyötä synergioiden saavuttamiseksi ja mahdollisen kaksinkertaisen rahoituksen estämiseksi. Lisäksi hyödynnetään uutta seurantajärjestelmää (Nyys), joka tehostaa ohjelmien keskinäistä tiedonkulkua.

Myös Interreg IVA Pohjoinen-ohjelman ja Kolarctic ENPI CBC – ohjelman hallintoviranomaiset ja sihteeristöt tekevät yhteistyötä. Lisäksi kumpaankin ohjelmaan suunnitellut tiedotuspisteet tukevat ohjelman toteuttamisesta.

Päällekkäisyyden ja kaksinkertaisen rahoituksen riski arvioidaan vähäiseksi Pohjoinen-ohjelman ja Ruotsi-Norja ja Karjala ENPI CBC ohjelmien välillä. Pohjoinen-ohjelman sihteeristöt ottavat tarvittaessa yhteyttä kulloinkin kyseessä olevan ohjelman sihteeristöön.

3.4.4 Valtioiden väliset ohjelmat

Interreg IVA Pohjoisen ohjelma-alue sisältyy kokonaisuudessaan kahteen valtioiden väliseen B ohjelmaan.

Itämeri-ohjelmaan kuuluu yksitoista maata: Ruotsi (koko valtio), Tanska, Norja, Suomi, Viro, Latvia, Liettua, Puola, Saksa, Luoteis-Venäjä ja Valkovenäjä. Ohjelman tavoitteena on parantaa ulkoista ja sisäistä saavutettavuutta sekä nostaa esille vetovoimaisia ja kilpailukykyisiä alueita ja innovaatioita.

Pohjoinen periferia -ohjelmaan kuuluu alueita yhdeksästä maasta: Suomi, Irlanti, Pohjois-Irlanti, Ruotsi, Skotlanti, Fär-saaret, Islanti, Grönlanti ja Norja. Ohjelman prioriteetit ovat seuraavat:

- Innovaatio ja kilpailukyky
- Yhteisten resurssien kestävä kehitys

Interreg IVA Pohjoinen-ohjelman ero Itämeri-ohjelmaan on lähinnä siinä, että Itämeri-ohjelma on rakenteeltaan strategisempi ja siinä vaaditaan useamman valtion osallistumista (kumppaneita vähintään kolmesta eri maasta). Ohjelmien yhteistoimintaa pidetään kuitenkin tärkeänä

infrastruktuuri- ja kuljetushankkeissa. Hakemuksia käsitellessään Pohjoinen-ohjelman sihteeristöt toimivat yhteistyössä Itämeri-ohjelman ohjelmatoimiston kanssa varmistaakseen sen, että synergiat on selvitetty tarkkaan ja että kaksinkertaisen rahoituksen riski on eliminoitu. Erityisesti huomioidaan hakemukset, joissa on kumppaneita kaikista kolmesta mukana olevasta maasta.

Interreg IVA Pohjoinen-ohjelman ja Pohjoinen Periferia-ohjelman välillä on useita temaattisia yhtymäkohtia. Pohjoinen-ohjelman sihteeristöt pyrkivät yhdessä vastuullisen viranomaisen ja ohjelmatoimiston kanssa luomaan synergioita ohjelmien välille ja estämään kaksinkertaista rahoitusta. Erityisesti huomioidaan hakemukset, joissa on kumppaneita kaikista kolmesta mukana olevasta maasta.

3.4.5 EU: n seitsemäs puiteohjelma

EU:n tutkimuksen ja teknisen kehityksen seitsemäs puiteohjelma on EU:n rahoitusväline, jolla tuetaan tutkimus- ja kehitystoimia. Seitsemännessä puiteohjelmassa on suunnattu huomiota erityisesti raja-alueiden osaamisklustereiden luomiseen ja tutkimusfoorumeihin joita voidaan hyödyntää luomalla perusta arktisen ja pohjoisen tutkimuksen ideoille.

Rajat ylittävän tutkimus- ja kehitysyhteiskunnan perustana voi olla:

- Tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhteistyö
- Luonnonvarojen, maan käytön ja suunnittelun kestävä käyttö, joka ottaa huomioon ilmaston muutokset ja ympäristönäkökohdat
- Perifeeriset alueet, alkuperäiskansat, väestön kehitys ja polarisointi, kuljetus ja kehitys eurooppalaisempaa yhteenkuuluvuutta kohti
- Elinkeinoelämän kiinnostuksen kohteet, teknologiset, sosiaaliset ja ympäristölliset innovaatiot
- Ilmastotietous ja kylmän ilmaston osaaminen
- Luoteis-Venäjän kehittyminen
- Sosiaalinen turvallisuus, hyvinvointi ja terveys

Ohjelmalla voidaan tehostaa tutkimus- ja kehittämistyön hyödyntämistä esim. (CIP) – ohjelmassa, kilpailukyvyn ja innovaation puiteohjelmassa tai CRAFT-ohjelman tutkimusyhteistyön osiossa Co-operative Research,

Interreg IVA Pohjoinen-ohjelman tavoitteena on edistää ohjelma-alueen osallistumista eurooppalaisen tutkimusympäristön toimintoihin. Pohjoinen-ohjelman sihteeristö pyrkii yhdessä vastuullisten viranomaisten kanssa luomaan synergioita ohjelmien välille ja estämään kaksinkertaista rahoitusta.

3.4.6 Muut EU-ohjelmat

Euroopan laajuiset verkot (TEN)

Euroopan laajuisien verkkojen tarkoituksena on mahdollistaa Euroopan alueiden ja kansallisten verkkojen yhdistäminen nykyaikaisen ja tehokkaan infrastruktuurin avulla. Verkkoihin kuuluvat seuraavat kolme toiminta-alueita:

- Euroopan laajuiset kuljetusverkot (TEN-T)
- Euroopan laajuiset energiaverkot (TEN-E)
- Euroopan laajuiset sähköiset verkot (eTEN)

i2010 - kasvua ja työllisyyttä edistävä eurooppalainen tietoyhteiskunta

EU:ssa IT-poliittinen yhteistyö tapahtuu pääasiassa aloitteen i2010 – kasvua ja työllisyyttä edistävä eurooppalainen yhteiskunta puitteissa. i2010:n tarkoituksena on eurooppalaisen tietoyhteiskunnan ja viestimien uusien strategisten puitteiden luominen.

i2010 priorisoi kolmea aluetta:

- Yhteisen eurooppalaisen tietotilan aikaansaaminen, joka edistää tietoyhteiskunnan ja viestimien avoimia ja kilpailukykyisiä markkinoita.
- Informaatio- ja kommunikaatiotekniikan innovaatioiden ja tutkimusinvestointien vahvistaminen taloudellisen kasvun edistämiseksi ja useampien ja parempien työpaikkojen luomiseksi.
- Eurooppalaisen tietoyhteiskunnan saavuttaminen edistämällä taloudellista kasvua ja työpaikkojen luomista tavalla, joka vastaa kestäväen kehityksen vaatimuksia ja joka priorisoi parempia julkisia palveluja ja elämänlaatua.

Päällekkäisyyden ja kaksinkertaisen rahoituksen riskin arvioidaan olevan vähäinen Interreg IVA Pohjoinen-ohjelman ja yllämainittujen ohjelmien välillä. Pohjoinen-ohjelman sihteeristö ottaa tarvittaessa yhteyttä vastuullisiin viranomaisiin.

3.5 Visio

Raja-alueyhteistyö – mahdollisuuksien toteuttajana pohjoisessa ja saamelaisalueella.

Ohjelman visio perustuu alueen mahdollisuuksiin; ainutlaatuisen luontoon ja kulttuuriin, rajat ylittävään yhteenkuuluvuuteen, vahvaan perusteellisuuteen, huippuosaamiseen ja kasvupotentiaalia omaaviin elinkeinoihin. Yhteistyötä helpottavat parantuneet ja lisääntyneet yhteydet. Yhteistyö tuo myös dynamiikkaa, jossa ideat kehittyvät uudeksi tiedoksi, uusiksi tuotteiksi ja palveluiksi. Pohjoinen/Saamelaisalue on vetovoimainen ja elinvoimainen alue, jossa ihmiset tuntevat

yhteenkuuluvuutta yli rajojen ja ovat ylpeitä alueestaan ja erityispiirteistään.

3.6 Tavoitteet ja strategia

3.6.1 Tavoitteet

Pohjoinen

Interreg IVA Pohjoinen -ohjelman yleistavoitteena on vahvistaa ohjelma-alueen kilpailukykyä ja yhteenkuuluvuutta.

Vahvistuneella alueellisella kilpailukyvyllä tarkoitetaan sellaisten uusien ja/tai toimivien yritysten määrän lisääntymistä, jotka ovat kilpailukykyisiä muiden yritysten kanssa, alueellisesti ja globaalisti.

Vahvistuneella alueellisella yhteenkuuluvuudella tarkoitetaan sosiaalisten verkostojen ja yhteyksien syntymistä ihmisten välisessä kanssakäymisessä ohjelman toteuttamisen aikana.

Saamen osaohjelma

Saamen osaohjelman yleistavoitteena on kehittää saamelaista kulttuuri- ja elinkeinoelämää käyttämällä kaikkia saamelaisen yhteiskunnan voimavaroja. Lähtökohtana on ekologinen ja pitkän aikavälin resurssien hyödyntäminen.

3.6.2 Strategia

Rajat ylittävää yhteistyötä pidetään yhä enemmän luonnollisena osana alueellista kehitystyötä. Yhteistoiminnalla voidaan parantaa taloudellisen kasvun edellytyksiä ja vahvistaa oman alueen kykyä kohdata maailmalla tapahtuvia muutoksia. Pitkälle tähtäävä alueellinen kehitys edellyttää myös kykyä kehittää strategisia rajat ylittäviä yhteistyötoimia. Toimivia työtapoja, rakenteita ja ohjelmia on kehitettävä, jotta alueet voivat tehokkaasti työskennellä rajat ylittävässä toiminnassa.

Pohjoinen

Ohjelman yleistavoitteet saavutetaan seuraavilla strategioilla:

- tarjoamalla alueen pienille ja keskisuurille yrityksille huippuosaamista liiketoiminnan-, palvelujen ja tuotteiden kehittämisessä
- luomalla vahvoja, elinkeinoelämän ja julkisen hallinnon toimijoita tukevia innovaatio- ja koulutusympäristöjä
- luomalla rakenteita, jotka parantavat saavutettavuutta ja tyydyttävät elinkeinoelämän, tutkimus- ja koulutuslaitosten sekä alueen väestön rajat ylittävän infrastruktuurin ja palvelun tarpeet sekä
- edistämällä osaamisen kehittämistä, kansalaisten aktiivisuutta sekä kulttuurinvaihtoa ja tiedon levittämistä

Saamen osaohjelma

Ohjelman yleistavoitteet saavutetaan seuraavilla strategioilla:

- eriyttämällä saamelaista elinkeinoelämää
- kehittämällä saamelaiskulttuuria ja saamelaisten olosuhteita
- lisäämällä vetovoimaisuutta

3.6.3 Kestävä kehitys, tasa-arvo ja saamen kieli

Taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti tasapainoisen kehityksen saavuttamiseksi on otettava huomioon erityiset näkökohdat eri kehitystoimien muotoilussa ja niiden toteuttamisessa. Alla oleva saamen kieltä käsittelevä kappale koskee ainoastaan saamen osaohjelmaa.

Kestävä kehitys

Brundtlandin komission mukaan kestävä kehitys on ”kehitystä, joka huolehtii meidän tarpeistamme vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuutta huolehtia omistaan”. Määritelmä ei kiinnitä huomiota ainoastaan ohjelma-alueen kestävä kehityksen taloudellisiin vaan myös sosiaalisiin ja ympäristöllisiin näkökohtiin. Eri alueiden kehitys liittyy toisiinsa, mikä vaatii laajempaa katsantokantaa toimia suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Kestävä kehitys lähtee yksilöstä itsestään. Kaikkia asianomaisia ja kansalaisia täytyy innostaa löytämään uusia ja innovatiivisia tapoja, joiden avulla haasteet kohdataan ja mahdollisuudet hyödynnetään. Alueen raaka-ainevaltainen teollisuus on riippuvainen raaka-aineiden saannista ja varmasta energiahuollosta. Jotta tämän tilanteen jatkuminen voidaan taata, ohjelman kehittämistoimien keskeisenä osana täytyy olla ekologisesti tehokkaampien ja ympäristöä säästävempien tuotteiden ja energiamuotojen kehittäminen.

Ohjelma-alueen itä-länsisuuntaisten liikenneyhteyksien ja infrastruktuurin kehittäminen on välttämätöntä alueen toimivuuden ja kilpailukyvyn kannalta. Kuljetusten kysyntä kasvaa yhdessä taloudellisen kasvun kanssa ja negatiiviset ympäristövaikutukset ovat yhä suurempia. Negatiivisten seurausten estämiseksi ohjelman toimien on suuntauduttava sellaisten tavara- ja kuljetusratkaisujen kehittämiseen, joiden taloudellinen vaikutus on suurempi kuin niiden vaikutus ympäristöön. Alueellisen IT-infrastruktuurin tai tavaralogistiikan intermodaalisten linkkien kehittäminen ovat esimerkkejä kestävästä ratkaisusta. Myös erilaisten vaihtoehtoisten polttoaineiden ja tehokkaiden palamisprosessien kehittäminen vaikuttaa ympäristön parantamiseen.

Matkailun kestävä kehitys edellyttää, että ympäristöajattelu otetaan selvästi mukaan hankkeiden suunnittelu- ja toteuttamisprosessiin. Alueen vetovoima perustuu osaltaan luontoomme ja sen suomiin elämyksiin. Matkailun kielteinen kehitys voi viedä pohjan koko sen olemassaololta. Alueen kulttuuriperintö ja kulttuuriperinteet ovat myös tärkeitä resursseja matkailun kehittämisessä. Erityisesti saamelaiselle matkailulle oma

kulttuuri ja perinteinen elämäntapa ovat tärkeitä. Alueen kulttuurin ja kulttuuriperinnön säilyttäminen tuleville sukupolville on tärkeää. Erityisesti raja-alueilla on edellytyksiä yhteisille luonnon- ja kulttuurisuojeletoimille, jotka pitkällä aikavälillä voivat muodostaa rajat ylittävän matkailutoiminnan kehittämisperustan.

Sosiaaliseen kestävyyskuuluu mm. sosiaalinen integraatio, moninaisuus ja demografia. Erityisesti alueen ikääntyvä väestö asettaa meille suuret sosiaaliset haasteet, kun on kyse työvoiman ja palvelujen saannista. Yksi tapa säilyttää kykymme kestäväan kehitykseen saattaa olla sellaisten uusien menetelmien ja työtapojen kehittäminen, joiden avulla ikääntyvät ihmiset voivat olla mukana työmarkkinoilla. Myös maahanmuuttajien ja heidän perheidensä hyvin onnistunut integraatio yhteiskuntaamme edistää tasapainoista kehitystä. Ohjelma voi edistää uusien integraatiomenetelmien ja työvoiman saantia luomalla kokemustenvaihtoa edistäviä kohtaamispaikkoja. Alueille, joilla on parhaat edellytykset pitkäaikaiselle kestäväälle kasvulle, on tunnusomaista moninaisuus, avoimuus ja suvaitsevaisuus.

Tasa-arvo ja integraatio

Tasa-arvo on perusoikeus ja edellytys taloudellisen kasvun, työllisyyden ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden saavuttamiseksi. Tavoitteena on, että ohjelmaa käytetään välineenä siinä työssä, jolla pyritään lisäämään tasa-arvoa alueella.

Elinkeinoelämän kehittämisessä on tärkeää innostaa ja kannustaa sekä miehiä että naisia tekemään ei-perinteisiä ammatinvalintoja. Kun on kyse naisyrityksistä, voidaan todeta, että naisten on usein vaikeampaa perustaa oma yritys ja saada rahoitusta ja koulutusta. Ohjelman toteuttamisessa naisten yritystä on kannustettava ja kehitettävä. Jos tätä ei oteta huomioon, riskinä on, että ohjelman resurssit suunnataan ainoastaan miesyrityksien hyväksi. Lisääntynyt tasa-arvo on tärkeä myös tutkimuksen ja koulutuksen alalla. Kestävä kehitys edellyttää, että sekä naisten että miesten edut otetaan huomioon, kun tutkimus- ja koulutustoimia suunnitellaan ja toteutetaan.

Luovalle yhteiskunnalle on tyypillistä moninaisuus ja suvaitsevaisuus, ja se houkuttelee ideoivia ihmisiä, joilla on ja jotka perustavat yrityksiä, minkä on todettu vahvistavan alueen kilpailukykyä. Innovatiiviset ja vetovoimaiset alueet, joilla on hyvät asuin ympäristöt, toimivat liikenneyhteydet, hyvä palvelujen, luonnon ympäristöjen, kulttuurin ja kulttuuriperinnön tarjonta ovat tekijöitä, jotka edistävät hyvää elinympäristöä ja alueen kilpailukykyä kehitystä. Alueilla täytyy olla avoimuutta ja suvaitsevaisuutta, jotta ne selviävät yhä kiristyvässä globaalissa kilpailussa. Alueen täytyy olla avoin toisinajatteleville, maahanmuuttajille ja vähemmistöille – muuten luovat ihmiset eivät halua asua ja vaikuttaa siellä, mikä vaikuttaa negatiivisesti taloudelliseen kasvuun ja alueen tulevaisuudenuskoon. Raja-alue- ja rajakunnallinen yhteistyö voivat olla tekijöitä, jotka lisäävät erittäin konkreettisesti ja käytännön toimilla molemminpuolista ymmärrystä ja suvaitsevuutta. Siksi

kaikki toimet, jotka helpottavat ja mahdollistavat rajat ylittävää toimintaa, ovat tervetulleita.

Myös hankkeiden toteuttamisessa on otettava huomioon tärkeitä näkökohtia. Hankkeen johtamiseen ja hallintoon perustetaan eri ryhmiä. Hankkeen organisaatiota rakennettaessa tulee harkita eri ryhmien kokoonpanoa. Kannustaminen tasapuoliseen sukupuolijakaumaan ja moninaisuuteen on konkreettinen esimerkki tasa-arvo- ja integraatiotyöstä.

Saamen kieli

Saamen kielellä on tärkeä asema saamelaisessa yhteiskunnassa. Kieli on tavallaan kansansa historian kantaja. Kielessä on mm. ilmauksia sosiaaliselle ja taloudelliselle organisaatiolle, myyteille ja saamelaisille käsitteille, ympäristöön suhtautumiselle ja oikeuskäsityksille ja arvostuksille. Saamen kielen on kuitenkin vaikea pitää puoliaan globaalissa yhteiskunnassa, jossa on paljon enemmistökieliä. Saamen kielen tulee olla mukana horisontaalisena kriteerinä Saamen osaohjelmassa kielen merkityksen korostamisen ja sen käytön motivoinnin vuoksi.

3.7 EU:n strategia Itämeren aluetta varten

Komissio teki 10. kesäkuuta 2009 EU:n Itämeren strategiaa koskevan päätöksen. Strategia sisältää 15 prioriteettia Itämeren alueen kehittämiseksi. Niissä tapauksissa kuin on mahdollista ja strategian sisältämät toimenpiteet ovat yhtenäisiä ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden kanssa, huomioidaan strategia hankkeiden valintaprosessissa. Ohjelman strategiaa tukevista toimenpiteistä ilmoitetaan vuosiraporteissa.

4 Prioriteetit

4.1 Prioriteettien valinta

Ohjelman sisällön ja tavoitteiden muotoilemisessa keskeisenä on ollut sellaisten toimintojen ja kehitysalojen tunnistaminen, jotka perustuvat alueen ja ohjelman edellytyksiin sekä edistävät EU:n Lissabonin strategian ja Göteborgin agendan toteuttamista. Osaamista ja elinikäistä oppimista, elinkeinoelämän ja tutkimustoiminnan välistä yhteistyötä, ympäristöyhteistyötä ja rajasta aiheutuvien esteiden poistamista tukevilla toimenpiteillä voidaan toteuttaa EU:n Lissabonin strategiaa ja Göteborgin agenda.

Prioriteettien valinta perustuu ohjelma-alueen analyysiin, aikaisemmista ohjelmista saatuihin kokemuksiin ja strategioihin, jotka vaikuttavat alueeseen sekä uudistettuihin alueellisiin strategioihin. Tärkeitä on ollut niiden toimialojen tunnistaminen, joilla on erityisiä tarpeita ja mahdollisuuksia kehittää rajat ylittävää yhteistyötä ja joilla eri prioriteetit voivat olla edistämässä tavoitteen saavuttamista.

Ohjelmaan on muodostettu viisi prioriteettia, joihin sisältyvillä toimilla visio voi toteutua ja alueen mahdollisuuksia ja vahvuuksia voidaan hyödyntää tehokkaammin:

1. Elinkeinoelämän kehittäminen
2. Tutkimus, kehitys ja koulutus
3. Alueellinen toimivuus ja identiteetti
4. Saamen osaohjelma – rajaton kehitys
5. Tekninen tuki (tekninen apu ohjelman toteuttamiseksi)

Kolme ensimmäistä prioriteettia kuuluu ohjelman Pohjoinen-osaan ja yhdessä ne muodostavat toisiaan täydentävän rakenteen. Ohjelman selkeänä painopisteenä on elinkeinoelämän kehittäminen ja prioriteetti 1 ”Elinkeinoelämän kehittäminen” muodostaakin ohjelman ytimen. Pohjoinen-osan muiden prioriteettien ”Tutkimus, kehitys ja koulutus” sekä ”Alueen toimivuus ja identiteetti” tavoitteena on tukea olennaisilta osiltaan ohjelman elinkeinoelämää kehittäviä ja yhteenkuuluvuutta vahvistavia toiminta-aloja. Prioriteettiin 4 ”Saamen osaohjelma – rajaton kehitys” sisältyy useita erilaisia toiminta-aloja, jotka tukevat rajat ylittävän toiminnan kehittämistä saamelaisalueella.

Koska elinkeinoelämää tukevat toimet ovat keskeisenä ohjelman toteuttamisessa, myös ohjelman resursseista suurin osa allokoidaan prioriteettiin 1 ”Elinkeinoelämän kehittäminen”. Prioriteettien ”Tutkimus, kehitys ja koulutus” ja ”Alueen toimivuus ja identiteetti” rahoitusosuus on yhtä suuri, koska kumpaakin pidetään yhtä tärkeänä. Saamen osaohjelman rahoituskehysten suuruus (prioriteetti Saamen osaohjelma – Rajaton kehitys) perustuu edellisiltä ohjelmakausilta saatuihin kokemuksiin.

Prioriteettien rahoituskehykset esitellään liitteessä 1.

Elinkeinoelämän kehittäminen

Prioriteetin ”Elinkeinoelämän kehittäminen” tarkoituksena on vahvistaa ohjelma-alueen kilpailukykyä. Ohjelma-alueella on hyvä yhdistelmä strategisia raaka-aineita, teollista perinnettä, teknologista osaamista ja laadukkaita palveluyrityksiä, mikä luo hyvät mahdollisuudet jalostustoimintaan ja tuote- ja markkinakehitykseen. Perusteellisuuden kasvu on luonut erinomaiset edellytykset kehittää tietointensiivistä ja huipputeknologian alihankinta- ja jalostustoimintaa. Nämä toimialat voivat kehittyä kansainvälisesti kilpailukykyisiksi ja vienniltään vahvoiksi elinkeinoiksi.

Alueen elinkeinoelämälle on tärkeää yhä enenevässä määrin tunnistaa uusia kehittämisaloja ja asiakasryhmiä ja kohdistaa toimintansa niihin sekä kilpailla alueen ulkopuolisilla markkinoilla. Esimerkiksi matkailuelinkeinon ja luovien elinkeinon kehittäminen on erittäin tärkeää. Luovat elinkeinot voidaan määritellä elinkeinoiksi, joiden taustatekijänä on yksilön luovuus ja lahjakkuus ja jotka voivat saada aikaan hyvinvointia ja työllisyyttä kehittämällä ja hyödyntämällä älyllistä ominaisuutta. Luovia aloja ovat muun muassa mainonta, arkkitehtuuri, käsityö, muotoilu sekä interaktiivinen vapaa-aika, musiikki ja tietotekniset palvelut.

Testaustoiminta on viimeisten 15 vuoden aikana kehittynyt yhdeksi alueen parhaimmista kasvualoista. Testaustoiminnalla tarkoitetaan lähinnä auto- ja komponenttitestausaustoa, mutta myös muita aloja, kuten esimerkiksi lento- ja avaruusteollisuutta, junayhteyksiä ja matkaviestintä. Testaustoiminnalla tarkoitetaan esim. materiaalien, järjestelmien tai komponenttien kokeilua, ja se hyödyntää alueen sijainnillisia etuja kuten laajat harvaanasutut alueet, vakaa talvi-ilmasto, johon kuuluu lumi, pimeys ja kuiva kylmyys, puhdas ilma, keskiyön aurinko, ”vapaa” ilmatila, infrastruktuuri jne. Testaustoiminnalla tarkoitetaan myös sellaisten uusien teknisten ratkaisujen kehittämistä ja testausta, jotka vaikuttavat pitkien välimatkojen aiheuttamien haittojen poistamiseen.

Testaustoimintaan liittyvien huolto- ja palveluyritysten kehittyminen vahvistaa tulevaisuudessa alueen kilpailukykyä.

Kotitalous- ja terveyspalveluilla on myös hyvät kasvumahdollisuudet. Julkisella sektorilla on odotettavissa suuria, väestömuutosten mukanaan tuomia haasteita, joihin kuuluu mm. ikääntyvä väestö. Uudentyyppisiä palveluja syntyy nykyisiin julkisiin palveluihin sitä mukaa kuin käyttöedellytykset muuttuvat.

Kansalliset ja maailmanlaajuiset vaatimukset ympäristöä säästävistä energiantuotannonmuodoista voimistuvat. Tällä hetkellä onkin meneillään useita mielenkiintoisia ja innovatiivisia kehittämishankkeita, joista mainittakoon biomassan viljely ja tuulivoimapuistojen suunnittelu. Näiden alojen laajat kehittämismahdollisuudet johtuvat alueen maantieteellisestä sijainnista, aikaisemmista infrastruktuuri-investoinneista sekä käyttämättöminä olevista viljelysmaista.

Rajat ylittävän elinkeinoelämän yhteistyön strategiset kehittämisaalat ovat

- Perusteellisuuden ja pienten ja keskisuurten yritysten yhteistyö
- Luovat elinkeinot ja matkailuelinkeino
- Informaatio- ja kommunikaatioteollisuus (ICT)
- Uusiutuvien energiamuotojen kehittäminen sekä ympäristöteknologia
- Kestävän energiantuotannon teknologia-, tuote- ja palveluyritystoiminta
- Testaustoiminta
- Palvelusektorin kehittäminen

Tutkimus, kehitys ja koulutus

Prioriteetin ”Tutkimus, kehitys ja koulutus” lähtökohtana on tutkimuksen ja koulutuksen keskeinen asema alueen kilpailu- ja innovaatiokyvyn kehittämisessä. Alueella on yliopistoja ja korkeakouluja sekä muita järjestöjä, jotka harjoittavat eri alojen tutkimus- ja koulutustoimintaa. Tutkimustoimintaa harjoitetaan mm. sellaisilla aloilla, jotka tässä ohjelmassa mainitaan rajat ylittävän elinkeinoelämän yhteistyön strategisina kehitysaloina.

Tutkimuksen ja koulutuksen nykyistä potentiaalia voidaan pitkällä aikavälillä hyödyntää tehokkaammin, jos ohjelma-alueen yliopistojen, tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja tekniikkakeskusten välinen rajat ylittävä yhteistoiminta lisääntyy. Elinkeinoelämän yhteistyön strategisten kehitysalojen resurssien ja huippuosaamisen hyödyntäminen ei vahvista ainoastaan alueen elinkeinoelämää vaan myös tutkimuslaitosten kilpailukykyä kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Jotta ohjelma-alueen kilpailukyky paranisi, tarvitaan rajat ylittävän yhteistyön lisäksi yritysten, koulutustoimen ja yhteiskunnan välistä poikkisektorista yhteistyötä, niin kutsutun Triple Helix -idean toteuttamista. Kun tutkimus- ja koulutustoimien suunnittelu ja toteutus suoritetaan elinkeinoelämän ja muiden alueen toimijoiden välisessä läheisessä yhteistoiminnassa, voidaan rajat ylittävät toimet ohjata aloille, joilla kehitystarve on suurin.

Poikkisektorinen yhteistyö antaa myös valmiuksia alueen organisaatioille ja yksilöille aktiiviseen osallistumiseen ja kaikkien eurooppalaisten tutkimus- ja koulutusympäristöjen tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämiseen. Näitä voivat olla esimerkiksi valmius hakea rahoitusta EU:n seitsemänneistä puiteohjelmasta tai valmius osallistua rajan toisella puolella järjestettävään koulutukseen, mitä Bologna-prosessi helpottaa.

Alueellinen toimivuus ja identiteetti

Prioriteetin ”Alueellinen toimivuus ja identiteetti” valinnan lähtökohtana on kaksi näkökulmaa. Toinen on tukea rajat ylittävää infrastruktuurin ja

palveluiden kehittämistä ja toinen kiinnittää erityistä huomiota rajat ylittävään yhteenkuuluvuuteen ja sen tiivistämiseen.

Toimiva liikennejärjestelmä, hyvät liikenneyhteydet ja hyvin toimiva IT-infrastruktuuri ovat perusedellytyksiä, jotta eri sektoreiden talouskasvun mahdollisuudet voidaan hyödyntää. Ohjelma-alueen infrastruktuuria tulee kehittää pitkäjänteisen kestävä kehityksen mukaisesti ja niin, että se kykenee tarjoamaan palveluja, joita elinkeinoelämä ja kansalaiset tarvitsevat hyödyntäessään koko alueen kehitysmahdollisuuksia. Myös yhteiset yhteiskunnalliset palvelut ja investoinnit sekä viranomaisyhteistyö edistävät rajat ylittävää yhdentymistä.

Alue on kulttuuriltaan ja historialliselta menneisyydeltään rikas. Täällä kohtaavat monet eri kulttuurit ja täällä puhutaan ruotsia, suomea, norjaa, meänkieltä sekä kveenin ja saamen kieltä. Kulttuuri on vahva voimanlähde, jolla voidaan vahvistaa ihmisten luovuutta sekä paikallista ja alueellista identiteettiä. Kulttuurilla onkin sen vuoksi merkittävä osa ohjelma-aluetta koossapitävänä voimana. Se toimii myös yhdysiteenä menneisyyden ja tulevaisuuden välillä ja kehittää uusia taitoja ja uutta näkemystä.

Saamen osaohjelma

Saamen osaohjelma perustuu Interreg IIA:n ja Interreg IIIA:n aikana saatuihin kokemuksiin ja niistä tehtyihin johtopäätöksiin sekä analyysiin, joka on tehty Saamen osaohjelmaan kuuluvista uusista alueista.

Vaikka saamen osaohjelma jakautuukin neljään eri valtioon, saamelaiset ovat pyrkineet pysymään yhdessä sosiaalisesti, kulttuurisesti ja elinkeinoiltaan. Saamen kansalla on oma kieli, oma kulttuuri, oma historia ja omat elinkeinot, mikä luo väestön yhteenkuuluvuutta yli valtakuntien rajojen. Saamelaisen kansanryhmän keskuudessa on historiallisia, ja kulttuurisia samankaltaisuuksia, jotka ovat riippumattomia maantieteestä ja elinkeinotoiminnasta. Toisaalta on myös kulttuurisia alueellisia eroja, jotka johtuvat saamelaisen alueen laajuudesta. Rajat ylittävän yhteistyön kehittämiseksi ja jalostamiseksi strategiana on hyödyntää saamelaisalueen kaikkia voimavaroja taloudellisen kasvun ja vetovoiman lisäämiseksi sekä korostaa saamelaisaluetta voimavarana sekä saamelaisille itselleen että muille alueen asukkaille.

4.2 Prioriteetti 1 - Elinkeinoelämän kehittäminen

Tavoite: Alueen elinkeinoelämä käsittää vuonna 2013 useita ja liikevaihdoltaan vahvempia yrityksiä, jotka toimivat niin uusilla kuin toimivillakin toimialoilla hallinnollisista rajoista huolimatta.

Perusteellisuuden ja pienten ja keskisuurtenkin yritysten välinen alihankintayhteistyö on tulevaisuudessakin tärkeää samoin kuin alueen ulkopuolisille markkinoille suunnattu yhteistyö. Erityisesti alueen prosessi- ja konepajateollisuudella on mahdollisuuksia kehittyä kansainvälisesti kilpailukykyiseksi ja vienniltään vahvaksi toimialaksi.

IT-palveluilla, tuotteilla ja teknologioilla on merkitystä alueen kykyyn kohdata julkisen sektorin, terveydenhuollon ja yhteiskuntahuollon tulevaisuuden vaatimukset. Innovaatiot ja uudet sovellusalat mahdollistavat myös uusyrittäjyyden, tuotekehityksen, taloudellisen kasvun ja työllisyyden kehittämisen ja vahvistavat alueen vetovoimaisuutta sekä kansallisesti että kansainvälisesti

Palvelujen tuotantoon ja hyvinvointiin liittyvillä toimialoilla on mahdollisuuksia tiiviiseen yhteistyöhön ja uusiin aloitteisiin. Uudenlaisia julkisia palveluja tarvitaan, ja palvelusektorin alalla julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö voi olla ratkaiseva toimivan palvelutason ylläpitämiseksi. Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyömuotojen kehittäminen voi edistää pitkällä aikavälillä ohjelma-alueen yrittäjyyttä ja työllisyyttä.

Luovat elinkeinot ja matkailuelinkeino kuuluvat myös alueen tulevaisuuden toimialoihin, joiden kehittäminen on tärkeää. Matkailuelinkeinon kehittäminen perustuu ohjelma-alueen ainutlaatuisen luontoon, luonnonilmiöihin ja yhteisiin kulttuuriin pohjautuviin voimavaroihin. Tuotekehityksen ja markkinoinnin yhteisen rajat ylittävän yhteistyön avulla saadaan aikaan lisäarvoa, joka lisää alueen vetovoimaisuutta matkakohteena. Alueen vetovoimaisuus ja kilpailukyky ovat pitkällä aikavälillä riippuvaisia matkailuyrittäjien ammatillisesta osaamisesta etenkin laatu- ja ympäristöajattelussa.

Uusiutuvien energiamuotojen sekä ympäristöä säästävien tekniikoiden kehittäminen ovat alueen potentiaalisia kehittämisaloja. Yritysten ekologista kilpailukykyä ja tehokkuutta voidaan edistää toimilla, jotka vaikuttavat luonnonvarojen kestäväan käyttöön ja uusiutuvien energiamuotojen kehittämiseen sekä energiatehokkuuteen. Ohjelma-alueen ainutlaatuisia edellytyksiä voidaan hyödyntää myös testaustoiminnassa. Ilmastolliset erityisolosuhteet muodostavat hyvän pohjan tuotteiden ja teknologioiden kehittämiseksi. Lisäksi testaustoiminnan rajat ylittävä yhteistyö voi edistää voimakkaampaa profiloitumista ja lisätä vetovoimaisuutta.

Tulevaisuuden raja-alueen elinkeinoelämän kannalta on tärkeää edistää rajat ylittävää kaupan käyntiä, sekä nuorten innovaattoreiden/yrittäjien, alueen elinkeinoelämän, julkisten toimijoiden ja tutkimuslaitosten välisiä yhteyksiä. Elinkeinoelämän tarpeiden tunnistamisen ja uusien elinkeinoelämän ja tutkimuslaitosten yhteistoimintamenetelmien kehittämisen avulla voidaan innovaatiota ja osaamista tukevia toimia suunnata prioriteetteihin.

Osatavoite 1

Pienet ja keskisuuret yritykset kehittävät uusia strategisten kehittämisalojen tuotteita ja palveluja.

Osatavoite 2

Pienten ja keskisuurten yritysten kesken syntyy rajat ylittäviä verkostoja ja liikesuhteita.

Osatavoite 3

Pienet ja keskisuuret yritykset laajentavat strategisten kehittämisalojen markkinoitaan.

Kohderyhmä: Pienet ja keskisuuret yritykset, kunnalliset kehitysyhtiöt ja muut sidosryhmät, yliopistot ja tutkimuslaitokset.

Esimerkkejä tuettavista toimista:

- Rajat ylittävän liikeneuvonnan menetelmät
- Yritysyhteistyö markkinoiden kehittämisessä ja kansainvälistymisessä
- Toimiala- ja yritysکوhtaiset osaamisen kehittämisohjelmat ja yhteiset laadunvarmistamisperiaatteet
- Rajat ylittävät panostukset alueen öljy ja kaasutuotannon mukanaan tuoman kehittämispotentiaalin hyödyntämiseksi
- Yritysten ja tutkimus- ja kehittämislaitosten välinen yhteistyö (liiketoiminnallinen kehittämissyhteistyö)
- Nuorten kannustaminen elinkeinoelämän kehittämistyöhön

Toimintaindikaattorit (osoittavat, mitä toimintoja on toteutettu)

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Osaamisen kehittäminen	Elinkeinoelämään suuntautuneet osaamista kehittävät toimet	Toimintoihin osallistuneiden henkilöiden määrä	0	500
		- naiset		200
		- miehet		300

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Kansainvälistyminen	Kansainvälisyyteen suuntautuneiden yritysten markkinatutkimukset ja/tai markkinointitoimet	Toimintoihin osallistuneiden yritysten määrä - naisten omistamat - miesten omistamat - molempien omistamat	0	5 15 30 5
Alihankinta ja tuotekehitys	Rajat ylittävät verkostot palvelujen kehittämisessä ja tuotekehityksessä	Rajat ylittävien verkostojen määrä	0	10
Kokemusten vaihto	Rajat ylittävä kokemusten vaihto ja osaamisen lisääminen liittyen raja-alueiden elinkeinoelämän kehittämiseen	Toimintoihin osallistuneiden henkilöiden määrä - naiset - miehet	0	500 200 300

Tulosindikaattorit (osoittavat, mitä välittömiä tuloksia voidaan todeta)

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Tuotteet	Tuotteet, jotka syntyvät yrityksen innovaatiotoiminnan tuloksena	Uusien tuotteiden määrä	0	20
Menetelmät	Metodit, jotka syntyvät yrityksen innovaatiotoiminnan tuloksena	Uusien tuotantomenetelmien määrä	0	10
Palvelut	Palvelut, jotka syntyvät yrityksen innovaatiotoiminnan tuloksena	Uusien palveluiden määrä	0	10
Rajat ylittävät liikesuhteet	Yritykset, jotka ovat luoneet uusia rajat ylittäviä liikesuhteita	Uusien liikesuhteiden määrä	0	30
Kansainvälistyminen	Kansainvälisyyteen suuntautuneiden yritysten markkinatutkimukset ja/tai markkinointiin liittyvät toimet	Markkinoiden laajentamiseen ryhtyneiden yritysten määrä - naisten omistamat - miesten omistamat - molempien omistamat	0	35 10 20 5
Kulttuuri ja kulttuuriperintö	Kulttuuri ja kulttuuriperintö alueellisena kehittämisvoimavarana	Yritysten määrä jotka ovat lisänneet kulttuuriin ja kulttuuriperintöön pohjautuvien tuotteidensa määrää.	0	5
Rajat ylittävä elinkeinoelämän kehittäminen	Yritykset, jotka osallistuvat ohjelman rahoittamiin elinkeinoelämää kehittäviin hankkeisiin	Yritysten määrä - naisten omistamat - miesten omistamat - molempien omistamat	0	300
Nuoret (16 – 28 -	Nuoret innovaattorit ja	Nuorten määrä	0	60

vuotiaat)	yrittäjät, jotka osallistuvat rajat ylittäviin elinkeinoelämää kehittäviin hankkeisiin	- naiset - miehet		25 35
-----------	--	----------------------	--	----------

Vaikuttavuusindikaattorit (osoittavat, mitä pitkäaikaisia vaikutuksia hankkeella on)

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Uudet työpaikat	Yrityksen tai organisaation suoraan hankkeen toiminnan tuloksena syntyneet uudet työpaikat, jotka ovat olemassa Interreg IVA Pohjoisen –ohjelman tuen päätyttyä ja joita ei olisi olemassa ilman hanketta.	Kokonaismäärä - naiset - miehet	0	50 30 20
Uusyrittäjyys	Uusien yritysten syntyminen	Uusien yritysten määrä - naisten omistamat - miesten omistamat - molempien omistamat	0	9 3 5 1
Liikevaihto	Hankkeeseen osallistuneiden yritysten lisääntynyt liikevaihto	Liikevaihtoaan lisänneiden yritysten määrä - naisten omistamat - miesten omistamat - molempien omistamat	0	35 10 20 5
Liiketoiminta	Uusien liiketoimintojen aloittaminen	Rajat ylittävän liiketoiminnan aloittaneiden yritysten lukumäärä - naisten omistamat - miesten omistamat - molempien omistamat	0	15 6 8 1

Tasa-arvo, integraatio ja moninaisuus

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Työllisyys ja naisyrittäjyys	Hankkeet, joiden toimilla on ollut vaikutusta naisyrittäjyyden lisääntymiseen ja naisten työllisyyden paranemiseen	Hankkeiden määrä	0	15
Integraatio ja moninaisuus	Hankkeet, joiden toimilla on ollut vaikutusta moninaisuuden kasvuun elinkeinoelämän kehittämisessä rajat ylittävällä yhteistyöllä	Hankkeiden määrä	0	3

Kestävä kehitys

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Ympäristötietoisuus ja ekologinen kilpailukyky	Toimet, jotka lisäävät yritysten ympäristötietoisuutta ja/tai edistävät ympäristöä säästävien tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämistä	Toimiin osallistuneiden yritysten määrä	0	200

4.3 Prioriteetti 2 - Tutkimus, kehitys ja koulutus

Tavoite: Alueen tutkimus- ja koulutuslaitokset perustavat vuoteen 2013 mennessä yhteisiä tutkimus- ja koulutusympäristöjä, jotka vahvistavat alueen strategisten alojen kilpailukykyä ja jotka osallistuvat aktiivisesti Euroopan tutkimus- ja koulutusympäristöihin.

Tutkimus- ja koulutuslaitosten välinen verkottuminen ja strategisten sopimusten kehittäminen muodostavat lähtökohdan pitkän aikavälin rajat ylittävälle yhteistyölle. Tutkimuksen, koulutuksen ja teknisen kehityksen nykyistä potentiaalia voidaan hyödyntää tehokkaammin, kun ohjelma-alueen keskeisten toimijoiden välille luodaan säännöllistä ja järjestelmällistä keskustelua.

Vahvoja rajat ylittäviä tutkimusympäristöjä luomalla pyritään kehittämään yhteistoimintaa, jolla voidaan osallistua Euroopan tutkimus- ja koulutusohjelmiin. Näitä ovat esimerkiksi FP 7, EU:n seitsemäs puiteohjelma tutkimuksen ja kehityksen toimintaan, Co-operative Research Action for Technology, CRAFT sekä Kilpailukykyyn ja innovaation puiteohjelma CIP. Ohjelmasta on mahdollista saada EU:n tutkimusohjelmaan tarkoitettu hakemus rahoitetuksi, jos toiminta on osa suurehkoa Interreg IVA Pohjoisen rahoittamaa tutkimushanketta. Rajat ylittävä hyöty voidaan saavuttaa, jos tutkimustoiminta yhdistetään elinkeinoelämän yhteistyöhön.

Laaja-alaisen tietojen ja osaamisen turvaaminen on ratkaisevaa ohjelma-alueen kilpailukyvyllä. Elinikäisen oppimisen merkitys lisääntyy ja tuotannon, tekniikan ja tietojen jatkuva uudistaminen ja pätevän työvoiman tarjonta on edellytys, jotta alueen elinkeinoelämä ja muu toiminta ei köyhy.

Yhteisten koulutusohjelmien laatiminen voi lisätä alueen kansainvälistymistä ja huippuosaamista sekä turvata työvoiman saamisen. Tiedolliset, kielelliset tai henkiset esteet saattavat estää alueen asukkaita huomaamasta ja hyödyntämästä naapurimaan mahdollisuuksia. Näitä esteitä voidaan vähentää, kun useammat opiskelijat ja opettajat luovat rajat ylittäviä yhteyksiä.

Alueen nuoria pyritään kannustamaan yrittäjyyteen kehittämällä tarkoitusta varten työtapoja. Yrittäjyyden ja innovaatiokyvyn jatkuva edistäminen niin teoreettisissa kuin käytännön koulutusohjelmissä on tärkeää elinvoimaiselle raja-alueiden elinkeinoelämälle.

Osatavoite 1

Alueen koulutuslaitokset kehittävät strategisten alojen yhteistyötä.

Osatavoite 2

Alueen tutkimuslaitokset kehittävät yhteisiä tutkimusympäristöjä elinkeinoelämää tukevaan tutkimukseen ja innovaatiotoimintaan.

Osatavoite 3

Alueen elinkeinoelämän, julkisten toimijoiden ja tutkimus- ja koulutuslaitosten tiedot yrittäjyyden, innovaatioiden ja menestyksellisten innovaatioympäristöjen mekanismeista vahvistuvat.

Kohderyhmä: Yliopistot, korkeakoulut, tutkimuslaitokset ammattikorkeakoulut, toisen asteen oppilaitokset sekä julkinen sektori.

Esimerkkejä tuettavista toimista:

- strategisten yhteistyösopimusten ja tutkimusareenoiden kehittäminen
- yhteisten tutkimus- ja kehittämishankkeiden kehittäminen
- uusi yhteinen koulustustoiminta
- Uudet ratkaisut, jotta etäisyyksistä riippumatonta tekniikkaa ja virtuaalisia oppimisympäristöjä voidaan käyttää koulutusyhteistyössä.
- oppilas-, opettaja-, harjoittelija- ja tutkijavaihto
- uusien yrittäjyyskasvatukseen liittyvien menetelmien ja -työtapojen kehittäminen kouluihin

Toimintaindikaattorit (osoittavat, mitä toimintoja on toteutettu)

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Koulutusyhteistyö	Yhteisten koulutusohjelmien kehittäminen	Hankkeiden määrä	0	10
Tutkimusyhteistyö	Soveltavan tutkimuksen yhteisten tutkimusympäristöjen kehittäminen	Hankkeiden määrä	0	30
Kokemusten vaihto	Kokemusten vaihto ja osaamistason nostaminen liitettyä innovatiiviseen toimintaan, yrittäjyyteen ja tai innovaatioympäristöihin	Toimiin osallistuneiden henkilöiden määrä - naiset - miehet	0	300 120 180

Tulosindikaattorit (osoittavat, mitä välittömiä tuloksia voidaan todeta)

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Koulutusyhteistyö	Toteutetut yhteiset koulutusohjelmat	Rajat ylittävien koulutusohjelmien määrä	0	5
Koulutus	Yhteisiin koulutustoimiin osallistuvien henkilöiden määrä	Yhteisiin koulutustoimiin osallistuneiden henkilöiden määrä - naiset - miehet	0	100 40 60
Valmentautuminen Euroopan tutkimus- ja koulutusympäristöihin osallistumista varten	FP 7, CIP ja CRAFT ohjelmiin lähetettyjen hakemusten määrä	Hakemusten määrä	0	16
		- FP 7	0	5
		- CIP	0	6
		- CRAFT	0	5
Tutkimusyhteistyö	Ohjelman rahoittamat soveltavan tutkimuksen tutkimustoimet	Hankkeiden määrä	0	20
Yritysten osallistuminen	Ohjelman rahoittamiin soveltavan tutkimuksen tutkimustoimiin osallistuneet yritykset	Yritysten määrä - naisten omistamat - miesten omistamat - molempien omistamat	0	250 125 125
Nuoret (16 – 28 - vuotiaat)	Nuorten rajat ylittäviä yhteyksiä koulutusyhteistyöllä edistävät hankkeet	Rajat ylittäviin toimintoihin osallistuvien nuorten määrä - naiset - miehet	0	150 75 75

Vaikuttavuusindikaattorit (osoittavat, mitä pitkäaikaisia vaikutuksia hankkeella on)

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Uudet työpaikat	Yrityksen tai organisaation suoraan hankkeen toiminnan tuloksena syntyneet uudet työpaikat, jotka ovat olemassa Interreg IVA Pohjoisen –ohjelman tuen päätyttyä ja joita ei olisi olemassa ilman hanketta.	Kokonaismäärä - Naisia - Miehiä	0	40 20 20
Koulutusyhteistyö	Yrityksen tai organisaation suoraan hankkeen toiminnan tuloksena syntyneet uudet työpaikat, jotka ovat jäljellä Interreg IVA Pohjoisen tuen jälkeen ja joita ei olisi olemassa ilman hanketta	Raja-alueellisten koulutusohjelmien määrä	0	5
Euroopan tutkimus- ja koulutusympäristöihin osallistuminen	FP 7, CIP, CRAFT ohjelmista myönnettyjen hakemusten määrä	Hakemusten määrä	0	6
		- FP 7	0	2
		- CIP	0	2
		- CRAFT	0	2

Tasa-arvo ja Integraatio/moninaisuus

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/TAVOITE
Koulutus- ja tutkimustoimet	Hankkeet, jotka edistävät perinteisten sukupuoliroolien poistamista koulutuksen/tutkimuksen alalla	Hankkeiden määrä	0	6
Koulutus- ja tutkimustoimet	Hankkeet, joihin sisältyy toimia, jotka edistävät moninaisuuden lisääntymistä koulutuksen/tutkimuksen alalla	Hankkeiden määrä	0	3

Kestävä kehitys

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/TAVOITE
Energia ja ympäristöteknologia	Tehokkaampia ja ympäristöä säästävempien energia-muotojen ja teknologioiden kehittämistä edistävät hankkeet	Hankkeiden määrä	0	8
Luonto- ja kulttuuriarvojen kestävä hyödyntäminen	Menetelmien kehittäminen alueen luonto- ja kulttuuriarvojen kestävään hyödyntämiseen	Hankkeiden määrä	0	3

4.4 Prioriteetti 3 - Alueellinen toimivuus ja identiteetti

Tavoite: Alueen yhteenkuuluvuus on vuoteen 2013 mennessä vahvistunut useilla rajat ylittävillä yhteyksillä ja yhteydenpidoilla, jotka helpottavat tiedonkulkua sekä henkilöiden, palvelujen ja tavaroiden liikkumista rajan yli sekä kehittävät yhteistyösuhteita pitkällä aikavälillä.

Rajat ylittävä yhteistyö on riippuvainen erimuotoisista tukirakenteista. Toimiva kuljetusjärjestelmä, johon kuuluvat niin infrastruktuuri kuin myös henkilö- ja tavaraliikenne- sekä tiedonsiirtoratkaisut, vahvistaa alueen kilpailukykyä ja vetovoimaa. Strategisten yhteistyösopimusten ja infrastruktuuriratkaisujen avulla voidaan vahvistaa alueen toimivuutta ja yhteenkuuluvuutta.

Rajat ylittävän yhteistyön kehittäminen myös viranomaisten kesken on tärkeää. Rajakuntien yhteistyön todetaan tulevaisuudessakin kuuluvan alueen keskeisimpiin kehittämisaloihin. Raja-alueyhteistyöedellytykset ovat parhaimmat ja kiinnostus suurinta luonnollisista syistä. Erilaisten yhteisten julkisten palvelujen kehittäminen puhtaanapidon, vesi- ja energiahuollon infrastruktuuriin liittyen voivat pitkällä aikavälillä olla

vaikuttamassa siihen, että rajakuntien asukkaat voivat elää myös tulevaisuudessa hyvinvoivalla korkean palvelutason rajaseudulla.

Edelleenkin on olemassa hallinnollisia ja institutionaalisia esteitä, jotta tavaroita voitaisiin käsitellä ja kauppaa käydä joustavasti yli rajojen. Yhteisen työmarkkina-alueen kehittäminen on elinkeinoelämän kannalta katsottuna yksi yhteistyön tavoitteista. Hallitsemalla eri maiden organisatoriset rakenteet ja keskeiset säännökset voidaan hallinnollisia rutiineja ja tukitoimia kehittää rajat ylittävän yhteistyön helpottamiseksi ja tehostamiseksi.

Alueelle on tyypillistä kielten ja kulttuuriperinnön moninaisuus. Prioriteetin keskeisenä osana on alueen kulttuuriperinnön säilyttäminen ja sen esille tuominen. Erilaisia kulttuuri-ilmaisuja ja tapahtumia voidaan käyttää alueen asukkaiden innostamiseksi rajat ylittävään yhteistyöhön. Nuoret tekevät luonnostaan yhteistyötä heidän elämässään ajankohtaisilla aihealueilla. Nuorten omiin aloitteisiin perustuvan yhteistyön kannustaminen voi pitkällä tähtäimellä edistää alueellista osallistumista.

Uusien ideoiden ja menetelmien kehittämistä edistävät tasa-arvoon ja yhtäläisiin mahdollisuuksiin, sosiaaliseen integraatioon ja paikalliseen kehitystyöhön liittyvä verkottuminen ja kokemusten vaihto.

Pohjoiskalotilla toimivat eri järjestöt ovat toimineet perinteisesti tiedonvälittäjinä ja tiedon hankkijoina raja-alueilla. Kehittämällä uusia menetelmiä ja kanavia voidaan hankkia ja jakaa tietoa ja aktivoida kansalaisia osallistumaan, mikä liittyy tärkeänä osana alueen identiteetin luomiseen ja sen säilyttämiseen.

Osatavoite 1

Julkiset ja yksityiset toimijat kehittävät yhteistyössä rajat ylittäviä ratkaisuja, jotka helpottavat tiedon levittämistä ja henkilöiden ja tavaroiden liikkumista rajan yli ohjelma-alueella.

Osatavoite 2

Kunnat, viranomaiset ja järjestöt kehittävät ja syventävät rajat ylittävää palvelu-, infrastruktuuri- ja viranomaisyhteistyötä.

Osatavoite 3

Paikalliset ja alueelliset toimijat osallistuvat rajat ylittäviin kulttuuri- ja kokemusten vaihtoa sekä tiedon lisäämistä edistäviin toimintoihin ohjelma-alueella.

Kohderyhmä: Paikalliset yhteisöt, kunnat, viranomaiset, yhdistykset, sidosryhmät, nuoriso.

Esimerkkejä tuettavista toimista:

- Yhteisten julkisten palvelujen ja yhteisen infrastruktuurin kehittäminen
- Rajakuntien yhteisten rakenteiden kehittäminen

- Viranomaisyhteistyö esim. ympäristökysymyksissä (menetelmien ja tiedon lisääminen, yhteiset seuranta- ja prosessit, inventointi jne.)
- Maiden välisten tavaroiden ja palvelujen vapaata liikkumista estävien rakenteellisten ongelmien vaikutuksen vähentäminen
- Alueen nuorison keskinäisiä yhteyksiä kehittävät pienimuotoiset hankkeet
- Asukkaiden omaa alueen tietämystä lisäävien tiedotuskanavien kehittäminen
- Työmarkkinoiden yhtenäistymistä edistävät toimet
- Luonnon ja yhteisen kulttuuriperinnön säilyttäminen ja kehittäminen
- Ympäristön ja teknologian aiheuttamien riskien ehkäiseminen (esim. tulvasuojat)

Toimintaindikaattorit (osoittavat, mitä toimintoja on toteutettu)

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Infrastruktuuri ja liikenneyhteydet	Rajat ylittävän infrastruktuurin kehittäminen	Hankkeiden määrä	0	15
Viranomaisten välinen yhteistyö	Viranomaisten välisen yhteistyön kehittäminen rajojen yli	Hankkeiden määrä	0	8
Rajakunnallinen yhteistyö	Yhteisen julkisen palvelutarjonnan ja/tai infrastruktuurin kehittäminen	Hankkeiden määrä	0	8
Kulttuuriyhteistyö	Alueen kulttuurin säilyttäminen ja esiin tuominen	Hankkeiden määrä	00	10
Kokemusten vaihto ja osaamisen kohottaminen	Kokemusten vaihto ja osaamisen kohottaminen yhdistettynä raja-alueen kehitykseen	Toimintoihin osallistuneiden henkilöiden määrä - naiset - miehet	0	3 000 1 500 1 500
Tiedonlevitys	Uusien kanavien/menetelmien kehittäminen tiedonlevitykseen	Hankkeiden määrä	0	3
Nuoret	Pienimuotoiset nuorten aloitteesta toteutetut nuorisohankkeet	Toimintoihin osallistuneiden nuorten määrä - naiset - miehet	0	600 300 300

Tulosindikaattorit (osoittavat, mitä välittömiä tuloksia voidaan todeta)

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Infrastruktuuri ja liikenneyhteydet	Matkailijat, jotka hyödyntävät rajat ylittävän henkilöliikenteen parantuneita palveluja	Matkustajien määrä	0	5 000

Infrastruktuuri ja liikenneyhteydet	Tutkimukset,/tutkielmat, jotka ovat rajat ylittävän infrastruktuurin kehittämisen perustana	Tutkimusten,tutkielmien määrä	0	5
Infrastruktuuri ja liikenneyhteydet	Alueen toimivuutta parantavat, uudet infrastruktuuriratkaisut	Uusien ratkaisujen määrä	0	2
Viranomaisten välinen yhteistyö	Rajat ylittävän viranomaisyhteistyön hallinto- ja/tai yhteistyösuunnitelma	Rajat ylittävien yhteisten hallinto- ja/tai yhteistyösuunnitelmien määrä	0	2
Rajakunnallinen yhteistyö	Tutkimukset ja/tutkielmat, jotka ovat rajakunnallisen palvelun ja /tai infrastruktuurin kehittämisen perustana	Tutkimusten ja tutkielmien määrä	0	3
Rajakunnallinen yhteistyö	Rajat ylittävä palvelutoiminta ja/tai infrastruktuuri	Rajat ylittävien yhteisten palveluinfrastruktuurien määrä	0	2
Kulttuuriyhteistyö	Alueen kulttuurin säilyttäminen ja esiintuominen	Kulttuuritoimintoihin osallistuneiden henkilöiden määrä - naiset - miehet	0	2 000 1 000 1 000
Tiedonlevitys	Tiedonlevityksen uudet kanavat/ja menetelmät	Tiedonlevityksen uusien kanavien ja menetelmien määrä	0	3

Vaikuttavuusindikaattorit (osoittavat, mitä pitkäaikaisia vaikutuksia hankkeella on)

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/TAVOITE
Uudet työpaikat	Yrityksen tai organisaation suoraan hankkeen toiminnan tuloksena syntyneet uudet työpaikat, jotka ovat olemassa Interreg IVA Pohjoisen –ohjelman tuen päätyttyä ja joita ei olisi olemassa ilman hanketta.	Kokonaismäärä - naiset - miehet	0	20 10 10
Liikenneyhteydet ja infrastruktuuri	Rajat ylittävä henkilöliikenteen infrastruktuuri, joka on jäljellä heti ohjelman tuen loppumisen jälkeen	Rajat ylittävien yhteyksien määrä henkilöliikenteessä	0	2
Liikenneyhteydet ja infrastruktuuri	Rajat ylittävien maantiekuljetusten tavaramäärän kasvu (tilastot saadaan ao. viranomaisilta)	Kokonaistonnimäärä /maantie (2005) Haaparanta Riksgränsen Kilpisjärvi	Kokonaistonnimäärä/maantie (2005) Haaparanta (5 800 000 tonnia) Riksgränsen (800 000 tonnia) Kilpisjärvi (400 000 tonnia)	5 %:n lisäys kokonaismäärään
Liikenneyhteydet ja infrastruktuuri	Rajat ylittävien rautatiekuljetusten määrän	Kokonaistonnimäärä /vuosi (2005)	Kokonaistonnimäärä	10 %:n lisäys kokonaismäärään

	kasvu (tilastot saadaan ao. viranomaisilta)	Riksgränsen Haaparanta	/vuosi (2005) Riksgränsen (16 300 000 tonnia) Haaparanta (600 000 ton)	rään
IT-infrastruktuuri	Uudet IT-palvelujen tuottajat, jotka käyttävät verkkoa palvelujen tarjoamiseen	Uusien IT-palvelujen tuottajien määrä	0	2
Viranomaisten välinen yhteistyö	Rajat ylittävä viranomaisyhteistyö	Yhteistyöverkoston määrä	0	2
Rajakunnallinen yhteistyö	Yhteisestä rajakunnallisesta palvelu- ja/tai infrastruktuuriyhteistyöstä hyötyvät asukkaat	Henkilöiden määrä, joita rajakunnallinen palvelu ja/tai infrastruktuuri koskee	0	
Tiedonlevitys	Uudet informaatiokanavat, jotka ovat jäljellä ohjelman tuen jälkeen ja joita ei olisi olemassa ilman hanketta	Informaatiokanavien määrä	0	2

Tasa-arvo ja Integraatio/moninaisuus

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Integraatio ja moninaisuus	Integraation ja moninaisuuden parissa työskentelevien toimijoiden kokemustenvaihtoa edistävät hankkeet	Hankkeiden määrä	0	5

Kestävä kehitys

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Luonnon- ja kulttuurivarat	Luonnon ja kulttuurivarojen yhteistä hoitoa ja säilyttämistä käsittelevät hankkeet	Hankkeiden määrä	0	6
Luonnon aiheuttamat ja tekniset riskit	Luonnon aiheuttamien ja teknisten riskien ehkäisemistä käsittelevät hankkeet	Hankkeiden määrä	0	6

4.5 Prioriteetti 4 - Saamen osaohjelma

Tavoite: Saamelaisalue on vuoteen 2013 mennessä vahvistanut saamelaista kulttuuri- ja elinkeinoelämää luomalla edellytyksiä laajempaan ja rakenteellisempaan elinkeinoelämän yhteistyöhön ja keskittymällä yhteisiin ratkaisuihin saamelaiskulttuurin ainutlaatuisuuden kehittämisessä.

Elinkeinojen ja kulttuurin välinen yhteys on erittäin tärkeä saamelaisessa yhteiskunnassa. Perinteiset saamelaiset elinkeinot, kuten poronhoito, metsästys, kalastus ja saamelainen käsityö ovat saamelaisen kulttuurin perusta ja sen vuoksi on ratkaisevaa, että niillä myös jatkossa on mahdollisuus kehittyä ja vahvistua. Jotta saadaan aikaan luova ympäristö saamelaisen elinkeinoelämän vilkastuttamiseksi ja kaupallistamiseksi edellytetään lisää ideoiden vaihtoa sekä resurssien koordinoitua. Rajat ylittävyyden kannalta on myös tärkeää laajemman ja rakenteellisemmän saamelaiselinkeinojen yhteistyön aikaansaaminen mm. rekrytoinnissa, osaamisen kehittämisessä, tuotekehityksessä, markkinoinnissa ja myyntityössä.

Dynaaminen ja eriytynyt saamelainen elinkeinoelämä ja myös työmarkkinat edellyttävät panostusta uusiin potentiaalisiin elinkeinoihin, joita voidaan yhdistää perinteisiin saamelaisiin elinkeinoaloihin. Saamelaista yrittäjyyttä ja innovaatiotoimintaa tukevat toimet ovat välttämättömiä, jotta saamelainen yhteiskunta voi kehittyä ja tulla elinvoimaiseksi. Erityisen tärkeää on löytää tavat, joilla saamelaiset nuoret saadaan osallistumaan raja-alueiden elinkeinoelämän kehittämiseen.

Osaamisen kehittäminen ja tiedonsiirto yhdistettynä saamelaiseen elinkeinoelämään, kulttuuriin ja perinteisiin ovat perusedellytyksiä saamelaisen kulttuurin ja identiteetin säilyttämiselle. Saamelaisten tutkimus- ja koulutuslaitosten ja muiden saamelaisten järjestöjen täytyy kehittyä ja niiden on vahvistettava tiedon- ja kulttuurinvälittäjinä sekä osaamisen kehittäjinä. Verkottuminen ja strategisten, saamelaisten instituutioiden välisten yhteistyösopimusten kehittäminen muodostavat lähtökohdan vahvan saamelaisen rajat ylittävän alueen luomiselle.

Saamen kielellä on keskeinen asema saamelaisessa yhteiskunnassa. Kieli on tavallaan kansansa historian kantaja. Sen vuoksi kielen kehittäminen ja sen säilyttäminen ovat keskeisessä asemassa rajat ylittävissä työssä, jossa yhteiset panostukset koulutustoimien, materiaalin, koulutusympäristöjen jne. strategiaihin ovat tärkeitä toimintoja.

Saamelaisille toiminnoille ja toimille on luotava kohtaustiloja ja ympäristöjä, joissa ne voivat kohdata toisensa ja kehittyä. Saamelaisia verkostoja, kehittämissyömiä ja osaamiskeskuksia voidaan käyttää moottoreina rajat ylittävien kehittämissympäristöiden luomisessa, joita voidaan hyödyntää ideoiden ja kokemusten vaihdossa sekä erilaisten esimerkiksi kieleen, kulttuuriin ja urheiluun liittyvien toimintojen toteuttamisessa. Yhteistyön kehittäminen, joka rikkoo perinteiset kieli-, kulttuuri- ja valtionrajat, lisää tietoutta ja myös keskinäistä kunnioitusta.

Saamelaisen kulttuurin säilyttämisestä ja sen esiin tuomisesta tulee yhä tärkeämpi muun ympäröivän maailman kehitystä ajatellen sekä myös saamelaisessa yhteiskunnassa. Uusien menetelmien ja kanavien kehittäminen saamelaisen kulttuurin ja saamelaisten olojen esiin tuomiseksi lisää ympäröivän yhteiskunnan tietoja saamelaisista. Lisäksi positiivisten saamelaisten esikuvien esiin tuominen vahvistaa saamelaista

identiteettiä ja tulevaisuuden uskoa. Myös saamelaista tematiikkaa koskeva tutkimus – etnisyyden, kolonisaatio, ympäristökysymykset ja muut saamelaiset alueet – ja sen kehittäminen on tärkeää saamelaisen ja ympäröivän yhteiskunnan tiedon kehitykselle.

Uusien kommunikaatio- ja informaatioteknologioiden käyttö on vähentänyt fyysisiä välimatkoja saamelaisalueella. Sellaiset kehitetyt IT-pohjaiset palvelut ja tuotteet, jotka täyttävät saamelaisen yhteiskunnan ja elinkeinoelämän rajat ylittävän infrastruktuurin tarpeen helpottavat yhteistyötä ja vahvistavat saamelaisten yhteenkuuluvuutta. Lisäksi etäisyydestä riippumattomaa tekniikkaa voidaan käyttää saamelaisten koulutuslaitosten välisen koulutusyhteistyön lisäämisessä. IT-tekniikan kehittämistoimien koordinoiminen tulee tapahtua ohjelman sisällä.

Ekologinen pitkäjänteisyys ja luonnonvarojen hallinta ovat keskeisiä saamelaisessa kulttuurissa. Yhteiset, rajat ylittävät kehittämistoimet edistävät keskinäistä kestävästä kehityksestä ja luonnonvarojen hallintaa ja ovat tärkeä kannustin osaohjelmassa. Saamelaisen väestön ja perinteisten elinkeinotoimintojen läheisyyttä luontoon voidaan hyödyntää esimerkiksi ilmaston muutoksen aiheuttamien ympäristövaikutusten, sosioekonomisten ja kulttuuristen vaikutusten seurannassa ja dokumentoinnissa.

Osatavoite 1

Erityyppisiä elinkeinoja lisätään vahvistamalla perinteisiä elinkeinoja ja kehittämällä uuden ajan saamelaisia elinkeinotoimintoja.

Osatavoite 2

Yhteistyötä kehitetään lisäämällä niin saamelaisten kuin muidenkin toimijoiden vuorovaikutusta paikallisesti, alueellisesti ja kansallisesti voimavarojen koordinoimiseksi ja pysyvien yhteistyösopimusten luomiseksi.

Osatavoite 3

Saamelaisten ja saamelaisalueen oloja ja ehtoja tuodaan esille, mikä lisää ympäröivän yhteiskunnan tietoa saamelaisista.

Osatavoite 4

Saamen kieltä vahvistetaan.

Osatavoite 5

Rajat ylittävää osaamista, tutkimustoimintaa ja dokumentointia kehitetään kielellisten, kulttuuristen ja elinkeinoelämän edellytysten luomiseksi.

Kohderyhmä: saamelaiset elinkeinon harjoittajat, saamelaisyhdyskunnat ja poronhoitoalueet, saamelaisyhdistykset, saamelaiset toimiala- ja kulttuurijärjestöt, saamelaiset järjestöt, muut toimialajärjestöt, laitokset, julkiset laitokset ja elimet ja niin edelleen, saamelainen elinkeinoelämä, vastaavat järjestöt, korkeakoulut ja yliopistot, muut koulutuslaitokset, museot, yritykset, kunnat ja maakäräjät.

Esimerkkejä tuettavista toimista:

- Palveluyritysten, tuotteiden ja menetelmien kehittäminen ja markkinointi järjestämällä yhteisiä areenoita elinkeinojen harjoittajille.
- Strategisten ympäristötoimien kehittäminen, joiden lähtökohtana ovat saamelaisten tarpeet ja saamelaisten tietous.
- Verkottumistoimet, jotka edistävät saamelaista kulttuuriteollisuutta ja saamelaista kulttuuritoimintaa
- Temaattiset yhteistyöhankkeet, aiheena esimerkiksi ympäristö, tasa-arvo, perinteinen saamelainen tietous ja alkuperäiskansaa koskevat kysymykset
- Verkostojen ja tutkimuslaitosten, koulujen, elinkeinoelämän ja toimialajärjestöjen välisen yhteistyön kehittäminen pohjautuen saamelaisten tarpeisiin
- Saamelaisilla aihealueilla toteutettavat yhteiset osaamisen kehittämistoimet
- Saamen kielen kehittämistoimet, esimerkiksi yhteinen opetusaineisto, materiaalit, koulutukset, mediatarjonta ja niin edelleen.
- Toiminnot, jotka kiinnostavat saamelaisia nuoria ja jotka luovat kohtaamispaikkoja, esimerkiksi nuorisoseminaarit ja nuorisotapahtumat, verkottuminen, uusi IT-tekniikka, nuorisoportaalit ja niin edelleen

Toimintaindikaattorit (osoittavat, mitä toimintoja on toteutettu)

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Osaamisen kehittäminen	Elinkeinoelämään suunnatut osaamista kehittävät toimet	Toimintoihin osallistuneiden henkilöiden määrä - naiset - miehet	0	80 30 50
Liiketoimen kehitys	Saamelaisyriytysten markkinatutkimukset ja/tai markkinatoiminnot	Toimintoihin osallistuneiden yritysten määrä ▪ naisten omistamat ▪ miesten omistamat ▪ yhteisomistus	0	30 7 8 15
Metodi- ja tuotekehitys	Metodi- ja tuotekehityksen rajat ylittävät verkostot	Rajat ylittävien verkostojen määrä	0	5
Tutkimus- ja koulutusyhteistyö	Yhteisten tutkimus- ja/tai koulutusympäristöjen kehittäminen	Hankkeiden määrä	0	8
Saamelais- kulttuuri	Saamelaiskulttuurin säilyttäminen ja/tai esiin tuominen	Hankkeiden määrä	0	8
Tiedon levitys	Uusien tiedottamis-kanavien ja /-menetelmien kehittäminen	Hankkeiden määrä	0	4

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Rajat ylittävä yhteistyö	Vähintään kolmen toimijan verkoston kehittäminen	Hankkeiden määrä	0	6

Tulosindikaattorit (osoittavat, mitä välittömiä tuloksia voidaan todeta)

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Tuotteet/palvelut	Yrityksen innovatiivisen toiminnan tuloksena syntyvät tuotteet	- Uusien tuotteiden ja/tai palveluiden määrä	0	5
Menetelmät	Yrityksen innovatiivisen toiminnan ansiosta syntyvät menetelmät	- Uusien tuotantomenetelmien määrä	0	5
Rajat ylittävä elinkeinoelämän kehittäminen	Elinkeinoelämää kehittäviin ohjelman rahoittamiin hankkeisiin osallistuvat saamelais-yritykset	Yritysten määrä <ul style="list-style-type: none"> ▪ naisten omistamat ▪ miesten omistamat ▪ molempien omistamat 	0	40 8 12 20
Nuoret (16 – 28 vuotta)	Rajat ylittäviin kehittämishankkeisiin osallistuneet nuoret	Nuorten määrä <ul style="list-style-type: none"> - naiset - miehet 	0	100 50 50
Tukimisyhteistyö	Ohjelman rahoittamat soveltavan tutkimuksen tutkimustoimet	Hankkeiden määrä	0	4
Saamelais- kulttuuri	Saamelaiskulttuurin esiin tuominen ja/tai säilyttäminen	Kulttuuritoimintoihin osallistuneiden henkilöiden määrä <ul style="list-style-type: none"> - naiset - miehet 	0	400 200 200
Saamelais- kulttuuri	Saamelais kulttuurin esiin tuominen ja/tai säilyttäminen	Toteutettujen toimintojen määrä	0	40
Tiedon levitys	Tiedon levityksen uudet kanavat/ja menetelmät	Tiedon levityksen uusien kanavien ja menetelmien määrä	0	3
Koulutusyhteistyö	Yhteisten koulutusohjelmien toteuttaminen	Rajat ylittävien koulutusohjelmien määrä	0	5
Koulutus	Rajat ylittävien koulutustoimien toteuttaminen	Koulutustoimiin osallistuneiden henkilöiden määrä <ul style="list-style-type: none"> - naiset - miehet 	0	350 200 150

Vaikuttavuusindikaattorit (osoittavat, mitä pitkäaikaisia vaikutuksia hankkeella on)

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Uudet työpaikat	Yrityksen tai organisaation suoraan hankkeen toiminnan tuloksena syntyneet uudet työpaikat, jotka ovat olemassa Interreg IVA Pohjoisen – ohjelman tuen päätyttyä ja joita ei olisi olemassa ilman hanketta.	Uusien työtilaisuuksien määrä <ul style="list-style-type: none"> ▪ naiset ▪ miehet 	0	5 3 2
Uusyrittäjäys	Uusien yritysten perustaminen	Uusien yritysten määrä <ul style="list-style-type: none"> ▪ Naisten omistamat ▪ Miesten omistamat ▪ Molempien omistamat 	0	4 2 1 1
Tiedon levitys	Uudet informaatiokanavat, jotka ovat jäljellä ohjelman tuen päättymisen jälkeen ja joita ei olisi ollut ilman hanketta	Informaatiokanavien määrä	0	3
Rajat ylittävä yhteistyö	Pysyvä, toimijoiden välinen rajat ylittävä yhteistyö, joka on jäljellä ohjelman tuen päätyttyä ja jota ei olisi ollut ilman hanketta	Pysyvien verkostojen määrä	0	6

Tasa-arvo ja Integraatio/moninaisuus

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Perinteisten sukupuoliroolien rikkominen	Aktiivisesti sukupuolten välistä tasapainoa edistävät hankkeet	Hankkeiden määrä	0	3

Kestävä kehitys

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Kestävä ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kehitys	Ympäristön kestävän kehityksen menetelmien kehittämistä edistävät hankkeet	Hankkeiden määrä	0	5
Perinteinen saamelainen tieto	Perinteisen saamelaisen tiedon esiin tuomista edistävät hankkeet	Hankkeiden määrä	0	5

Saamen kieli

TEEMA	INDIKAATTORI	MITTA	PERUSARVO	ODOTETTU TULOS/ TAVOITE
Saamen kielen kehitys	Erityisesti saamen kielen kehitystä edistävät hankkeet	Hankkeiden määrä.	0	6

4.6 Prioriteetti 5 - Tekninen tuki

Teknistä tukea myönnetään, jotta ohjelma voidaan toteuttaa tehokkaasti ja luotettavasti, ohjelmasta tiedottamiseen ja kannustaviin toimiin, jotta ohjelman toteuttamiseen osallistutaan mahdollisimman laajasti. Tästä prioriteetista voidaan rahoittaa muiden muassa valmistelutoimia, hallintoa, valvontaa, arviointia, tiedottamista ja tarkastuksia.

Hallinto- ja todentamisviranomainen voi saada rahoitusta teknisestä tuesta valmistetoihin, hallintoon, tarkastuksiin, arviointiin, tiedottamistoihin, seminaareihin, atk-järjestelmiin ja arviointeihin.

Tilintarkastusviranomainen voi saada rahoitusta teknisestä tuesta neuvoston asetuksen (EY) numero 1083/2006.

Rakennerahastokumppanuuden ja ohjelmapriorisointien ollessa kyseessä teknisestä tuesta voidaan rahoittaa rakennerahastokumppanuuden kokouksien valmistelut ja toteuttamiset.

Seurantakomitean kokousten valmistelut ja toteuttamiset voidaan rahoittaa teknisestä tuen varoista.

Prioriteetin 5 ”Tekninen tuki” tavoitteena on toteuttaa ohjelma tehokkaasti, luotettavasti ja vastuullisesti.

Seurantakomitea päättää teknisen tuen talousarviosta. Hallintoviranomainen päättää teknisen tuen maksusuorituksista.

5. Toteuttaminen

Tulevien ohjelmien sisältö, hallinnolliset rakenteet ja vastualueet säädetään neljässä rakennerahastoasetuksessa, jotka Euroopan neuvosto hyväksyi heinäkuussa 2006. Suomen, Ruotsin ja Norjan hallitukset ovat lähettäessään yhdessä ohjelman hyväksyttäväksi samaa mieltä ohjelman yhteisistä hallintojärjestelyistä.

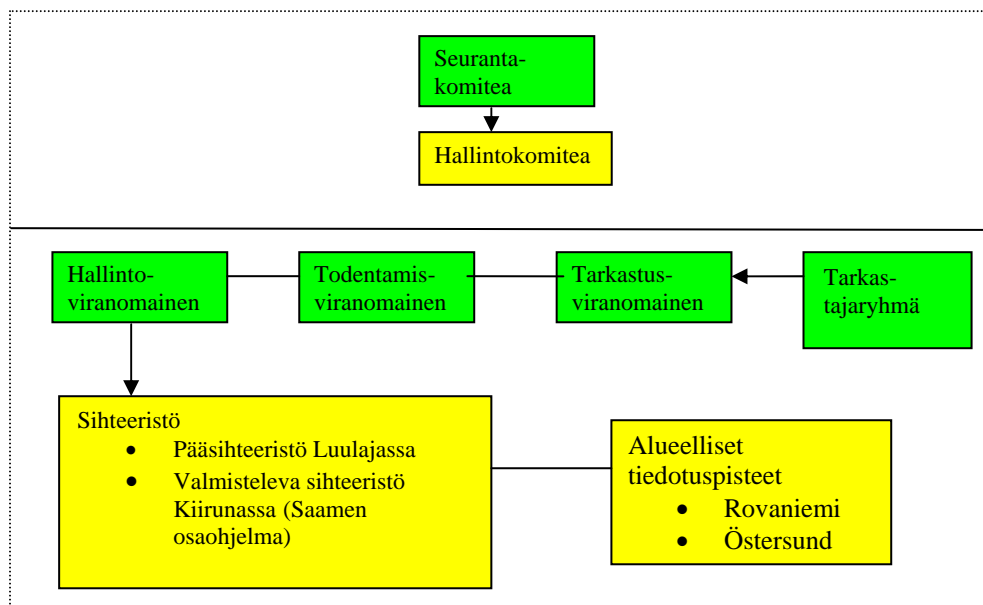
5.1 Toteuttamisorganisaatio

Interreg IVA Pohjoinen -ohjelma toteutetaan asetuksen (EY) N:o 1083/2006 artikloissa 58–62 ja asetuksen (EY) N:o 1080/2006 artikloissa 14–18 määriteltyjen hallinnon ja valvonnan periaatteiden mukaan. Seurantakomitea perustetaan asetuksen (EY) N:o 1083/2006, artiklan 63 ja asetuksen (EY) N:o 1080/2006, artiklan 19 mukaan.

Ohjelman toteuttamista varten asetetaan seuraavat elimet:

- seurantakomitea ja kaksi hallintokomiteaa
- hallintoviranomainen (Managing Authority)
- todentamisviranomainen (Certifying Authority)
- tarkastusviranomainen (Audit Authority), jota avustaa tarkastajaryhmä.

Hallintoviranomaiseen perustetaan kaksi ohjelman sihteeristöä, joista toinen sijoitetaan Luulajaan ja toinen Kiirunaan sekä kaksi tiedotuspistettä, joista toinen sijoitetaan Rovaniemelle ja toinen Östersundiin.

5.1.1 Seurantakomitea

Suomen, Ruotsin ja Norjan hallitukset ovat sopineet yhteisen seurantakomitean asettamisesta asetuksen (EY) N:o 1083/2006, artiklan 63 mukaan. Asetuksen (EY) N:o 1083/2006 artiklan 19, kohdan 3 mukaan seurantakomitea tai tälle raportoiva hallintokomitea vastaavat myös toimien valinnasta asetuksen (EY) N:o 1083/2006, artiklan 65 mukaisten työtehtävien lisäksi.

Viimeistään kolmen kuukauden kuluttua siitä päivästä, kun EU-komissio on päättänyt hyväksyä Interreg IV A Pohjoinen – ohjelman, Ruotsin, Suomen ja Norjan hallitukset asettavat yhteisymmärryksessä hallintoviranomaisen kanssa seurantakomitean, jossa on keskushallinnon, alue- ja paikallishallinnon sekä elinkeinoelämän ja sosiaalisten partnereiden edustajia Suomesta, Ruotsista ja Norjasta. Seurantakomiteaan pyritään valitsemaan tasapainoinen naisten ja miesten edustus. Kukin maa nimeää edustajat ja heidän varahenkilönsä. Seurantakomiteassa kullakin maalla tulee olla yhtä monta edustajaa erillisen maitten välillä laadittavan sopimuksen mukaisesti. Seurantakomitean puheenjohtajana toimii jäsenvaltioiden edustaja.

EU-komissio voi omasta aloitteestaan tai seurantakomitean pyynnöstä osallistua seurantakomitean työhön neuvonantajana. Hallintoviranomaisen tulee myös osallistua seurantakomitean kokouksiin. Lisäksi hallintokomiteoiden puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat ovat lisäjäseninä seurantakomiteassa.

Seurantakomitean yhdessä hallintoviranomaisen kanssa on varmistettava, että ohjelmaa toteutetaan ja ohjelman toteuttamisesta selostetaan tehokkaasti ja korkealaatuisesti. Seurantakomitean ja hallintoviranomaisen on seurattava ohjelman toteutumista rahoitusta koskevien indikaattoreiden sekä Neuvoston yleisistä säännöksistä annetun asetuksen (EY) N:o 1083/2006, artiklan 37, kohdassa 1 määriteltyjen indikaattoreiden mukaan. Seurantakomitean on järjestettävä toimintansa ja toimittava Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1083/2006, 63 ja 66 artiklojen mukaan.

Seurantakomitea pyrkii yksimielisyyteen päätöksissään.

Komitea päättää omasta työjärjestyksestään.

Seurantakomitea kokoontuu asianomaisten maiden aloitteesta vähintään kerran vuodessa. Se voi tehdä päätöksiä myös kirjallisella menettelyllä.

5.1.2 Hallintokomiteat

Suomen, Ruotsin ja Norjan hallitukset ovat sopineet kahden hallintokomitean, yhden Pohjoisen ohjelman ja yhden saamen osaohjelmaa varten, asettamisesta asetuksen (EY) N:o 1080/2006, 19 (3) artiklan mukaisesti.

Hallintokomiteoiden tehtävänä on priorisoida hankkeet sekä selvittää, ovatko hankkeet ohjelman tavoitteiden ja prioriteettien mukaiset. Tässä työssä hallintoviranomainen ja ohjelman sihteeristöt avustavat hallintokomiteita. Hallintokomiteat raportoivat seurantakomitealle.

Hallintokomiteat koostuvat alueellisen ja paikallisen tason edustajista ohjelma-alueelta. Kukin maa nimeää edustajat ja heidän varahenkilönsä. Hallintokomiteoissa tulee pyrkiä miesten ja naisten tasapainoiseen edustukseen. Hallintokomiteoiden puheenjohtajana tulee toimia aluetason edustaja.

Hallintokomiteoiden tulee hyväksytyin ohjelman puitteissa käsitellä Euroopan aluekehitysrahastosta tukea hakevat hakemukset sekä puoltaa rahoitettavia hankkeita. Hallintokomitea voi tehdä priorisoidut ehdotukset, kun vähintään puolet jäsenistä puheenjohtaja mukaan lukien on läsnä. Hallintokomitealta edellytetään konsensusta hankkeita priorisoitaessa. Hallintoviranomainen tekee viralliset päätökset. Työssään hallintokomiteoiden tulee tehdä aloitteita ja toimia aloitteen tekijänä ohjelman toteuttamisessa, mikä vaatii mm. aktiivista tiedotustoimintaa. Lisäksi hallintokomitea voi tehdä seurantakomitealle ohjelman sisältöä ja rahoituskehystä sekä valintakriteereitä koskevia muutosesityksiä.

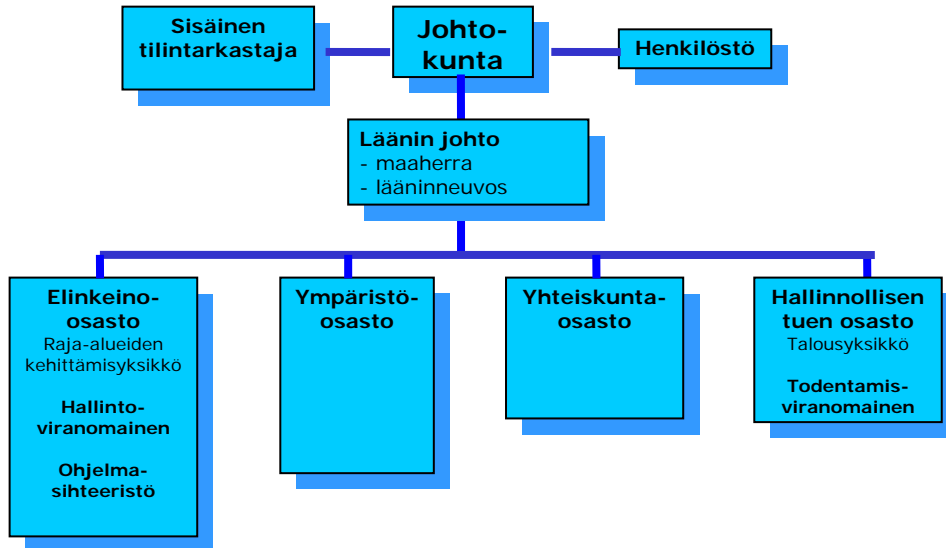
Hallintokomiteoiden tulee laatia työjärjestys, jonka seurantakomitean on hyväksyttävä. Työjärjestyksessä on muun muassa varmistettava, että Ruotsin hallintolain (2003:246) voimassa olevia sääntöjä jääviydestä noudatetaan.

Hallintokomiteat kuten seurantakomiteakin voivat tarpeen mukaan asettaa neuvoa-antavia ryhmiä valmistelemaan asioiden tai ohjelman kehittämistä koskevien ongelmanasettelujen valmistelua. Näihin ryhmiin voi kuulua eri alojen erityisosaamista omaavia henkilöitä.

5.1.3 Hallintoviranomainen

Ruotsin, Suomen ja Norjan hallitukset ovat sopineet Norrbottenin läänin lääninhallituksen nimeämisestä hallinto- ja todentamisviranomaiseksi Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1083/2006, artiklojen 58–61 ja asetuksen (EY) N:o 1080/2006, artiklan 15 mukaan. Norrbottenin lääninhallitus on valtion alueviranomainen, jota johtaa maaherra. Hallintoviranomaisen toimipaikka on lääninhallituksen elinkeino-osastoon kuuluva raja-alueiden kehittämissyksikkö.

Lälinhallituksen organisaatio ohjelmaan liittyviltä osiltaan

Hallintoviranomainen vastaa ohjelman hallinnosta ja toteuttamisesta asetuksen (EY) N:o 1083/2006 artiklan 60 ja asetuksen (EY) N:o 1080/2006, artiklan 15 mukaan.

Hallintoviranomainen vastaa EU-komissiolle siitä, että operatiivisen ohjelman hallinto ja toteuttaminen hoidetaan tehokkaasti ja virheettömästi. Lisäksi hallintoviranomainen toimii aktiivisesti, jotta ohjelmassa määritellyt tavoitteet saavutetaan ja pitää yhteyttä Komissioon ja muiden maiden instituutioihin. Hallintoviranomaisen tehtävänä on erityisesti:

- varmistaa, että käytössä on sähköinen tietojärjestelmä, jolla kerätään ja tallennetaan ohjelmaa koskevat tarkat tili- ja toteuttamistiedot, jotka vaaditaan muun muassa varainhoitoa, seuranta ja tarkastuksia varten.
- ottaa käyttöön menettelyt, joilla varmistetaan, että asiakirjat, joita tarvitaan tyydyttävän jäljitysketjun turvaamiseksi, säilytetään.
- laatia vuosikertomukset ja toimittaa ne komissiolle sen jälkeen, kun seurantakomitea on ne hyväksynyt.
- varmistaa, että kaikki hankkeet ja toimenpiteet toteutetaan yhteisön sääntöjen mukaisesti asetuksen (EY) N:o 1080/2006 ja mainitun asetuksen artiklan 19, kohdan 3 sovellettavien perusteiden mukaan. Sääntöjenmukaisuus selvitetään hallintokomiteoiden päättäessä Euroopan aluekehitysrahastosta myönnettävästä tuesta sekä tarkastetaan varojen maksamisen yhteydessä.
- tiedottaa ohjelmasta rahoitetuista toimista, ohjelman tarkoituksesta ja tavoitteista asetuksen (EY) N:o 1083/2006 artiklan 69 mukaan. Tiedottamistoimenpiteitä laajennetaan sen jälkeen, kun EU-komissio on hyväksynyt ohjelman. Tällöin tietoa jaetaan mahdollisille toimijoille kokouksissa, tiedotusvälineissä sekä ohjelman verkkosivuilla. Hallintoviranomainen tekee sopimuksen ohjelman sihteeristöjen kanssa

tiedottamistoimenpiteiden organisoinnista ja toteuttamisesta. Jotta hankehallintojen työ helpottuisi, laaditaan tiedotusmateriaalia ja hakuohjeet. Materiaalit julkaistaan myös ohjelman web-sivuilla. EU:n osallistumisesta tiedotetaan EU-komission vahvistamien sääntöjen mukaisesti ohjelmaa ja ohjelmasta rahoitettavia hankkeita toteutettaessa.

Mikäli ohjelma-alueen alueita osallistuu *Alueet talouden muutosten edistäjänä* (Regions for economic change, RFEC) -aloitteeseen, hallintoviranomaisen on varmistettava toimien koordinointi

- tukemalla innovatiivisia hankkeita, jotka pohjautuvat tuloksiin, jotka on saavutettu *Alueet talouden muutosten edistäjänä* -aloitteen verkostoissa, joilla on rajat ylittävä ulottuvuus.
- keskustelemalla seurantakomiteassa kerran vuodessa Interreg IVA Pohjoisen kannalta keskeisistä RFEC-aloitteen ehdotuksista. Näihin kokouksiin on kutsuttava myös verkostojen edustajia raportoimaan toimistaan.
- kuvaamalla vuosikertomuksessa verkostoja ja hankkeita, joihin asianomaiset alueet osallistuvat ja joilla on merkitystä rajat ylittävälle yhteistyölle.

Ohjelma hyödyntää myös Interact-ohjelmasta saatavaa tukea. Interact-ohjelma laatii hyviä käytänteitä hyödynnettäviksi alueellisten yhteistyöohjelmien toteuttamisessa ja tiedottaa niistä.

Lääninhallitus tekee hallintoviranomaisena sopimukset työn organisoinnista ja toteuttamisesta kunkin ohjelmasihteeristön kanssa.

Hallintoviranomaisen täydelliset yhteystiedot ovat nettisivulla www.bd.lst.se tai ohjelman nettisivulla.

Ohjelmasihteeristöt

Ruotsin, Suomen ja Norjan hallitukset ja alueet ovat yhteisesti päättäneet, että Interreg IVA Pohjoisen pääsihteeristö sijoitetaan Norrbottenin läänin lääninhallitukseen ja tiedotuspiste Lapin liittoon Rovaniemelle. Ohjelman pääsihteeristöllä on vastuu koko ohjelma-alueesta ja sihteeristöjen ja tiedotuspisteiden välisen toiminnan koordinoinnista.

Saamen osaohjelman osaohjelmasihteeristön sijoituspaikka on Kiirunan Saamelaiskäräjät. Saamen osaohjelman tiedotuspisteen sijoituspaikka on Östersundin Saamelaiskäräjät.

Norjan ohjelmasihteeristö sijoitetaan Tromsin maakuntahallintoon. Norjan ohjelmasihteeristö avustaa ja auttaa ohjelman toteuttamisessa.

Kunkin sihteeristön täydelliset yhteystiedot ovat ohjelman nettisivulla.

Luulajan pääsihteeristö ja Kiirunan osaohjelmasihteeristö avustavat hallintoviranomaista. Sihteeristöjen tehtävänä on vastata ohjelman

tiedottamisesta ja neuvonnasta, hankkeiden valmistelusta, hankkeiden sisällöllisestä seurannasta ja hallinnollisista tehtävistä. Ohjelmasihteeristöjen tulee luoda yhteyksiä potentiaalisten hakijoiden kesken, ohjata heitä ja jakaa heille tietoa. Sihteeristöjen tulee hankkia myös hallintoviranomaiselle sen tarvitsemat tiedot. Ohjelmasihteeristöjen ja hallintoviranomaisen välisten tehtävien jaosta päätetään erikseen.

Toteuttamisen tukitoiminnot

Ohjelman toteuttamisen kannalta on tärkeää, että tiedottamistoimenpiteet ulottuvat koko ohjelma-alueelle ja että ohjelmaan on helppo olla yhteydessä esimerkiksi hakuvaiheessa, jolloin ohjeistusta voidaan tarvita. Uusi laajentunut ohjelma-alue tekee erityisen tärkeäksi sen, että hallintoviranomaisen toimintaa täydennetään alueella toimivilla yhteyselimillä. Ohjelmaan osallistuvien alueiden on perustettava omia tiedotuspisteitä, jotka voivat tukea ja toimia yhteistyössä hallintoviranomaisen kanssa ohjelmasta tiedotettaessa.

Hallintoviranomaisen ja sihteeristöjen, mukaan lukien sihteeristöjen Suomessa ja Ruotsissa sijaitsevien tiedotuspisteiden toimintaa rahoitetaan ohjelman hallintoon kohdennetulla rahoituksella (teknisellä tuella) asetuksen (EY) N:o 1083/2006, artiklan 46 ja asetuksen (EY) N:o 1080/2006 artiklan 13 mukaan. Norjan ohjelmasihteeristön toiminta rahoitetaan Norjan rahoituksella.

5.1.4 Todentamisviranomainen

Suomen, Ruotsin ja Norjan hallitukset ovat sopineet, että Norrbottenin läänin lääninhallitus toimii ohjelman todentamisviranomaisena. Tämä toteutetaan asetuksen (EY) N:o 1080/2006 artikloiden 58, 59 ja 61 mukaan. Todentamisviranomainen toimii Norrbottenin lääninhallituksen hallinnollisen osaston alaisuudessa.

Todentamisviranomainen tarkoittaa asetuksen (EY) N:o 1083/2006 mukaan sitä viranomaista, joka toimittaa maksupyynnot EU-komissiolle ja ottaa vastaan maksut EU-komissiolta. Todentamisviranomaisen tulee todentaa, että menoilmoitukset ovat oikein ja laadittu todennettavissa olevien tositteiden perusteella. Menojen tulee olla yhteisön ja kansallisten sääntöjen mukaiset ja niiden tulee aiheutua ohjelman sovellettavien perusteiden mukaisesti. Todentamisviranomaisen on varmistettava, että se on saanut hallintoviranomaiselta todentamista varten tarvitsemansa tiedot menoilmoitukseen sisältyviä menoja koskevista menettelyistä ja tarkastuksista.

Maksuliikenne

Todentamisviranomaisen, Norrbottenin läänin lääninhallituksen, tehtävänä on valmistella hakemus EAKR-rahoituksesta Euroopan komissiolle. Todentamisviranomainen avaa tämän vuoksi yhteisen Eurotilin (valuuttatilin) ruotsalaisessa pankissa, joka valitaan kilpailuttamisen

jälkeen. Euroopan komissio siirtää EAKR-varat suoraan tälle tilille. Tili tuottaa korkoa, jotka lisätään tilille.

EAKR-varojen hallinnon varmentamiseksi valuuttatili kytketään Agressoon tai vastaavaan taloushallinto-ohjelmaan. Käsittelijöiden tukena käytetään elinkeinoelämän kehittämisviraston, Nutekin, toimittamaa Nypsjärjestelmää.

Ruotsi siirtää tiedot komissioon käyttäen komission toimittamaa järjestelmää, SFC2007 ”System for Fund Management in the European Community”. Ruotsi on nimennyt elinkeinoelämän kehittämisviraston, Nutekin, vastaamaan järjestelmästä ja nimeää ne henkilöt, joilla on oikeus käyttää järjestelmää.

Todentamisviranomaisen yhteystiedot ovat ohjelman nettisivulla.

5.1.5 Tarkastusviranomainen

Asetuksen (EY) N:o 1080/2006 14 artiklan mukaan ohjelmalle on nimettävä tarkastusviranomainen, jonka tulee olla siitä jäsenvaltiosta, jossa hallintoviranomainen sijaitsee. Tässä tapauksessa tarkastusviranomaisen tulee sijaita Ruotsissa.

Hallitus on antanut Taloudenohjauslaitokselle (Ekonomistyrningsverket ESV:lle) tehtäväksi toimia sellaisten rakennerahasto-ohjelmien tarkastusviranomaisena, joiden hallintoviranomainen sijaitsee Ruotsissa.

Tarkastusviranomaisen tehtävät on määritelty asetuksen (EY) N:o 1083/2006 artiklassa 62. Ohjelman jäsenvaltioiden, kunkin erikseen, tulee laatia tarkastusviranomaisen kanssa selvitettäviä asioita säätelevä sopimus. Lisäksi tarkastusviranomaisen on asetuksen (EY) N:o 1083/2006 artiklan 71(3) mukaan laadittava raportti, jossa selvitetään hallintoa ja tarkastusta varten perustettujen järjestelmien arviointien tulokset.

Norjan kanssa on laadittava erillissopimus tarkastuksista.

Tarkastusviranomaisista avustaa tarkastajaryhmä, johon kuuluvat jäsenvaltioiden edustajat Euroopan aluekehitysrahastoasetuksen (EY) N:o 1080/2006, artiklan 14, kohdan 2 mukaan. Ryhmä päättää omasta työjärjestyksestään.

Tarkastusviranomaisen yhteystiedot ovat ohjelman nettisivulla.

5.1.6 Jäsenvaltioiden tehtävät

Valvontajärjestelmä

Menojen vahvistamiseksi jokaisen jäsenvaltion on asetuksen (EY) N:o 1080/2006 artiklan 16 mukaan otettava käyttöön tarkastusjärjestelmä, joka avulla voidaan verifioida, että vastinrahoitetut tuotteet ja palvelut on toimitettu, että kyseissä maassa ilmoitetut toimiin tai osiin toimista käytetyt menot on selvitetty oikein ja että menot ja vastaavat toimet ovat voimassa olevien yhteisösääntöjen ja jäsenvaltioiden kansallisten sääntöjen mukaisia.

Norrbotenin läänin lääninhallituksen tulee vastata Ruotsin jäsenvaltiossa ruotsalaisten tuensaajien ilmoittamien tietojen virheettömyydestä ja laillisuudesta. Tuensaajien tulee osallistua toimiin asetuksen (EY) N:o 1080/2006 artiklan 16 mukaisesti. Ruotsin kansallinen valvoja sijoitetaan Elinkeino-osaston Raja-alueiden kehittämissyksikköön. Suomessa sisäasiainministeriö vastaa siitä, että vastaavat toimenpiteet toteutetaan, kun on kyse suomalaisten tuensaajien ilmoittamien tietojen tarkastamisesta.

Sääntöjenvastaisuudet

Jäsenvaltioiden tulee Neuvoston yleisistä säännöksistä annetun asetuksen (EY) N:o 1083/2006 artiklan 98 mukaan tutkia ja tehdä oikaisut ja raportoida niistä komissiolle. Komissiolle on ilmoitettava hallinnollisten ja oikeudellisten prosessien edistymisestä. Jäsenvaltio, jossa sääntöjenvastaisuus on ilmennyt, raportoi komissiolle ja ohjelman hallinnollisille elimille. Hallintoviranomainen avustaa jäsenvaltiota ja kansallisia viranomaisia sääntöjenvastaisuuksien tutkimisessa ja oikaisemisessa.

Taloushallinto ja tarkastustoiminta

Ruotsi on hallintoviranomaisen, todentamisviranomaisen ja tarkastusviranomaisen isäntämaa ja vastaa Euroopan yhteisön Interreg IVA Pohjoinen -ohjelmalle myönnettyjen varojen taloudellisesta tarkastuksesta Neuvoston yleisistä säännöksistä annetun asetuksen (EY) N:o 1080/2006 artikloiden 70 ja 71 mukaan.

Järjestelmätarkastus ja tilintarkastus

Tarkastusviranomainen – Taloudenohjausvirasto ESV – vastaa siitä, että hankkeiden valvonta ja ohjelman tilintarkastus suoritetaan Neuvoston yleisistä säännöksistä annetun asetuksen (EY) N:o 1080/2006 artiklan 62 mukaan. Tarkastusviranomaisen on myös varmistettava, että hankkeita tarkastetaan edustavan otannan perusteella, jotta varmistetaan hankkeiden kustannusten tukikelpoisuus.

Ohjelman loppuraportointi

Loppumaksun saamiseksi ohjelman tulee toimittaa loppuselvitys ja loppuraportti komissiolle viimeistään 31. maaliskuuta 2017 Neuvoston yleisistä säännöksistä annetun asetuksen (EY) N:o 1083/2006, artiklan 89 mukaisesti. Selvityksessä tulee olla loppumaksua koskeva maksupyynnö, täytäntöönpanoa koskeva loppuraportti ja tarkastusviranomaisen loppulausuma lopullisen menoilmoituksen laillisuudesta ja virheettömyydestä. Ruotsi vastaa siitä, että tällainen tarkastusviranomaisen loppulausuma jätetään komissiolle.

Takaisinperintä ja takautumisoikeus

Jäsenvaltiolla on ensisijainen vastuu tuen takaisinperinnästä, joka on syntynyt sääntöjenvastaisuuden havaitsemisesta. Vastuussa olevan jäsenvaltion on maksettava takaisin tuki, joka on otettu vastaan lainvastaisesti ja jonka Komissio sen vuoksi voi vaatia takaisin. Ruotsi on Interreg IVA Pohjoinen -ohjelmasta vastuussa oleva jäsenvaltio.

Mikäli virheellisesti maksetun summan vastaanottaja ei voi maksaa tukea takaisin todentamisviranomaiselle, on sen jäsenmaan, josta tuen vastaanottaja on, korvattava summa maksuviranomaiselle.

Tekninen tuki

Teknisellä tuella (TA) rahoitetaan valmistelu-, hallinto-, valvonta-, arviointi-, tiedottamis- ja tarkastustoimenpiteitä Neuvoston yleisistä säännöksistä annetun asetuksen (EY) N:o 1083/2006, artiklan 46 mukaan. Tekninen tuki on 6 prosenttia Euroopan alueellinen yhteistyö – tavoitteen ohjelmaan myönnetystä kokonaiskehyksestä. Keskushallintotaso ja alueviranomaiset myöntävät vastinrahoituksen tekniseen tukeen. Seurantakomitea päättää teknisen tuen käytöstä.

5.2 Hakemusmenettely ja EU-rahoituksen maksatus

Hakemus ja päätös

Jokaisessa hankkeessa on oltava kumppani vähintään kahdesta mukana olevasta maasta. Suomesta tai Ruotsista olevan kumppanin on oltava hankkeen johtava tuensaaja. Johtavan tuensaajan on oltava ohjelma-alueelta ja johtavalla tuensaajalla on muodollinen vastuu hankkeen toteuttamisesta ja taloudesta hallinto- ja todentamisviranomaiselle. Muut osallistuvat hankkeeseen yhteistyökumppaneina. Johtava tuensaaja vastaa muun muassa toimenpiteiden toteuttamisesta, maksatushakemuksen toimittamisesta sekä hankkeesta hallintoviranomaiselle ja vastaa myös mahdollisesta takaisinperinnästä. Norjan kumppanilla on vastaavanlainen rooli (Norjan valtion rahoituksen hakija). Hän on yhteydessä Norjan viranomaisiin ja myös hankkeen johtavaan tuensaajaan. Asetuksessa (EY) N:o 1080/2006 olevan artiklan 20(1)(a) mukaan johtava tuensaaja vastaa siitä, että kaikkien mukana olevien tuensaajien yhteistyöstä tehdään sopimus, johon mm. kirjoitetaan säännöt, jotka takaavat terveen taloudellisen hallinnon, johon sisältyvät rutiinit siitä, miten väärin suoritettut rahamäärät maksetaan takaisin.

Hakemus jätetään hallintoviranomaiselle. Ohjelman sihteeristöt valmistelevat hankkeet, ja hallintoviranomainen tarkastaa laillisuuden, ennen kuin hanke viedään asianmukaisen hallintokomitean käsittelyyn priorisoitavaksi. Seurantakomitea päättää priorisoinnissa käytettävistä kriteereistä. Hallintoviranomainen tekee lopullisen rahoituspäätöksen ja tarkastaa laillisuuden ennen päätösasiakirjojen laatimista.

Hakija lähettää hakemuksen kansallisesta vastinrahoituksesta suoraan rahoittajalle/rahoittajille. EU-hakemukseen liitetään kopio vastinrahoituspäätöksestä tai -takuusta.

Norjalainen toimija lähettää hakemuksen Norjan Interreg-rahoituksesta Tromsin maakuntahallintoon. Tromsin maakuntahallinnon täydelliset yhteystiedot ovat ohjelman nettisivulla.

Hakemus Norjan vastinrahoituksesta toimitetaan suoraan Norjan kansalliselle rahoittajalle/kansallisille rahoittajille.

Asetuksen (EY) N:o 1080/2006 artiklan 13 mukaan tukikelpoisten kustannukset olennaiset säännöt esitellään ohjelmaneuvoissa, jotka valmistuvat syksyn 2007 aikana ja ne julkaistaan ohjelman nettisivulla.

Hankkeiden valinta

Ohjelman hallintokomiteat valitsevat ohjelmaan hyväksyttävät hankkeet. Asetuksen (EY) N:o 1083/2006, artiklan 64 mukaan seurantakomitean on huolehdittava siitä, että operatiivinen ohjelma saavuttaa asetetut tavoitteet ja että se on laadultaan tyydyttävä. Komitean on tarkastettava ja hyväksyttävä rahoitettavien toimien valintakriteerit neljän kuukauden kuluessa siitä, kun operatiivinen ohjelma on hyväksytty. Valintakriteereitä tulee tarkastella ohjelmatyön tarpeiden pohjalta.

Jokaisen ohjelmassa toteutettavan hankkeen ei voida olettaa vaikuttavan positiivisesti kestäväen kehityksen kaikkiin ulottuvuuksiin. Sen sijaan täytyy aina harkita yleistavoitetta ja priorisointeja, jotta kehityksestä kokonaisuudessaan tulisi kestävä. Kun hyväksytään hanke, joka yhden tai useamman horisontaalisen kriteerin kannalta arvioidaan negatiiviseksi, on päätöksessä selvitettävä motiivi hankkeen toteutukselle.

Lisäksi ohjelman hallinnon on varmistettava, että vältetään ja vähennetään ohjelman kaikkien toimintojen sellaisia vaikutuksia, jotka eivät ole ympäristöä säilyttäviä, erityisesti kun on kyse ilmastonmuutoksista, biologisesta moninaisuudesta ja ekojärjestelmistä sekä luonnonresurssien hyväksikäytöstä. Positiiviset ympäristötoiminnat on optimoitava niin, että ohjelman vaikutus paremman ympäristön puolesta vahvistuu.

Valintakriteerit perustuvat komission eri asetuksiin, kansallisiin lainsäädäntöihin sekä säännöksiin, jotka toteuttava organisaatio on laatinut ja jotka hallintokomitea ja seurantakomitea ovat hyväksyneet.

Kriteerit jaetaan kolmeen osaan:

- Yhteiset minimikriteerit
- Yhteiset priorisointikriteerit
- Saamen osaohjelman erityiset priorisointikriteerit

Hankkeen on täytettävä yhteiset minimikriteerit, jotta se voidaan hyväksyä. Yhteisiä priorisointikriteereitä käytetään, jos priorisointi on tarpeellista.

Yhteiset minimikriteerit

- Hanke on ohjelman mukainen
- Hankkeen vastinrahoitus on selvä
- Hankkeella on selvä raja-alueellinen merkitys.
- Hankkeella täytyy olla kumppanit vähintään kahdesta maasta
- Hanke ei saa olla kilpailua vääristävä.
- Hankkeen täytyy ottaa huomioon horisontaaliset kriteerit hakemusvaiheessa

Yhteiset priorisointikriteerit

- Hanke edistää kestäväää kehitystä (taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti)
- Hanke edistää tasa-arvo.
- Hanke edistää uusien työpaikkojen syntymistä ja/tai nykyisten säilyttämistä
- Innovatiivisuus
- Hanke aktivoi uusia toimijoita yhteistyöhön
- Hanke vahvistaa identiteettiä.
- Luonteeltaan monenkeskinen
- Hanke edistää maiden välisten yhteyksien ja yhteistyön ylläpitämistä pitkällä aikavälillä.
- Hankkeessa on huomattava osa yksityistä rahoitusta

Saamen osaohjelman erityiset priorisointikriteerit yhteisten kriteereiden lisäksi

- Hanke vahvistaa saamen kieltä

Ohjelman yhteiset horisontaaliset kriteerit

Horisontaaliset kriteerit tulee ottaa huomioon koko hankkeen ajan – hakemuksesta hankkeen päättämiseen. Seuraavien kysymysten tulee taata se, että ohjelma-alueelle tärkeät ympäristöalueet, tasa-arvo- ja moninaisuus/integraationäkökohdat otetaan huomioon hankkeiden ja ohjelman toteuttamisessa.

Ympäristökriteerit (liitteenä ympäristöarviointilomake)

1. Vaikuttaako hanke luonnon ympäristöön, biologiseen moninaisuuteen ja uhanalaisiin lajeihin?
1. Vaikuttaako hanke negatiivisesti ympäristöön päästöjen, melun ja muiden luontoa vahingoittavien toimien kautta?
2. Edistääkö hanke luonnonvarojen kuten energian tehokkaampaa käyttöä?
3. Vaikuttaako hanke alueen kulttuuriympäristöön ja kulttuuriarvoihin?
4. Edistääkö hanke ympäristöä säästävien tuotteiden, tuotantomenetelmien ja/tai energiamuotojen kehittämistä?
5. Lisääkö hanke hankkeeseen osallistuvien ja sen kohderyhmien tietoutta ympäristöasioista?
6. Edistääkö hanke uusiutuvien energiamuotojen käyttämistä lämmittämiseen ja kuljetukseen?
7. Onko hankkeen seurauksena ympäristölle ja terveydelle vaarallisten kemiallisten tuotteiden käyttöä vai vastaavasti ympäristötuotteiden käyttöä?
8. Edistääkö hanke kestävien kuljetusratkaisujen (intermodaaliset kuljetusratkaisut) kehittämistä?

Tasa-arvon ja integraation/moninaisuuden kriteerit

1. Suunnataanko hankkeen toimet sekä miehille että naisille?
2. Edistävätkö hankkeen toimet naisten työllisyyden ja/tai yrittäjyyden lisääntymistä?
3. Edistääkö hanke tieteen ja tekniikan parissa työskentelevien naisten määrää?
4. Edistääkö hanke naisten osallistumista aluekehitykseen ja -politiikkaan?
5. Edistävätkö hankkeen toimet koulutuksen ja työmarkkinoiden stereotyyppisten sukupuolimallien poistamista?
6. Minkälainen on ohjausryhmän, viiteryhmän ja/tai muitten hankkeeseen osallistuvien ryhmien sukupuolijakauma?
7. Edistävätkö hankkeen toimet moninaisuuden lisääntymistä raja-alueen kehitystyössä?

EU-rahoituksen maksatus

Hankkeessa käytetyt kustannukset tarkastetaan asetuksen (EY) N:o 1080/2006 artiklan 16 mukaan siinä jäsenmaassa, jossa kustannukset ovat syntyneet. Asianomaiset elimet, Norrbottenin läänin lääninhallitus ja Suomen sisäasiainministeriön nimeämät tarkastajat suorittavat menojen tarkastuksen ja vahvistavat todistuksella tietojen oikeellisuuden. Kyseessä oleva todistus lähetetään johtavalle tuensaajalle, joka tekee koosteen hankkeen kustannuksista ja lähettää EU-maksatushakemuksen yhdessä kansallisten todistusten kanssa hallintoviranomaiselle.

EU-maksatushakemuksen kanssa samansisältöinen kansallisen vastinrahoituksen maksatushakemus toimitetaan jokaiselle vastinrahoittajalle. Norjassa aiheutuneista kustannuksista Norjan päähakija toimittaa maksatushakemuksen Norjan rahoituksesta Tromssin

maakuntahallintoon. Hankkeen päähakijalle ilmoitetaan Norjassa toteutuneet kustannukset ja toteutunut rahoitus.

Hallintoviranomaisen on tarkistettava, että ne menot, joista tuen vastaanottaja tekee selvityksen, ovat syntyneet ja että ne ovat yhteisön ja kansallisten sääntöjen mukaiset. Tarkastusvaiheessa voidaan suorittaa myös paikan päällä tehtäviä tarkastuksia otannan pohjalta. Kun tarkistukset ja tarkastukset on suoritettu, maksumääräys toimitetaan Norrbottenin läänin lääninhallituksen talousyksikköön, joka suoritetun rutiinitarkastuksen jälkeen maksaa tuen koordinoivalle hankkeen hallinnoijalle.

5.3 Seuranta ja arviointi

Jäsenvaltiot vastaavat siitä, että asetuksen (EY) N:o 1083/2006 artiklan 48 mukainen arviointi toteutetaan. Ensimmäinen suoritettava arviointi on tämän ohjelman ennakoarviointi (ex-ante). Ohjelmakauden aikana jäsenvaltiot tekevät arviointeja, jotka liittyvät operatiivisen ohjelman valvontaan, erityisesti, jos valvonnassa on todettu olennaisia eroavaisuuksia alkuperäisiin tavoitteisiin verrattuna.

Operatiivisten ohjelmien on asetuksen (EY) N:o 1083/2006 artiklan 37 mukaan sisällettävä rajallinen määrä vaikutus- ja tulosindikaattoreita suhteellisuusperiaate huomioon ottaen. Indikaattorien avulla edistymistä on pystyttävä mittaamaan alkutilanteeseen ja prioriteetin tavoitteen toteutumiseen verrattuna. Pohjoinen-ohjelman tavoitteet kattavat koko ohjelmakauden ja ne osoittavat, yhtä poikkeusta lukuun ottamatta, aluerahaston tuen tavoitteiden toteuttamiseen. Poikkeuksena on ohjelman mahdollinen vaikutus rajat ylittävään tavaraliikenteeseen, jossa ajankohtaisesta tilastosta huolehtivat asianomaiset viranomaiset.

6 *Ex-Ante arviointi*

SWECO EuroFutures AB on Ruotsin hallituksen toimeksiannosta tehnyt Interreg IVA Pohjoinen-ohjelman ennakoarvioinnin. Ennakoarviointi on tehty siten, että SWECO EuroFutures AB on osallistunut ohjelman laatijoiden kokouksiin ja antanut ohjelmaluonnoksesta työn edetessä ajantasaisia kirjallisia ja suullisia väliaikakommentteja. Tavoitteena on ollut aloittaa ja ylläpitää asiaan kuuluvien toimijoiden kanssa jatkuvaa dialogia ohjelmaa laadittaessa niin, että muotoutuvaa ohjelmatekstiä on jälkikäteen voitu parantaa ja sen laatu varmistaa interaktiivisessa prosessissa.

Alla olevassa esitellään ennakoarvioijien kommentit ja se, miten ne on otettu huomioon ohjelmassa. Ennakoarviointi on kokonaisuudessaan ohjelman nettisivulla.

Suosituks¹et ja käsittely

Kun on kyse ohjelman alueanalyysistä ja SWOT-analyysistä, arvioijat ovat ehdottaneet, että raja-alueen hyödyllisyys ja keskustaperiferianäkökulma sekä tasa-arvonäkökohdat on tuotava selvemmin esiin alueen kuvauksessa. Lisäksi he ovat huomauttaneet ohjelman heikosta integroinnista koskien saamelaisalueen kuvausta osana ohjelma-alueen kuvausta. Arvioijien suositukset on otettu huomioon ja raja-alueen hyödyllisyys ja keskustaperiferianäkökulma korostuu selvemmin analyysissä. Tasa-arvonäkökohtia on vahvistettu ohjelmassa osaksi analyysiä täydentämällä ja osaksi työstämällä tasa-arvoalueen tavoitteita ja valintakriteerioita. Saamen alueen erityiset olot ja tarpeet esitellään nyt erikseen jokaisessa osa-alueessa mutta osana alueanalyysiä.

Lisäksi ohjelman arvioijat ovat suositelleet, että ohjelman tavoitteita pitää konkretisoida ja jäsentää niin, että ohjelman tarkoitus ja osatavoitteet ovat yhtenäisiä prioriteettien kanssa. Ohjelman tarkoitus ja tavoitteet on työstetty uudelleen arvioijien suositusten mukaisiksi. Arvioijien esittämä periaateluonnos pää- ja osatavoitteiden välisestä suhteesta on ollut perustana yhtenäisen tavoiterakenteen kehittämiseksi.

Kun on kyse ohjelman indikaattoreista, arvioijat ovat suositelleet, että indikaattorit on lajiteltava toimiin (output), tuloksiin ja vaikutuksiin ja että niiden väliset yhteydet on tehtävä selymmäksi. Ohjelma on ottanut huomioon arvioijien suositukset ja lajitellut indikaattorit annettujen ohjeiden mukaan.

7 Ohjelman ympäristövaikutusten arviointi

Euroopan parlamentin ja Neuvoston direktiivin (EY) 2001/42 mukaan tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutuksista on tehtävä strateginen ympäristöarviointi. SWECO EuroFutures AB on Ruotsin hallituksen toimeksiannosta tehnyt Interreg IVA Pohjoinen-ohjelman strategisen ympäristöarvioinnin.

Interreg IVA Pohjoinen-ohjelman täydellinen ympäristövaikutusten arviointi on ohjelman nettisivulla.

Arviointi

Ohjelmalla ei ole merkittäviä kielteisiä ympäristövaikutuksia.

Ohjelman yleistavoitteena on *ohjelma-alueen kilpailukyyn ja yhtenäisyyden parantaminen*. Saamen osaohjelman tavoitteena on *saamelaisyhteisön kaikkia voimavaroja hyödyntäen kehittää saamelaiskulttuuria ja saamelaisten elinkeinoelämää ekologisen ja kauaskantoisen resurssienkäytön keinoin*. Ohjelma on jakautunut neljään prioriteettiin:

- **Elinkeinoelämän kehittäminen**, missä tukea odotetaan annettavan hankkeelle, joka edistää rajat ylittäviä verkostoja ja uusia tuotteita ja palveluita.
- **Tutkimus, kehitys ja koulutus**, joissa huomio keskittyy alueen koulutus- ja tutkimuslaitoksiin ja niiden yhteistyöhön elinkeinoelämän kanssa.
- **Alueellinen toimivuus ja identiteetti**, hankkeet, jotka kannustavat viranomaisyhteistyötä ja työmarkkinoiden yhdentymistä.
- **Saamen osaohjelma**, jonka tulee tukea saamen kieltä ja saamelaista elinkeinoelämää edistäviä hankkeita.

Ohjelma ei sisällä hankkeiden lähempää kuvausta, mikä on normaalia, sillä hankehakemukset tulevat vasta toteutusvaiheessa. Tämä merkitsee sitä, ettei konkreettisia vaikutuksia voida ennakoida tässä vaiheessa. Ohjelman toteutusvaiheen ohjaus on toisin sanoen ratkaisevan tärkeää sille, päädytäänkö johtopäätöksissä ympäristövaikutuksia pitämään merkittävinä vai ei.

On selvästi vahvaa halua tukea hankkeita, joilla on myönteisiä ympäristövaikutuksia, ja ohjelmassa on kuvaus niistä valintakriteereistä, joita tulee käyttää hankkeen myönteisten ja kielteisten ympäristövaikutusten huomioon ottamiseksi. Päätelmä onkin, ettei ohjelman toteutuksella voida olettaa olevan merkittäviä kielteisiä ympäristövaikutuksia. Päätelmä riippuu siksi siitä, miten ympäristönäkökulmat integroidaan ohjelman toteutukseen, pääasiallisesti hanketta arvioitaessa.

Ympäristönäkökohtien integroiminen ohjelmaan

Arktinen ilmasto on leimallista alueelle. Koska luonto on niin dramaattinen ja ainutlaatuinen ja kulttuuriympäristö erityinen, alueella on monia maailmanperintökohteita ja luonnonpuistoja. Alueella on myös paljon luonnonvaroja, kuten vettä, malmia ja mineraaleja sekä metsää, kalaa ja ainutlaatuinen kasvi- ja eläinmaailma. Koko alueelle on ominaista, että luonto on enemmän tai vähemmän koskematon, mihin sisältyy jo sinänsä ainutlaatuisia kulttuuriarvoja. Ympäristöä voidaan pitää suhteellisen puhtaana, mutta se altistuu luonnollisestikin uhkille, kuten ilmastonmuutoksille, kaukokulkeutuville saasteille, pilaantumiselle ja kasvillisuushaitoille. Sápmin aluetta ja sen luontoa koskee sama kuin muutakin ohjelma-alueita: se on herkkä haitoille ja vahingoille, joiden korjautuminen saattaa kestää kauan.

Ohjelmassa on otettu esiin alueellisessa analyysissä esiintyviä ympäristöongelmia ja ympäristöarvoja sekä ongelmia, jotka liittyvät prioriteettien ja mahdollisten toimenpiteiden muotoiluun. Kestävä kehitys on ohjelman strategisen analyysin yksi aihe. Jokaisen prioriteetin osalta nostetaan esiin relevantit ympäristönäkökulmat. Lisäksi on laadittu tavoitteet siitä, kuinka monen hankkeen odotetaan tuottavan myönteisiä ympäristövaikutuksia. Hankehakemusten käsittelyn tueksi on myös määritetty valintakriteerit.

Useat esimerkit tukeen oikeuttavista toimista keskittyvät ympäristöön, liikenneyhteyksiin ja energiaan, ja näiden alaa koskevilla hankkeilla voidaan odottaa olevan myönteisiä ympäristövaikutuksia. Yksi tavoite rajat ylittävien yhteyksien (ja sen myötä matkustamisen) lisääminen, mikä merkitsee sitä, että ympäristövaikutusten voidaan olettaa olevan kielteisiä – mutta kuitenkin varsin rajallisia ohjelman laajuuteen nähden.

Mahdollisten ympäristövaikutusten seuranta

Kun johtopäätös on, ettei kyse ole merkittävästä kielteisestä ympäristövaikutuksesta, ympäristöarvioinnin sääntöjen mukaan seuranta ei vaadita. Seuranta on kuitenkin osa sitä toimintaa, mitä lainsäädännön ympäristökaari vaatii. Lisäksi se on osa edellä kuvattua ohjausta.

Perinteisesti kasvu on johtanut kielteisiin ympäristövaikutuksiin. Kun ohjelmalla kuitenkin on konkreettiset valintakriteerit, jotka selvästi ottavat huomioon alueen olosuhteet – arvokkaat, herkäät alueet ja oleelliset ympäristöuhat – se voi ohjata kehitystä kestäväan suuntaan. Ohjaus perustuu siihen, että ohjelman konkreettisia ympäristötavoitteita kehitetään jatkuvasti toteutusvaiheessa, kuten myös konkreettisia hankkeiden valintakriteereitä ja indikaattoreita, jotka tukevat ympäristöarviointeja. Ympäristönäkökohtien integroiminen ja riskien ja mahdollisuuksien huomioon ottaminen ovat toteuttavan organisaation vastuulla.

Lausuntokierros sidosorganisaatioille ja asiaan kuuluville viranomaisille

YVA:n julkinen lausuntokierros käynnistettiin 27. lokakuuta 2006. Ohjelma- ja YVA-ehdotukset julkistettiin ilmoituksella suurimmissa

alueellisissa päivälehdissä kussakin ohjelmaan osallistuvassa maassa. Ohjelma- ja YVA-ehdotukset olivat nähtävillä Norrbottenin lääninhallituksessa ja seuraavilla internet-sivustoilla: www.bd.lst.se, www.lapinliitto.fi, www.keski-pohjanmaa.fi, www.pohjois-pohjanmaa.fi. Ympäristöarviointi ja operatiivisen ohjelman ehdotus lähetettiin sähköpostilla mukana olevien maiden asianomaisille järjestöille ja viranomaisille. Ohjelmaehdotus ja YVA julkaistiin sekä suomeksi ja ruotsiksi.

Lausuntoja pyydettiin alan viranomaisilta, kunnilta, yleisöltä ja järjestöiltä, joita ohjelma koskee. Lausunnot tuli antaa 27. marraskuuta 2006 mennessä Norrbottenin lääninhallitukselle. Julkisen kuulemisen aikana saatiin kolme lausuntoa, joissa ohjelmaan ehdotettiin täydennyksiä, ne tulivat Lapin ympäristökeskukselta, Norrbottenin lääninhallitukselta ja Västerbottenin lääninhallitukselta.

Integrering av miljöbedömningen i programmet

Lausuntokierroksen ja YVA:n pohjalta ohjelmaa on tarkistettu selkiyttämällä ohjelman pyrkimystä ekologisesti tehokkaamman ja ympäristöä säästävien tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämisen tukemiseen, ja siten, että yksittäisten hankkeiden ympäristövaikutukset arvioidaan ympäristöarviointilomaketta ja ympäristökriteereitä käyttäen, ohjelman ympäristövalintakriteereitä ja indikaattoreita täydennetään uusiutuvan energian ja ympäristölle tai terveydelle haitallisten kemiallisten aineiden sekä ympäristömerkittyjen tuotteiden käytön osalta. Lisäksi tuettaessa hanketta, jonka arvioidaan olevan kielteinen yhden tai useamman horisontaalisen kriteerin perusteella, on hankkeen toteuttaminen perusteltava päätöksessä.

8 Toimet joilla ohjelmalle tuodaan julkisuutta

Tiedotustoiminnan tavoitteena on edistää yleistietoutta ohjelmasta ja saada aikaan tehokas toteutus. Hallintoviranomaisen on asetuksen (EY) N:o 1083/2006 artiklan 69 mukaan tiedotettava ja tuotava julkisuutta ohjelmalle. Hallintoviranomainen on myös vastuussa siitä, että komissiolle toimitetaan tiedotussuunnitelma neljä kuukautta sen jälkeen kun operatiivinen ohjelma on hyväksytty asetuksen (EY) N:o 1828/2006 artikla 3 mukaan.

Kommunikationsplanen kommer att innehålla uppgifter om hur informationsarbetet mot omvärlden avseende programdokumentet kommer att genomföras.

Tavoitteena on laatia ajankohtaista informaatiota ohjelman sisällöstä, hakemuskäytännöstä ja toteutuksesta. Kohderyhmät, jotka otetaan huomioon ovat yleisö, tiedotusvälineet, julkinen hallinto, yritykset, yliopistot ja muut koulutuslaitokset sekä etujärjestöt, ammattiliitot ym. Informaatiota annetaan, kohderyhmästä ja tarpeista riippuen, suomeksi, ruotsiksi/norjaksi tai saamen kielellä. Painettua informaatiota on aina kaikilla kielillä. Tiedotustoimet koordinoidaan muiden kussakin maassa ja läänissä toteutettavien rakennerahastotoimien kanssa.

Ohjelman ja sen kautta rahoitettavien hankkeiden toteutuksessa tiedotetaan EU:n osallisuudesta Euroopan komission vahvistamien sääntöjen mukaan.

Ohjelman tavoitteista, sisällöstä, toteutuksesta ja hankehakemus- ja päätösprosessista tiedottamiseksi toteutetaan mm. seuraavia toimintoja:

- Esitteiden ja painotuotteiden valmistaminen
- Tiedotustilaisuuksia, osallistumisia seminaareihin, kuntavierailuja jne.
- Uutiskirjeitä, sähköpostin luominen
- Web-sivut Internetissä
- Lehdistökonferensseja
- Ilmoituksia alueen paikallislehdissä
- Hallintoviranomainen nimeää vastuullisen toimihenkilön, joka toteuttaa tiedotustoimia ohjelmakaudella 2007-2013
- Tiedotustoimet toteutetaan yhteisesti koko ohjelmalle

Liite 1 Rahoitussuunnitelma 2007-2013

Interreg IVA Pohjoinen 2007-2013
CCI-numero: 2007CBI163PO032

Rahoitussuunnitelma, EAKR-rahoituksen jakauma vuosittain (euroissa)

VUOSI	ERDF
2007	4 908 590
2008	4 581 001
2009	4 622 303
2010	4 759 896
2011	4 901 144
2012	5 030 481
2013	5 163 031
Yhteensä 2007-2013	33 966 446

Rahoitussuunnitelma prioriteettia kohti (euro)

Prioriteetit	EU (ERDF)	Kansallinen julkinen rahoitus	Yhteensä EU + kansallinen julkinen rahoitus	Osuus vastinrahoituksesta ¹	Norja	Yhteensä
	a	b	c a+b	d a/c	e	f c+e
1. Elinkeinoelämän kehittäminen	9 095 705	6 063 803	15 159 508	60	5 678 832	20 838 340
2. Tutkimus, kehitys ja koulutus	9 241 454	6 160 969	15 402 423	60	3 973 236	19 375 659
3. Alueellinen toimivuus ja identiteetti	9 241 454	6 160 969	15 402 423	60	3 973 236	19 375 659
4. Saamen osaohjelma	4 349 845	2 342 224	6 692 069	65	3 649 636	10 341 705
5. Tekninen tuki	2 037 988	2 037 988	4 075 976	50	-	4 075 976
Yhteensä 2007-2013	33 966 446	22 765 953	56 732 399	60	17 274 940	74 007 339

¹EAKR:n rahoituksen määrä lasketaan ainoastaan julkisista menoista.

Liite 2 Kategoriakoodit

Koodi	Prioriteetti	Yhteisön myöntämä määrä-raha kategorialle operatiivista ohjelmaa kohti	Kategorian osuus EAKR-tuesta (%)
Yhteensä	Elinkeinoelämän kehittäminen	11 095 705	32,6
04	Tuki tutkimukseen ja tekniseen kehitystoimintaan, erityisesti pienissä ja keskisuurissa yrityksissä (Tuotekehittely)	22 191 41	6,5
05	Kehittyneitä tukipalveluja yrityksille (markkinoiden laajentaminen ja markkinatutkimukset)	22 191 41	6,5
06	Tuki pienille ja keskisuurille yrityksille ympäristöä säästävien tuotteiden ja tuotantoprosessien edistämiseksi	22 191 41	6,5
09	Muita toimia tutkimuksen ja innovaatioiden ja yrittäjyyden edistämiseksi	22 191 41	6,5
42	Uusiutuva energia	22 191 41	6,5
Yhteensä	Tutkimus, kehitys ja koulutus	8 241 454	24,3
01	Tutkimus ja tekninen kehitystoiminta tutkimuskeskuksissa	11 773 50	3,4
02	Tutkimuksen ja teknisen kehitystoiminnan infrastruktuuri	11 773 50	3,4
03	Tekniikansiirto ja paremmat yhteistyöverkot pienten ja keskisuurten yritysten kesken jne.	11 773 50	3,4
09	Muita toimia tutkimuksen ja innovaatioiden ja yrittäjyyden edistämiseksi (kokemusten vaihto)	11 773 50	3,4
42	Uusiutuva energia	11 773 50	3,4
72	Uudistusten suunnittelu, käyttö ja toteutus koulutusjärjestelmissä	11 773 50	3,4
75	Koulutuksen infrastruktuuri	11 773 50	3,4
Yhteensä	Alueellinen toimivuus ja identiteetti	8 241 454	24,3
10	Puhelinviestinnän infrastruktuuri (laajakaistaverkko mukaan luettuna)	824 145,4	2,4
13	Kansalaisille tarjottavat palvelut ja sovellukset	824 145,4	2,4
25	Kaupukikuljetus (henkilöliikenne)	824 145,4	2,4
26	Multimodaalinen kuljetus (logistiikka)	824 145,4	2,4
81	Mechanisms for improving good policy and programme design etc.	824 145,4	2,4
79	Sosiaalinen infrastruktuuri	824 145,4	2,4
53	Luonnon aiheuttamien ja teknisten riskien ehkäiseminen	824 145,4	2,4
80	Kumppanuuden ja aloitteiden kehittäminen integraation/moninaisuuden alalla	824 145,4	2,4
56	Yhteisten luonnonvarojen säilyttäminen ja hoito	824 145,4	2,4
58	Yhteisten kulttuurivarojen säilyttäminen ja hoito	824 145,4	2,4
Yhteensä	Sápmi – rajaton kehitys	4 349 845	12,8
04	Tuki tutkimukseen ja tekniseen kehitystoimintaan, erityisesti pienissä ja keskisuurissa yrityksissä (Tuotekehittely)	543 730,6	1,6
05	Kehittyneitä tukipalveluja yrityksille (markkinoiden laajentaminen ja markkinatutkimukset)	543 730,6	1,6
09	Muita toimia tutkimuksen ja innovaatioiden ja yrittäjyyden edistämiseksi	543 730,6	1,6
02	Tutkimuksen ja teknisen kehitystoiminnan infrastruktuuri	543 730,6	1,6
01	Tutkimus ja tekninen kehitystoiminta tutkimuskeskuksissa	543 730,6	1,6
58	Yhteisten kulttuurivarojen säilyttäminen ja hoito	543 730,6	1,6
75	Koulutuksen infrastruktuuri	543 730,6	1,6
13	Kansalaisille tarjottavat palvelut ja sovellukset	543 730,6	1,6
Yhteensä	Tekninen tuki	2 037 988	6,0
85	Preparation, implementation, monitoring and inspection	1 018 994	3,0
86	Evaluation and studies; information and communication	1 018 994	3,0

Sámediggi
Sámedigge
Saemiedigkie
Sametinget

Länsstyrelsen
Norrbotten

Logotype för programperioden 2007-2013:

Gränslösa möjligheter

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden

**INTERREG
IV|A|NORD**